

ویژه نامه
بیست و یکمین دوره
چشمتواره ملی کتاب رشد

آموزشی، تحلیلی و اطلاع رسانی

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهشی و برنامه ریزی آموزشی
دفتر انتشارات و فناوری آموزشی

جوانه

رشد ۷۳-۷۴

ISSN 1735-4862

فصلنامه تخصصی سامان دهی منابع آموزشی و تربیتی / زمستان ۱۴۰۲ / ۸۲ صفحه
برای ناشران، پدیدآورندگان، مدیران مدارس، اولیا و کارشناسان آموزشی و پرورشی
s a m a n k e t a b . r o s h d m a g . i r

بیست و یکمین دوره
چشمتواره ملی کتاب رشد
شماره پنجم
اسفند ماه ۱۴۰۲
باغ کتاب تهران

■ کتاب، محصول فکر و مغز و تجربه و هنر و ذوق یک کسی است یا کسانی است که این کتاب را تهیه و تولید کرده‌اند. لزوماً هر کتابی مفید نیست و هر کتابی غیرمضر نیست. بعضی کتاب‌ها مضر است. این یک خوراک معنوی است؛ اگر فاسد بود، اگر مسموم بود، اگر مضر بود، ما به عنوان ناشر، به عنوان کتابدار، به عنوان کتابخانه‌دار، به عنوان متصدی پخش - به هر عنوانی که با کتاب ارتباط دارد - حق نداریم این را در اختیار افرادی قرار بدهیم که آگاه نیستند، ملتفت نیستند.

دیدار مسئولان کتابخانه‌ها و کتابداران / تیر ۱۳۹۰

جوانه

۷۳-۷۴

رشد

آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی

ویژه‌نامه
بیست و یکمین دوره
جشنواره ملی کتاب رشد

فصلنامه تخصصی سامان‌دهی
منابع آموزشی و تربیتی

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
دفتر انتشارات و فناوری آموزشی

- مسئله ساماندهی منابع آموزشی و تربیتی / ۲
راهی برای رفع خلاءهای محتوایی در آثار مکتوب حوزه کودک و نوجوان / ۷
سرمقاله / ۹
معرفی پرونده ویژه / ۱۰
ادبیات کودک و نوجوان و دوراهی ترجمه و تألیف / ۱۲
راز این آثار بازاری / ۱۴
ترجمه فقط برگردان نیست / ۱۵
ترجمه خوب باید تمام ویژگی‌های تألیف خوب را داشته باشد / ۱۹
مروری بر آمار کتاب‌های حوزه تألیف و ترجمه در ۱۰ سال اخیر / ۲۰
اما و اگرهای ترجمه کتاب کودک / ۲۴
از تفکر ترجمه‌ای تا تألیف اصیل / ۲۶
حقوق فراموش شده / ۲۹
بر مدار مخاطب / ۳۰
سیاست‌گذاری در سطح کلان در حوزه نشر نداریم / ۳۲
از دارالفنون تا ترجمه گوگل ترنسلیتی / ۳۵
وضعیت ادبیات کودک و نوجوان در ایران / ۳۷
اصل ترغیب به رفتارهای اخلاقی / ۳۸
مسئله واژه‌گزینی مناسب / ۳۹
نشست «تجربه خوانی جشنواره ملی کتاب رشد» / ۴۰
نشست «کتاب کودک و نوجوان، دوگانه ترجمه و تألیف» / ۴۲
نشست «وضعیت شناسی کتاب کودک و نوجوان در ایران» / ۴۵
نشست «کتاب، تربیت، نوجوان» / ۴۷
نشست «کتاب کمک آموزشی، باید‌ها و نیاید‌ها» / ۵۰
کتاب‌های برگزیده و تقدیری و بیانیه گروه‌های داوری / ۵۳

مدیر مسئول:

محمد صالح مذنبی

سر دبیر:

ابوذر حسامپور

دبیر پرونده ویژه:

محمدحسن شاهنگی

مدیر داخلی:

محمدسعید مظفری

همکاران این شماره:

عباس میرزاحسینی

جواد هداوند

صدیقه حسن‌زاده

فاطمه نوروزی

اسماء اسدی‌پور

الهام رخشنده دوست

گفت‌وگو و گزارش:

محمد دشتی

ویراستار:

مهدیه جبارپور

طراح گرافیک:

محمدسعید مظفری

عکاسان:

غلامرضا بهرامی

احمدرضا کریمی

نشانی پستی دفتر مجله:

تهران، ایرانشهر شمالی، پلاک ۲۶۶

صندوق پستی ۱۵۸۷۵/۶۵۸۵

تلفن دبیرخانه سامان‌بخشی: ۸۸۳۰۶۰۷۱

دورنما: ۸۸۳۰۶۰۷۱

پیامک: ۳۰۰۰۸۹۹۵

وبگاه: samanketab.roshdmag.ir

پیام‌نگار: javaneh@roshdmag.ir

امور مشترکین: ۸۸۸۶۷۳۰۸

استانداردسازی و ارزیابی

مسئله ساماندهی منابع آموزشی و تربیتی

تنظیم: محمد دشتی

در تهران برگزار شد.

در همین ارتباط گفتگویی با معاون وزیر و رئیس سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، حجت الاسلام دکتر علی لطیفی، با حضور آقایان: دکتر محمد صالح مذنبی؛ مدیرکل دفتر انتشارات و فن آوری آموزشی، دکتر ابوذر حسامپور؛ معاون ساماندهی منابع آموزشی و تربیتی برای درج در نشریه جوانه صورت گرفت که تقدیم می شود.

دکتر محمد صالح مذنبی:

ساماندهی منابع آموزشی و تربیتی در دو ضلع استانداردسازی و ارزیابی مستخرج از سنجه های استاندارد دنبال می شود مسئله ساماندهی منابع آموزشی و تربیتی در دو ضلع استانداردسازی و ارزیابی بر اساس سنجه های مستخرج از استانداردها، کار دیرینه ای است که به اتکا مصوبه ۸۲۸ شورای عالی آموزش و پرورش انجام می شود. چند محور در این موضوع قابل طرح است:

اشاره

جشنواره کتاب رشد یکی از جشنواره های مربوط به کتاب های آموزشی در ایران است که از سوی سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی مدیریت و توسط دفتر انتشارات و فن آوری آموزشی برگزار می شود. جشنواره ای که به بررسی و اعطای جایزه به کتاب های آموزشی استاندارد می پردازد. برگزاری این جشنواره از سال ۱۳۷۹ آغاز شد و تا کنون عناوین زیادی از کتاب های مناسب به عنوان کتاب برگزیده یا شایسته تقدیر به مخاطبان معرفی شده است. این جشنواره بخشی از مجموعه اقداماتی است که تحت عنوان «سامان دهی منابع آموزشی تربیتی» تلاش می کند ضمن شناسایی و معرفی کتاب های منتخب، الگوهای مناسبی را در حوزه کتاب های آموزشی- تربیتی گزینش و معرفی کند. بنا به آمار، در اولین دوره های این جشنواره فقط هجده درصد کتاب های آموزشی شرکت کننده در این رویداد تأیید می شد، اما امروز این رقم چیزی در حدود پنجاه درصد است. بیستیمین جشنواره کتاب رشد در بهمن ماه ۱۴۰۱

دکتر لطیفی

دکتر مذنبی

دکتر حسامپور

به جای نگاه وظیفه‌گرایانه؛ حرکت از تصدی‌گری به سمت تنظیم‌گری؛ اشاره به اقتصاد آموزش و فناوری‌های آموزشی، ...

گزارشی از جلسه اخیر با معاون علمی فناوری ریاست جمهوری حوزه فناوری‌های نرم جالب است. بخشی از گزارش این بود که در حوزه اقتصاد الان جریان گردش مالی که در حوزه تولیدات کمک آموزشی‌ها دارد اتفاق می‌افتد ۷۰ همت است، یعنی در حالی که گردش مالی کل صنایع خلاق حوزه کودک و بزرگسال و نوآوری‌ها ۹۰ همت است ۴۵ همت آن مربوط به حوزه کودک و نوجوان است. این‌ها مواردی است که ما اصلاً از این بازارها خبر نداریم به همین خاطر هیچ تدبیری هم برای اینها نداریم! من احساس می‌کنم آنقدرها هم که تصور می‌شود، دست آموزش و پرورش بسته نیست.

حجت الاسلام دکتر علی لطیفی:

کسانی که مخاطب ما در بحث ساماندهی منابع آموزشی - تربیتی هستند، چه سهمی از بازار این کتاب‌ها را در دست دارند؟ یکی از موضوعات که باید مورد توجه سازمان پژوهش باشد این است که چه درصدی از ناشران و تولیدکنندگان آثار برای گرفتن استاندارد و تاییدیه رشد به سراغ ما می‌آیند؟ آن درصدی که به ما مراجعه ندارند چه کسانی هستند؟ آیا کسانی هستند که سهم زیادی از بازار را در دست دارند؟ دانستن این مسائل می‌تواند در آسیب‌شناسی و خلأهای مصوبه ۸۲۸ کمک کننده باشد.

ابزارهای کارآمد و موثر ما برای مدیریت مواد و منابع آموزشی- تربیتی دقیقاً چیست؟

ما چند چالش اساسی داریم که می‌توانند تاثیر زیادی بر سرنوشت مصوبه ۸۲۸ داشته باشند. یک مسئله این است که ابزارهای کارآمد و موثر برای مدیریت مواد و منابع آموزشی- تربیتی غیر از مصوبه ۸۲۸ نداریم. مصوبه ۸۲۸ یک الزام بدون پشتوانه است که هیچ ابزاری در درونش تعبیه نشده است. مصوبه باید بگونه‌ای بازنویسی شود که هرکسی خواست محصولی را ارائه کند و در مدرسه استفاده شود باید از سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی تأییدیه بگیرد. باید دید که این تکلیف، متوجه تولید کننده است یا تکلیف به آن کسی که در مدرسه می‌خواهد این را استفاده کند؟! مزیت این فرایند برای تولید کننده چیست؟ ما کجا می‌توانیم، چنین الزامی را اجرایی و عملیاتی کنیم؟ چنین کاری صرفاً تشویقی

بازنگری مصوبه ۸۲۸ شورای عالی آموزش و پرورش

امروز نیازمند بازنگری مصوبه ۸۲۸ هستیم. با توجه به اینکه مصوبه مربوط به سال ۱۳۸۹ است و ما با عرصه‌های جدیدی روبرو هستیم، لازم است که مصوبه روزآمد شود. برای مثال دوگانه تالیف و ترجمه نیاز به تعمق بیشتر دارد.

تضمین بیشتر ضمانت اجرایی مصوبه ۸۲۸ در چارچوب و فرایند

مسئله بعدی ضمانت اجرایی مصوبه ۸۲۸ است. در مقام قیاس در موضوع بیمه شخص ثالث در سرتاسر کشور کسی نمی‌تواند این قانون را نقض کند، زیرا آیین‌نامه اجرایی آن در دولت و مجلس چنان با جزئیات و دقتی طرح و مصوب شده است که تکلیف همه امور مربوط به آن مشخص است. اما در مقوله استانداردسازی منابع آموزشی و تربیتی در نظام تعلیم و تربیت، مسیر روشنی وجود ندارد. بجز یک بند کلی که در قانون تاسیس هیات تخلفات اداری موجود هست بدون ضمانت اجرایی.

زیست بوم کنکور و آسیب‌های آن

و مسئله سوم، مسئله کنکور و زیست بوم آن است که مسائل مختلفی در این حوزه مطرح است. از جمله این که مسیر استانداردسازی را بویژه در مقطع متوسطه دوم تحت الشعاع خود قرار می‌دهد. بطور مثال طرح پژوهشی ملی تحت عنوان «شناسایی منابع آموزشی و تربیتی» سال گذشته بالاخره اختتام آن را با مشورت دوستان در شورای پژوهش سازمان اعلام کردیم به اتمام رسید و امسال هم در پژوهشگاه آموزش و پرورش ارائه شد، البته ما نتوانستیم این طرح را تایید کنیم. سوال اصلی از پژوهشگران این طرح این بود که بعد از این طرح ملی، با انتظار خانواده‌ها درباره آینده تحصیلی فرزندان چه باید کرد؟

نظارت و پایش حفظ استانداردهای آموزشی

پایش استانداردها از حیث میزان موفقیت نظام تعلیم و تربیت در تعیین آنها و میزان تحقق آنها، اهمیت دارد. متأسفانه رصدی منظم و مستمر بر وضعیت بازار نشر و تولیدکنندگان محتوا در کشور وجود ندارد. با توجه به نقش سازمان پژوهش در تنظیم‌گری حوزه ساماندهی کتاب‌های آموزشی، رصدگری قاعدتاً باید با پایش و مراقبت و محاسبه اوضاع همراه باشد.

دکتر ابودر حسامپور:

طرح موضوعاتی همچون لزوم توجه به نگاه فرایندی

است یا جنبه حمایتی دارد؟ اگر جنبه تشویقی دارد، ابزار ما برای اجرای آن چیست؟ حمایت ما شامل چه اقداماتی است؟ آیا نشان رشد برای تولید کننده و مصرف کننده اعتبار دارد؟ به چه خاطر این نشان دارای اعتبار است و اعتبار آن را چگونه ارزیابی کرده ایم؟ چند درصد مدارس و مصرف کننده های نهایی به این مسئله توجه می کنند؟ ما باید در سطح مدرسه یا در سطح مؤسسه ها و تولیدکننده ها، دنبال ایستگاه ها و نقاط توقفی باشیم که توجه به آن این مصوبه را معنی دار کند. به نظر می رسد تعداد قابل توجهی از افراد چه در رده معلم، چه در رده های مختلف، از معاون وزیر گرفته تا تولیدکننده محصول و خانواده ها، اساساً از چنین سازوکاری - یعنی وجود سامانه ای برای تدوین استاندارد، ارزیابی و تایید منابع آموزشی - تربیتی - خبر ندارند. به نظر می رسد [با حدود بیست سال پیشینه چنین کاری] ساز و کاری مناسب در این مجموعه به خوبی پیش بینی و تدارک نشده است.

فرهنگ آموزش و پرورش مان نسبت به استفاده از مواد و منابع آموزشی فرهنگ مختل و غیرکارآمدی است

نکته دیگری که آن هم یک چالش خیلی کلان است، این است که فرهنگ آموزش و پرورش مان نسبت به استفاده از مواد و منابع آموزشی فرهنگ مختل و غیرکارآمدی است، خود این فرهنگ اختلال دارد یا به اصطلاح فرهنگ معیوب و بیماری است، همین دوگانه آموزشی و کمک آموزشی، خیلی ابهام دارد. آموزشی چیست یا کمک آموزشی چیست؟ یا اصل این قضیه که مدرسه باید چه فهمی از اهدافش داشته باشد یا متناسب با برنامه درسی اینکه باید چه چیزی را در مدرسه بیاورد و چگونه استفاده کند؟ فهم مدرسه، فهم نظام آموزشی ما از مواد آموزشی، کمک آموزشی و هر چیزی که فرصتی باشد برای تربیت و یادگیری مختل است.

ما نمی توانیم در سیاستگذاری برای مجوز منابع آموزشی یک سیاستگذاری کاملاً تهاجمی و علیه کنکور اتخاذ کنیم

یک مسئله خرد مسئله کنکور است. یعنی این بخش از فرهنگ ارتباط قابل توجهی با کنکور دارد و این مسائل روابط پنهان و پیچیده ی زیادی با هم دارند. کنکور فی نفسه یک مسئله ای است، کنکور از جهت منابع آموزشی هم چالش جدی دارد. به نظرم مهمترین مسئله کنکور از جهت کتاب های کمک آموزشی و کمک درسی این است، که در وضعیت

فعالی نمی توانیم آن را حذف کنیم. ما نمی توانیم در سیاستگذاری برای مجوز منابع آموزشی یک سیاستگذاری کاملاً تهاجمی و علیه کنکور اتخاذ کنیم. دلیلش این است که آن چیزی که باعث تولید و بقای حیات کنکور می شود در جای دیگری است. در چنین حالتی اگر شما سیاستگذاری ناظر به منابع را علیه کنکور اتخاذ کنید، کتاب های کنکور را حذف نمی کنید، بلکه این تجارت را تبدیل به یک تجارت زیرزمینی، مخفی و پنهان می کنید و به آن ابعاد پیچیده تری می دهید، که چه بسا باعث شود دانش آموزان مناطق کمتر برخوردار از چنین اقدامی به طور جدی آسیب ببینند. در حالی که در چارچوب فعلی ممکن است آن ها هم بهره مند شوند. چون وقتی کالا و خدمتی را به یک کالا و ابزار ممنوع تبدیل می کنیم، شاید ابعادش خیلی پیچیده تر شود. البته با چنین نگاهی باید با کنکور بسازید، اما از طرف دیگر نمی توانید با کنکور بسازید، چون قطعاً علیه اهداف و مقاصد کار مانند سامان دهی منابع آموزشی - تربیتی است. نتیجه این که این دوگانگی مواجهه با کنکور خودش چالشی جدی است و متأسفانه در فضای عمومی جامعه نیز نسبت به کنکور و فهم اینکه چه اتفاقی در کنکور رخ می دهد، اصلاً فهم تفصیلی یافته کارشناسی پیدا نمی کنید یعنی خانواده ها از یک منظر و آن هم صرفاً از منظر منفعت فردی دانش آموزان با آن مواجه می شوند. و جالب این که کسانی هم که به این قضیه اعتراض می کنند معمولاً روی نقطه درست دست نمی گذارند. مثلاً شما می بینید که یک وزیر هم که قصد برخورد با ماجرای کنکور را داشته است، به زعم خودش مافیای کنکور را هدف قرار داده و گردش مالی بالای آن را مورد توجه قرار داده است و با چنین نگاهی است که بحث از اصل خودش منحرف می شود. مسئله کنکور خیلی شفاف «ضعف آموزش عمومی در نظام سنجش آن و ضعف آموزش عالی در نظام پذیرش آن است»

در گام اول باید به سمتی برویم که حداقل آموزش و پرورش در درون، مصوبه ۸۲۸ را بشناسند و به آن متعهد و ملتزم باشند

مسئله بعدی مسئله اقتصاد آموزش عمومی است. فعالان نشر کتاب های آموزشی مطرح می کنند که ما واقعاً با چه منطقی، با چه سازوکاری باید تولید کنیم که صرفه اقتصادی داشته باشد؟ صرفه اقتصادی در گرو این است که بتوانند وارد مدارس عمومی شوند، و البته ورود به مدارس عمومی هم چالش های خاص خودش را دارد. در زمینه استفاده از ظرفیت بخش

حداقل انتظار و کاری که باید صورت گیرد این است که داخل آموزش و پرورش مصوبه ۸۲۸ را بشناسند و به آن متعهد و ملتزم باشند

یادگیری باشد. مهارتهای پایه یادگیری یعنی خوب دیدن، خوب شنیدن، کنجکاو کردن، جستجوگری! و سواد پایه یعنی خواندن، نوشتن، حساب کردن. این سه مورد! یک سطح ضروری دارد، این سطح ضروری مواد و منابع آن کتاب درسی را سازمان پژوهش مشخص کند، یک طیفی از مواد و منابع و محصولاتی که سازمان در بازه‌های زمانی پیشنهادات خودش را برای هرکدام از اینها به روز می‌کند. یعنی خیلی مشخص بگوید در مورد سواد پایه خواندن و نوشتن، ما این ۱۲۰ بسته آموزشی را داریم. سازمان پژوهش در این زمینه به صورت فعال به مدرسه چارچوب بدهد. پر کردن دست مدرسه از مواد و منابع آموزشی مورد نیازش، یک حد ضروری دارد، یک حد الزامی دارد، یک حد تجویزی دارد، یک حد انتخابی دارد، می‌تواند خودش انتخاب کند، آن انتخاب هم باید لایه رایگان داشته باشد، یک لایه پولی داشته باشد. به نظرم علی‌القاعده سازمان پژوهش باید یک چنین کاری برای آموزش و پرورش انجام دهد.

می‌توان بخشی از فرایند ارزیابی‌ها و اعطای مجوزها و تأییدها، را به صورت محدود به بیرون از سازمان واگذار کرد

این چارچوبی که گفتم با این انعطاف در استانداردها هم خیلی مرتبط است. انعطاف می‌تواند انعطاف فرآیند ارزیابی باشد، گاهی ما یک کاربر داریم که کاربر ستاره‌دار ماست، ما کاربر ستاره‌دارمان را می‌شناسیم، ۲۰ سال، ۳۰ سال یا چند سال است در این زمینه تولید محتوا می‌کند، می‌توانیم به این یک اعتبار بدهیم که تو این محصولات را در این چارچوب با این اِشَل با این مقیاس لازم نیست در

خصوصی حداقل کاری که باید صورت گیرد این است که داخل آموزش و پرورش مصوبه ۸۲۸ را بشناسند و به آن متعهد و ملتزم باشند.

در یک فضای ایده‌آل زیست بوم کتاب درسی و محصولات کمک درسی می‌تواند در فضای خیلی متفاوت‌تری حرکت کند

شاید باید به این سمت برویم که سازمان پژوهش یک چارچوبی بتواند طراحی کند که کتاب‌های درسی توسط تعدادی از انتشارات قَدَر طراحی و چاپ شوند. به گونه‌ای که کتاب‌ها با قیمت پایین به دست دانش‌آموز برسد، ولی سازمان خودش درگیر فرآیند تولید نباشد. یعنی می‌شود اصلاً زیست بوم کتاب درسی و محصولات کمک درسی در فضای خیلی متفاوت‌تری پیش برود. در چنین فضایی بخشی از آن چیزی که در مدرسه‌ها هم به صورت طبیعی ورود پیدا می‌کند، با مسئولیت مدرسه است و نقش سازمان پژوهش نقش توصیه‌کننده می‌شود. یعنی حد و مرز مشخص است، ولی در داخل آن حد و مرز مدرسه امکان انتخاب دارد. حالا این چطور اتفاق می‌افتد؟ آیا اصلاً به این راحتی می‌شود به سمت آن رفت؟ یا با توجه به مجموع شرایط فرهنگی و عمومی و سیاسی کشور نشدن است؟

تولید مواد و منابع آموزشی متنوع برای مدارس یکی از مأموریت‌های سازمان است

یکی از مأموریت‌های سازمان پژوهش این است که بتواند مواد و منابع آموزشی متنوع را به مدرسه معرفی کند. یعنی مثلاً در مورد دوره ابتدایی اول، سازمان پژوهش باید به مدرسه بگوید تمرکز شما باید در این دوره روی سواد پایه و مهارت‌های پایه

به نظرم مهمترین مسئله کنکور از جهت کتاب‌های کمک آموزشی و کمک درسی این است که در وضعیت فعلی نمی‌توانیم آن را حذف کنیم

فرایند ارزیابی سازمان پژوهش بچینید. می‌توانید اینها را نشر دهید. یک انعطاف این مدلی هم می‌تواند وجود داشته باشد، منطق رفتن به یک چنین سطحی قطعاً یک سطحی از انعطاف در استانداردها هم هست.

یک چالش جدی ما در آموزش و پرورش این است که مأموریت آموزش و پرورش برای ما آشکار نیست!

من یک نکته بگویم، این نسبت آموزش و پرورش با شورای انقلاب فرهنگی به نظر من خیلی پرسش جدی است، کمی هم در چارچوبی که من گفتم وقتی ما داریم می‌گوییم آموزشی، کمک آموزشی، تربیتی، پرورشی، اینها یعنی چه؟ نسبتشان؟ تعریفشان چیست؟ در شورای انقلاب فرهنگی در تصمیمی که برای امور تربیتی گرفتند، می‌خواهند مصوبه‌ای را برای آموزش و پرورش بیاورند و الزام کنند به تعهد در تقویت امور پرورشی. یکی از پیشنهاداتشان برای سازمان این است که سازمان وارد تولید محتوای پرورشی شود، ما هنوز به یک تفاهم نرسیدیم که اصلاً محتوای پرورشی یعنی چه که شما دارید می‌گویید؟ به آنها گفتم به من نمونه دهید من بفهمم، محتوای پرورشی یعنی چه؟ چون درخواستشان این بود که ساعت پرورشی اضافه شود، گفتم ساعت پرورشی که در آموزش و پرورش به این معنا یک چیز موفق نبود، مثال زدند به آن اتفاق که در طرح بهنام می‌افتد مثال زدند که ما الان مربیان خوبی داریم، مربی پرورشی که می‌گویند ما هیچ محتوای خوب نداریم که با بچه‌ها کار کنیم. تصور من این است که مرز و معیار ما در این قضیه دو چیز است، نسبت ما با این نگاه، البته نسبت ما با جریان‌های فرهنگی و این نهادها و مؤسسات خیلی می‌تواند ابعاد مختلفی داشته باشد، به نظر من یک مسئله ما مرزی است که برنامه درسی برای ما مشخص می‌کند.

این حرف که متولی تربیت در کشور فقط آموزش و پرورش است مواجهه ساده‌انگارانه با یک موضوع مهم مانند تربیت است

ما یک چالش جدی در آموزش و پرورش داریم آن هم اینکه مأموریت آموزش و پرورش برای ما آشکار نیست، نمی‌دانیم مدرسه قرار است چه کاری انجام دهد! هرچه هم زمان می‌گذرد این فاجعه‌آمیزتر می‌شود، براساس یک تصور خیلی‌ها ذهنیتشان در جامعه این است که آموزش و پرورش، نجات‌دهنده کشور است که به نظر من این یک اعتقاد بیخود است، اینکه بله آموزش و پرورش اهمیت دارد اما اینکه آموزش و پرورش متصدی اصلی تربیت است، چه کسی این را به مدرسه داده است؟ براساس چه منطقی؟ چه کسی چنین تصویری کرده؟ به نظر من این حرف، خیلی حرف سنگینی است و ما نیندیشیده‌ایم چنین نسبت می‌دهیم و براساس آن انتظاراتی داریم که این انتظارات نشدنی است، هیچگاه از پس چنین مسئولیتی برنیامده و نخواهد آمد، بخشی از مواجهه ساده‌انگارانه ما با آموزش و پرورش این است.

باید از یک سری امور در سازمان که به صورت سنتی مانع بوده

عبور و کتاب‌های آموزشی را در کتاب‌های درسی معرفی کنیم
ما حتماً باید ناظر به هرکدام از منابع آموزشی معرفی‌هایی را داشته باشیم و پیشنهادها و توصیه‌هایی داشته باشیم، حالا باز باید روی ابعاد و پیامدهای آن فکر کنیم، یکسری چیزها به صورت سنتی در سازمان همیشه مانع بوده است، به نظر من باید از یکسری از این چیزها بگذریم مثلاً فرض کنید ما در کتاب‌های درسی چرا نمی‌توانیم یکسری کتابها را معرفی کنیم به خاطر اینکه تبلیغ می‌شود و ...، این همیشه مطرح بوده و واقعیت اینکه من خودم به شخصه فکر می‌کنم این حرفها دیگر واقعاً معنی ندارد، از این دوره گذشته و دیگر چنین دوره‌ای نیست! ولی امکان دارد یکسری از محدودیت‌هایی از جهت قانونی یا از جهت حقوقی یا یکسری ابهاماتی را از جهت حقوقی برای ما داشته باشند.

یک چالش دیگر ما بعضی ملاحظات حقوقی و قانونی و بعضی ذهنیت‌های رسوب کرده از گذشته است

یک زنگ خطر این است که آموزش و پرورش و مجموعه‌ای مثل فیلیمو از بلوغ کافی در حوزه فیلم و نمایش برخوردار نیستند!

یکی از چالش‌های جدی این است که نه آموزش و پرورش در زمینه تولیدات غیر مکتوب از بلوغ کافی برخوردار است نه مجموعه‌ای مثل فیلیمو و این عدم بلوغ می‌تواند خطرناک باشد، مجموعه فیلیمو حاضر نیستند به چارچوبی فراتر از چارچوب‌های معمول اقتصادی فکر کنند. البته ما هم حاضر نیستیم از این بی‌خبری و بی‌عملی خودمان دریابیم. ببینیم چطور می‌توانیم بهتر و موثرتر حرکت و رشد کنیم، چون قطعاً ما یک سرمایه‌های معنوی داریم، چطور می‌توانیم با این سرمایه معنوی یک فضا و مناسباتی را شکل دهیم که با فیلیمو تعامل کنیم. فیلیمو می‌گوید من که خیریه نیستم و بالاخره باید چرخ موسسه‌ام بچرخد و از این طرف اینطور نشود که ما زمینه‌سازی کنیم برای اینکه یک مجموعه صرفاً تجاری بالا بیاید. نه، ولی آموزش و پرورش هم به منفعت و مصالح خودش برسد، فیلیمو هم به منفعت و مصالح خودش برسد.

به نظر من ما داده‌های مورد نیاز را نداریم مثلاً ابزارها چه چیزهایی هستند؟ چه کسانی می‌خرند؟ مصارف اینها چه چیزهایی است؟ چقدر در فضای کنکور است؟ چقدر در فضای سرگرمی است؟ بعضی از اینها چه بسا از جنس سرگرمی به اسم آموزش دارد مطرح می‌شود، مصوبه ۸۲۸ در معنای معقول و منطقی‌اش باید ابزارهایی داشته باشید که یک مجموعه‌ای مثل فیلیمو مدرسه را بتواند نسبتش را مشخص و آن را هضم کند، با آن کنار بیاید، این چارچوب خودش را بداند و من هم کار خودم را بدانم. به نظر برنامه ریزی و استفاده از چنین فرصت‌هایی می‌تواند خیلی مغتتم باشد.

منبعی ارزشمند در شناخت خلأهای محتوایی کتاب‌های حوزه کودک و نوجوان

اسماء اسدی پور

ایده‌پردازی برای موضوعاتی باشد که تا کنون به آنها بی‌توجهی و یا کم‌توجهی شده است و از طرفی نیاز فوری و ضروری ماست. برای نمونه، در حوزه سنت‌های الهی ما کمبود محتوا داریم. سنت‌هایی که مانند فرمول‌های فیزیک در جامعه انسانی برقرارند ولی ما به آنها توجه چندانی نداریم. شناخت این موارد روی رفتارهای جمعی و فردی ما انسان‌ها تأثیر بسیار بالایی دارد اما غالباً با تعبیری نظیر شانس و بدشانسی خود را از شناخت آنها راحت می‌کنیم و این باعث می‌شود اتفاقات و رویدادهای عالم را دارای حکمت و قاعده ندانیم. اگر فهم ما از عالم درست باشد، مانند بهره‌ای که از قوانین طبیعی می‌بریم می‌توانیم از سنت‌های اجتماعی عالم هم بهره‌مند شویم و این دریایی است بکر که می‌تواند دست‌مایه بسیاری از داستان‌ها و رمان‌ها و روایت‌ها قرار گیرد. قصه‌ها و داستان‌هایی که ایمان‌افزا باشند و مخاطب با خواندن آنها، با مجموعه‌ای از سنت‌های الهی آشنا شود، کارکرد آنها را بفهمد، به‌کار بگیرد و از عالم پاسخ دریافت کند. اینها نیازمندی ماست که البته کار هر کسی هم نیست. ادبیات غرب در زمانه حاضر به سمت ارتباط با ماوراءالطبیعه، ارتباط با جنیان، سحر و جادو رفته و تلاش در پررنگ کردن عرفان‌های کاذب دارد، که خود بیراهه‌ای مخدر ولی جذاب است. درحالی‌که سنت‌های الهی چنانچه به شکل صحیح و حقیقی آن فهم شود، در زیست شخصی و اجتماعی انسان‌ها اثرگذار است و زمینه‌ساز حرکت‌های اجتماعی گسترده می‌شود. ویژگی مهم سنت‌های الهی علاوه بر جذابیت، حقیقی بوده و هوشیاری‌آفرین است که می‌تواند تسریع‌کننده

بررسی محتوای مکتوب در بخش کودک و نوجوان، با یک نگاه کلان نشان می‌دهد که در برخی موضوعات تورم محتوایی و در برخی دیگر خلأ محتوایی وجود دارد، به‌نحوی که در برخی از موضوعات کتاب‌های منتشر شده بیش از حد ضرورت بوده و ضریب اهمیت آنها بدین وسیله در نظر افراد جامعه بالا رفته و در موضوعاتی که اتفاقاً نیاز ضروری و فوری است، سکوت محتوایی داریم یا بسیار ناچیز به آنها پرداخته شده است.

پرسش اینجاست که کدام موضوعات، نیاز ضروری و فوری جامعه‌اند که از نظر کمی و کیفی در آنها فقر محتوا داریم؟ برای تحلیل و آسیب‌شناسی منشورات موجود، مطالب فراوانی منتشر شده و میشود، اما کشف موضوعات غایب، کار پیچیده و ذوابعدای است. حال چه باید کرد؟

یکی از مهم‌ترین منابع برای کشف موضوعات مورد نیاز جامعه از جمله کودک و نوجوان، استنباط از بیانات هر ساله مقام معظم رهبری است. بیاناتی که به اقتضای روز، هر آنچه جامعه در رفع نواقص و کاستی‌ها و تسریع حرکت به سمت ایجاد تمدن نوین اسلامی نیاز دارد را ارائه می‌کنند. شناخت ایشان از وضعیت حرکت جامعه، کامل‌ترین است. راقم این سطور با این نگاه به سراغ بیانات مقام معظم رهبری رفته و بیانات یک سال اخیر ایشان را رصد و با استنباط از روح کلی بیانات، تصریحات و اشارات ایشان، مجموعه‌ای از ایده‌ها، پیرنگها یا سناریوها و طرح‌های داستانی را جمع‌آوری نموده است که این موارد می‌تواند منبعی ارزشمند برای تولید ادبیات روایی و داستانی برای کودک و نوجوان قرار گیرد. این مسیر میتواند راه میانبر

حرکت‌های انسان به سمت کمال انسانی باشد. همچنین سنت های الهی کمک می‌کند تا خیال به عنوان مایه اصلی نویسندگی، در جهت رشد انسان بکارگرفته شود و ابزار فرار از عالم واقع که با مفهوم «شانس و اقبال» رایج شده است، از دسترس انسان فراموش‌کار دور بماند.

نمونه‌ای از سنت‌های الهی که در کلام رهبر معظم انقلاب به آن‌ها اشاره شده است، به شرح ذیل است: بدون عمل هیچ موفقیتی امکان ندارد؛ ایستادگی، سختی دارد و پیشرفت می‌آورد ولی تسلیم، سختی دارد و شکست می‌آفریند؛ نخبگانی که پشت کردند به مردم خودشان خیر نمی‌بینند؛ شهدا زنده‌اند پس تاثیرگذارند؛ ملت با ایمان، مبدل تهدید به فرصت است؛ راز ماندگاری، استقامت کردن بر راه مستقیم است؛ آینده روشن است، اجابت دعا به شرط قدم برداشتن در راه آن خواسته است؛ اگر جمعیتی فقط به خودش بپردازند و از اطراف غافل شود، از بین می‌رود؛ مستمراً ذکر بودن، عمل را نیکو می‌کند؛ خاصیت شهادت جذب دل‌ها است؛ فضل الهی کوشش‌های ما را دارای اثر می‌کند؛ و ...

عزم‌آفرینی، مسئله مهم دیگری است که در آن خلاء محتوایی وجود دارد. در حوزه ادبیات کودک، کتاب‌هایی هرچند محدود وجود دارد که کودک را به فعالیت و شناخت بیشتر محیط پیرامونش سوق می‌دهند؛ اما در حوزه ادبیات نوجوان عمده محتوای مکتوب تولیدشده، نوجوانان را به تنبلی و ولگردی تشویق می‌کند. در صورتی که ادبیات مطلوب برای مخاطب نوجوان که وجودش سراسر شوق به یادگیری و تلاش برای کشف ناشناخته‌هاست، مسیر صحیح را نشان داده و فکر و اندیشه او را به سمت قله دانایی و توانایی رهنمون شود.

ادبیات مطلوب برای مخاطب کودک و نوجوان، ابزاری برای رسیدن به قله کمال انسانی است که بسان موتور حرکت عمل می‌کند و از توقف برحذر می‌دارد. نشاط نوجوان می‌باید با تقویت عزم و اراده و انگیزه برای حرکت تقویت شود و به او نشان داده شود که سلامت او در تلاش و حرکت نشان داده می‌شود. نویسنده می‌تواند از این دریچه به مسائل کودک و نوجوان بنگرد و موضوعات ویژه‌ای را به عنوان بسته‌ای از ابزارهای مورد نیاز در الهام‌بخشی به مخاطب استخراج نماید.

یکی از مطمئن‌ترین راه‌های کشف موضوع و دستمایه تولید محتوا برای مخاطب کودک و نوجوان، رجوع به اندیشه رهبر معظم انقلاب است. ایشان به بیان‌های مختلف بسته‌ای از نظام مسائل این حوزه را بیان می‌کنند. مواردی همچون: فرهنگ خدمت بی‌تظاهر و بی‌توقع (تواضع و دوری از تکبر)؛ به خطر انداختن خود و نترسیدن (شجاعت)؛ فهم اینکه ارزش کارگر ارزش حیات جامعه است (احترام به شأنیت انسانی در اجتماع)؛ اجتناب از سرگرمی‌های زیان‌باری که عزم حرکت را از انسان سلب می‌کند (ارزش‌گذاری زمان و عمر انسان)؛ تصمیم نصف کار است و نصف دیگر آن عمل است (لزوم عمل به دانسته‌ها)؛ استقامت در کار (استقامت)؛ توقف یعنی عقب‌گرد (مقاومت)؛ بیکاری انسان را کسل می‌کند و کار نشاط می‌آورد؛ (بهترین تفریح کار است)، فرهنگ ارتباط درآمد با کار (توجه به

لقمه حلال)؛ مذمت تجمل‌گرایی افراطی و مدح تعصب بر تولید داخلی (حمایت از تولید داخل و خودکفایی اقتصادی)؛ اتصال با انوار حسین(ع) که سریع‌ترین عزم‌آفرین است (ضرورت اتصال به معنویت).

یکی دیگر از حوزه‌های مورد تاکید رهبر حکیم انقلاب اسلامی که می‌تواند منشأ تولید آثار فاخر باشد، بحث «هویت ملی، قومی و انقلابی» است. برای نمونه، منقبت شهرها و استان‌های کشور و شناسنامه مبارزاتی و انقلابی و افراد شاخص آنها یکی از موارد پررنگ در بیانات ایشان است. باز شدن پرونده‌های هر چند کوچک در ذهن کودک و نوجوان جهت شناخت افراد و رویدادهای مربوط به هر منطقه برای افراد حاضر در آن مناطق، خاصیت هویت‌سازی ویژه‌ای دارد که کمتر کاری مانند این اثرگذار است. از جمله اینکه پرچم آزادی و اتحاد ایران دست تبریزی‌هاست، افرادی مانند شیخ محمد خیابانی، محمدتقی‌خان پسیان، آقا نجفی، حاج آقا نورالله، آسیدعبدالحسین لاری، شیخ جعفر محلاتی، رئیسعلی دلواری، خاقانی آذربایجانی، نظامی آذربایجانی، شمس تبریزی، قطران تبریزی، شیخ محمود شبستری، صائب تبریزی، محقق اردبیلی، امیرزا علی‌اکبر آقای اردبیلی، آسیدیونس اردبیلی، آیت‌الله سیدحسن تهامی، آیت‌الله محمد کفعمی خراسانی، مولوی عبدالعزیز ملازهی، مولوی عبدالعزیز ساداتی، مولوی فیض محمد حسین‌بُر، شهید نورعلی شوشتری، سیدمحمدتقی حسینی طباطبایی، شهید عبدالواحد ریگی و ... این اسامی هر کدام با اینکه می‌توانند هویت منطقه‌ای و انقلابی را در نوجوانان ایجاد کنند، اما محتوای قابل ارائه‌ای درباره آنها نمی‌یابیم.

حوزه دیگر، «رویدادهای ویژه تاریخی» است. در بیانات مقام معظم رهبری تصریح به حوادثی می‌شود که ما به ازایی در محتواهای مناسب کودک و نوجوان برای آنها نمی‌یابیم. حوادث مهمی از جمله کنفرانس گوادلوپ در دی ۵۸، حادثه شاهچراغ از زاویه‌ای که تلخی آن و پرشکوهی آن همزمان روایت شود، ۱۳ آبان و اهمیت اسناد لانه جاسوسی، یوم‌الله حمله به پایگاه عین‌الاسد و ... قابلیت پرداختن برای نوجوان را دارند و رویدادهایی مانند عملیات بزرگ ناوگروه ۸۶ نیروی دریایی، یوم‌الله تشییع شهید حججی، شهید سلیمانی و اربعین حسینی مناسب تولید محتوا برای کودکان و نوجوانان هستند که آن‌طو

رک باید مورد توجه نویسندگان و ناشران قرار نگرفته است. موضوعات کلان دیگری مانند «تبیین حقایق ایران و جهان اسلام»، «تبیین حقایق آمریکا و غرب»، «تبیین هویت زن در غرب و اسلام»، «تقویت میانی دینی، علمی و عقلی» از سرفصل‌های مهم دیگری است که با ریزمحورهای فراوان در بیانات یک سال اخیر رهبر انقلاب موجود است. مسائل و موضوعاتی که کودک و نوجوان ما با آن درگیر است و زمانی که باید دستش را از محتوای مناسب و غنی متناسب با شرایط سنی و اقتضائات فکری او پر کنیم، هیچ نداریم و او را ناخودآگاه به سمت دریافت اطلاعات و محتوا از بیگانه هدایت می‌کنیم، که در بزنگاه‌های تاریخی مانند فتنه‌های پیدا و پنهان، تنها مانده و خالی از هویت خویش، آنچه که به او از سوی غرب جنایتکار دیکته می‌شود را تکرار کند.

دکتر محمد حسن شاهنگی

کتاب، رسانه‌ای برای معرفت‌افزایی و رشد

با وجود همه روزنه‌های امیدوارکننده، بررسی‌ها نشان می‌دهند، مطالعه و کتاب‌خوانی در ایران تا رسیدن به وضعیت مطلوب فاصله دارد. بخش قابل‌توجهی از ایرانیان روی خوشی به خرید یا مطالعه کتاب نشان نمی‌دهند و در این شرایط متأسفانه مسئولان نیز برای ترویج و اشاعه فرهنگ مطالعه، آن‌گونه که باید و شاید، اقدامی لازم و جدی انجام نمی‌دهند. ابراز نارضایتی رهبر معظم انقلاب اسلامی از وضعیت کتاب در کشور، در نخستین دیدار کتابداران و مسئولان نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور در ۲۹ تیرماه سال ۱۳۹۰، هشدار جدی بود که متأسفانه مسئولان رسمی و متصدیان حوزه کتاب توجه جدی به آن نکردند. ایشان آن دیدار مهم را بهانه‌ای برای تجدید مطلع در حوزه کتاب خوانند و با بیان برخی آسیب‌ها و تهدیدهای مهم در این حوزه، پیشنهادهایی نیز ارائه دادند. بدون شک روش تربیتی و آموزشی و نگرش والدین در رابطه با مطالعه و کتاب‌خوانی و سطح اقتصادی و پایگاه اجتماعی خانواده در عادت به کتاب‌خوانی نقش به‌سزایی دارد. با نظر داشت مخاطب هدف کودک و نوجوان، دشوارترین وظیفه در اشاعه کتاب‌خوانی در هر جامعه‌ای، بر عهده مدرسه‌ها و نظام آموزش و پرورش آن جامعه است. اگر دانش‌آموز در مدرسه با کتاب آشنا شود و لذت مطالعه و افزایش معلومات عمومی را درک کند، از همان ابتدای شکل‌گیری شخصیت با مطالعه خو می‌گیرد. رسانه‌های اجتماعی و گروهی نیز می‌توانند از طریق ایجاد احساس نیاز به مطالعه کتاب در بین مخاطبان، آنان را از سردرگمی در تشخیص نیازهای خود بیرون آورند و فرهنگ کتاب‌خوانی را گسترش دهند.

یکی از بهترین راه‌های افزایش اطلاعات عمومی، مطالعه کتاب است. کتاب‌خوانی زمینه‌ساز وصال به قله‌های رشد، تعالی و پیشرفت است. حجم زیادی از مشکلات فرهنگی و اجتماعی جامعه ما از سستی‌ها و خلل فرهنگی ریشه می‌گیرد و برای برون‌رفت از این شرایط حساس، بهترین گزینه، مطالعه است. برای رفع موانع و ایجاد زمینه و بستر لازم به‌منظور ترویج و توسعه فرهنگ مطالعه، نهادهای متعددی چون خانواده، مدرسه و نظام آموزشی، کتابداران و کتابخانه‌ها، دولت، رسانه‌های گروهی، ناشران و کتاب‌فروشی‌ها باید با رفع مشکلات موجود، همسو و هم‌هدف، به سمت‌وسویی مشخص حرکت کنند.

توسعه فرهنگ مطالعه و کتاب‌خوانی یک عزم همگانی را می‌طلبد. میزان توجه ناشران به تمایلات و نیازهای خوانندگان، استانداردهای چاپ و نشر و همچنین گسترش قلمرو نمایش و توزیع کتاب توسط کتاب‌فروشی‌ها، از جمله عوامل اثرگذاری در گرایش مخاطبان به سمت مطالعه هستند. امروزه افراد به دلیل حضور در شبکه‌های اجتماعی و فضای مجازی، بیش از هر زمان دیگری خود را بی‌نیاز از مطالعه می‌بینند. در این شرایط، رسالت مسئولان و دغدغه‌ورزان دوچندان می‌شود.

معرفی پرونده دوگانه تألیف و ترجمه

در دهه‌های گذشته شاهد امواج بی‌سابقه ترجمه آثار در کشور بوده‌ایم. بدون اینکه درباره ترجمه بحث کنیم که چرا و چطور و چه چیز را باید ترجمه کنیم و اصلاً ماهیت ترجمه چیست و نسبت آن با خیلی موارد از جمله تألیف و اندیشه کدام است. ولی در سال‌های اخیر، این مباحث بیشتر در زمینه ترجمه ادبی بوده است. این‌گونه متن‌ها با تفکر و فرهنگ و هویت مخاطب سروکار دارند. در سال‌های اخیر، کارشناسان حوزه ادبیات بارها به موضوع فزونی کتاب‌های ترجمه بر کتاب‌های تألیفی، به‌خصوص در گروه سنی کودک و نوجوان، توجه کرده‌اند. کتاب‌های ترجمه‌ای هرچند ممکن است از نظر ادبی سطح قابل قبولی از کیفیت را نداشته باشند، اما از نظر سبک زندگی و تفکری که به نوجوانان و کودکان ایرانی القا می‌کنند، می‌توانند آسیب‌زا باشند. در سال‌های گذشته، وفور کتاب‌هایی با موضوعات و سوژه‌هایی چون جادوگری، سحر و ارتباط با اجنه و ارواح، در حوزه ادبیات نوجوان باعث هشدار کارشناسان شد، اما واقعیت این است که متأسفانه شاخص‌های بازاری و اقتصادی بر دغدغه‌های تربیتی و آموزشی پیروز شده‌اند و این‌گونه کتاب‌ها که خوانندگان بسیاری دارند، بازار کتاب ایران را به اشغال خود درآورده‌اند. یکی از عوامل مؤثر و مهم در اینکه کتاب‌های ترجمه در حوزه کودک و نوجوان همیشه مورد توجه بوده است و ناشران به این کتاب‌ها گرایش داشته‌اند، قیمت تمام‌شده و خطر کمتر است. نکته قابل توجه دیگر این است که خطر انتشار کتاب تألیفی بسیار بیشتر از کتاب ترجمه است، چرا که در عمل مترجمان کتاب‌هایشان را از میان کتاب‌هایی که قبلاً امتحانشان را پس داده و مورد اقبال مخاطبان قرار گرفته‌اند، انتخاب می‌کنند و معمولاً این انتخاب‌ها که در سطح جهان امتحانشان را پس داده‌اند، در ایران هم مورد توجه قرار می‌گیرند و پرفروش می‌شوند. به هر، روی به نظر می‌رسد حجم کتاب‌های ترجمه در گروه سنی کودک و نوجوان، نسبت به کل بازار کتاب کشور، بیش‌ازحد لازم و طبیعی بزرگ است و این مسئله تبعاتی جدی در تربیت و آینده کودکان و نوجوانان خواهد داشت.

ما را از کتاب‌های بیگانه بی‌نیاز کنند...

دیدگاه رهبر معظم انقلاب اسلامی در خصوص آثار تألیفی و ترجمه‌ای

مسئله کتاب مسئله مهمی است. فرهنگ‌سازی کشور همواره احتیاج به کتاب دارد. با اینکه امروز امکانات فراوان دیگری مانند فضای مجازی و امثال آن به وجود آمده، اما کتاب همچنان در جایگاه خیلی والا و مهم خود قرار دارد. همه فعالیت‌های هنری، رسانه‌ای و فرهنگی مانند نمایش، سینما و حتی نقاشی و کارهای سمعی و بصری احتیاج به کتاب دارد. کسی می‌تواند کار رسانه‌ای و هنری خوب را تولید کند که با کتاب سر و کار داشته باشد. لذا با اینکه من به همه مردم، به خصوص به جوانان توصیه می‌کنم که کتاب بخوانند و همیشه این توصیه را کرده‌ام، اما امروز می‌خواهم تأکید کنم که کسانی که در کار برنامه‌سازی برای مطبوعات، تلویزیون و رادیو هستند و کسانی که در کار هنری هستند، مانند هنرهای نمایشی، سمعی و بصری، این‌ها به خصوص احتیاج دارند کتاب زیاد بخوانند.

بحمدالله امروز ما در همه موضوعات کتاب‌های تألیف داخل داریم. مسئله دیگر مسئله ترجمه است. در گذشته دور در دوره جوانی ما، کتاب‌ها غالباً ترجمه‌ای بود. یعنی عمدتاً ترجمه کتاب‌های فرنگی بود که در اینجا چاپ می‌شد. حالا انسان احساس می‌کند که کتاب‌های نگارش‌یافته و تألیف شده در داخل سهم بزرگی از کتاب‌های کشور را تشکیل می‌دهد که باید ترجمه شوند. من با ترجمه آثار خارجی هیچ مخالفتی ندارم. البته باید خوب باشند و جهت‌گیری‌شان درست باشد و گمراه‌کننده نباشد، اما متقابلاً ترجمه کتاب‌های داخلی به زبان خارجی را هم حتماً باید تأکید کنم... درباره مسئله کتاب کودک و نوجوان هم تأکید دارم و خوشبختانه دیدم که در چندین غرغه در این مسئله کار شده است و باز هم تأکید می‌کنم، برای کودکان و نوجوانان، هر چقدر می‌توانند کتاب تهیه کنند و ما را از کتاب‌های بیگانه بی‌نیاز کنند که بتوانیم کتاب‌های بافرهنگ و جهت‌گیری‌ها و اهداف خودمان در اختیار نوجوانانمان بگذاریم.

برنامه‌ریزی برای سلامت فکری و اندیشه کودکان و نوجوانان

سخنران رئیس محترم جمهور در بازدید از سی و چهارمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران

همان‌طور که نسبت به تغذیه و سلامت جسمی کودکان و نوجوانان حساس هستیم، باید نسبت به سلامت فکری و اندیشه آن‌ها نیز با حساسیت ویژه برنامه‌ریزی کنیم. کیفیت چاپ و نشر آثار هم به اندازه محتوا مهم است تا کتاب‌ها برای کودکان و نوجوانان جاذبه داشته باشد.

نوشتاری از مرحومه طاهره صفارزاده

ادبیات کودک و نوجوان و دوراهی ترجمه و تألیف

ادبیات کودک و نوجوان به نوشته‌ها و سروده‌های ادبی ویژه کودکان و نوجوانان می‌گویند. این نوع ادبیات هم بخشی از فرهنگ شفاهی عامه مانند لالایی‌ها، مثل‌ها، قصه‌ها، داستان‌ها و نمایشنامه‌ها، اشعار و هم نوشته‌هایی در زمینه دین، دانش اجتماعی، علم و کاربردهای آن، هنر و سرگرمی را در بر می‌گیرد که نویسندگان و سراینده‌گان برای کودکان و نوجوانان پدید می‌آورند. ویژگی‌های مهم ادبیات کودک و نوجوان این است که با زبان و بیان، توانایی درک و زبان نوشتاری، تخیل و تجربه‌های کودکان و نوجوانان متناسب است. به رشد و پرورش شخصیت خواننده کمک می‌کند. اهمیت تصویر را برای کودک و نوجوان برابر با اهمیت نوشته می‌داند و همواره بخشی از پیام را با تصویر انیس کودکان و نوجوانان با کتاب و ادبیات، تضمینی بر استحکام تربیت و فرهیختگی نسل آینده هر جامعه است. در این مسیر، توجه به ماندگاری تربیت در کودکان و جاودانگی هر آنچه در کودکی در ذهن انسان نقش می‌بندد، بسیار مهم است. زیرا همان‌گونه که فرموده‌اند: «العلم فی الصغر کالنقش فی الحجر»: آموختن در کودکی مانند نقش زدن بر سنگ است که ماندگار می‌ماند. ادبیات کودکان و نوجوانان به معنی واقعی آن، یعنی نوشته‌هایی که در آن‌ها حس و حال کودکان حاکم باشد، به زبان و نثری مناسب سطح سواد کودکان نوشته شده و معمولاً با تصویر همراه باشد، به‌عنوان یک شکل ادبی مستقل، تقریباً از نیمه دوم سده هجدهم میلادی در جهان پدید آمده است. تاریخ ادبیات کودک و نوجوان در همه کشورهای جهان چهار مرحله داشته است: اول: آفرینش و انتقال آثار ادبی به‌صورت شفاهی؛ دوم: گردآوردن و نوشتن آثار ادبی شفاهی؛ سوم: پدیدآوردن

آثار ادبی با الهام از آثار شفاهی؛ چهارم: آفرینش آثار ادبی ویژه کودک و نوجوان.

ویژگی‌های مهم ادبیات کودک و نوجوان عبارت‌اند از:

۱. با زبان و بیان، توانایی درک و زبان نوشتاری، تخیل و تجربه‌های کودکان و نوجوانان متناسب است.
 ۲. به رشد و پرورش شخصیت خواننده کمک می‌کند.
 ۳. اهمیت تصویر را برای کودک و نوجوان برابر با اهمیت نوشته می‌داند و همواره بخشی از پیام را با تصویر بیان می‌کند.
- ایرانیان از قدیم برای تربیت کودک توجه ویژه‌ای قائل بوده‌اند و آن را یکی از وظایف مهم والدین می‌دانسته‌اند، به‌طوری که کمتر نوشته ادبی را می‌توان یافت که به تربیت کودک و ضرورت آن اشاره نکرده باشد. وقتی به پیشینه تاریخی ترجمه در ایران نگاه کنیم، می‌بینیم نقش ترجمه در پیدایش ادبیات جدید ایران انکارناپذیر بوده است و رابطه ترجمه و تألیف در گذشته ادبیات معاصر ایران رابطه‌ای بوده که به رشد ادبیات ایران کمک کرده است. برخی ادبیات ایران را به لحاظ نسبت و رابطه آن با ترجمه به دو دوره تاریخی تقسیم می‌کنند: دوره اول دوره تأثیر مثبت ترجمه است و دوره دوم دورانی است که ترجمه بر تألیف غالب می‌شود. در دوره اول، نویسندگان، شاعران و منتقدانی پدید می‌آیند که با پشتوانه‌ای غنی از میراث ادبی و فرهنگی کهن با ترجمه مواجه می‌شوند. نظریه‌های ادبی، دیدگاه‌های

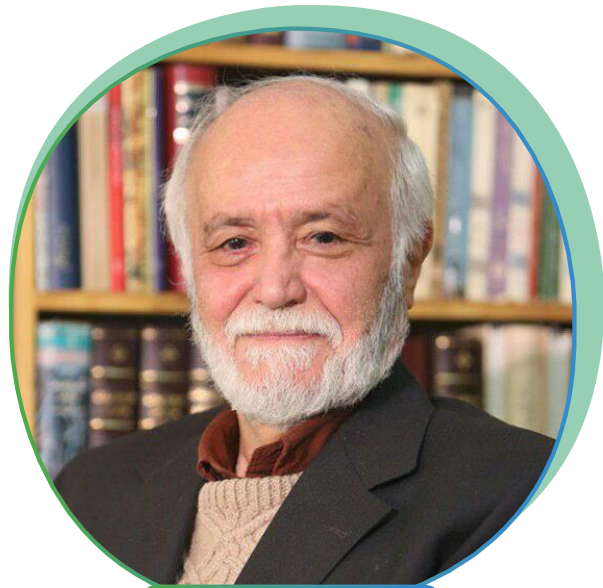

**حوزه ادبیات
کودک و
نوجوان هنوز
جایگاهی
متناسب
با فراز و
فرودهای
حیاتش به
دست نیآورده
است**

این باور ناصواب که نوشتن برای کودکان و نوجوانان راحت‌تر از عرصه‌های دیگر است، باعث شده است که بسیاری از نویسندگان با اندک تجربه و تخصص در این حوزه وارد میدان شوند. در حوزه ترجمه کتاب کودک هم وضعیت به مراتب بدتر از تألیف است. ترجمه کتاب کودک و نوجوان، به دلیل حجم کم متن، سادگی زبان و ساخت، اشتیاق بسیاری را برای آزمودن بخت خویش تحریک می‌کند. ناشران غیرحرفه‌ای نیز در ایجاد چنین اشتیاقی در ذهن مترجمان تازه‌کار بی‌تأثیر نیستند. گاهی ناشر برای استمرار فعالیت‌های خود و شاید حتی جلب حمایت‌های دولتی و ... به چاپ کتاب ترجمه‌ای برای کودکان و نوجوانان اقدام می‌کند. تسلط نداشتن به زبان‌های مبدأ و مقصد، ناآشنایی با زبان متناسب گروه سنی مخاطبان کتاب، خطاهای عمده نگارشی و رعایت نشدن بدیهی‌ترین اصول اولیه نگارش، گواه آن است که مترجمان با کمترین تجربه عملی به این حوزه وارد می‌شوند.

فلسفی و فن‌های روایی غیرایرانی را می‌گیرند و آن‌ها را با آنچه از میراث ادبی و فکری خودشان اندوخته‌اند، می‌آمیزند و ادبیاتی پیشرو، پویا و خلاق ارائه می‌دهند. از دوره‌ای به بعد اما میراث ادبی به حاشیه رفت و جای آن را یکسره ترجمه گرفت. تألیف به حاشیه رفت و عشق ترجمه بر ادبیات ایران حاکم شد.

حوزه ادبیات کودک و نوجوان هنوز جایگاهی متناسب با فراز و فرودهای حیاتش به دست نیآورده است. پراکندگی نویسندگان، نامشخص بودن موضوعات مهم، بی‌توجهی به ذائقه کودکان مخاطب و همچنین ناتوانی در معرفی آثار برتر، سبب تولید آثار سلیقه‌ای شده است؛ آثاری که به فراخور ذوق نویسندگان یا ناشر عرضه می‌شوند. نویسندگانی که در حوزه کتاب کودک و نوجوان می‌نویسند، دو گروه هستند: گروه نخست به صورت حرفه‌ای کار می‌کنند و گروه دیگر هم از نویسندگانی هستند که بدون هیچ‌گونه تجربه و مهارتی دست به نوشتن کتاب ویژه کودکان می‌زنند که شاید بتوان به جرئت گفت بیشتر کتاب‌های موجود در بازار به همین گروه از نویسندگان متعلق است. این‌گونه کتاب‌ها با توجه به غیرکارشناسی بودنشان، آسیب خود را به این حوزه وارد کرده‌اند. شاید اصلی‌ترین مشکل حوزه کتاب کودک و نوجوان سهل‌بودن نوشتن برای بچه‌هاست.

دکتر مجدالدین کیوانی

(استاد دانشگاه و پیشگوسوت عرصه ترجمه و تألیف)

راز این آثار بازاری...

چرایی استقبال مخاطب از آثار ترجمه‌ای

نیروهایی که بتوانند دسته اول، یعنی کم توقع‌ها، را خوشنود کنند، بسیار زیادند. افراد ناسزاوار اما جسوری که بر خلاف نداشتن حداقل صلاحیت، همیشه برای ترجمه پابه‌رکاب هستند. و ناشرانی که در پی مترجم ارزان قیمت‌اند، به‌وفور پیدا می‌شوند. نتیجه هم تولید انبوه تألیف‌ها و ترجمه‌هایی است که به‌اصطلاح «بازاری» خوانده می‌شوند. در تولید این دسته محصولات، ذوق و علاقه «معمولی‌های» جامعه از سویی و منافع گروهی از ناشران از طرف دیگر، نقشه راه را تعیین می‌کنند. خدمات دهندگان به «معمولی‌ها» دغدغه کیفیت زبانی و محتوایی کتاب‌ها را ندارند. آنان عموماً دنبال عنوان‌های جنجالی و موضوعات روز و دهان‌پرکن هستند.

البته ناگفته نماند، تمایل به گزینش عنوان‌های معروف و به‌اصطلاح «اسم و رسم دار»، مختص آثار بازاری و مبتذل نیست. پاره‌ای از عنوان‌ها به موضوعات و اشخاصی تعلق دارند که واقعاً دارای اعتبارند. این نوع عنوان‌ها، هم برای افراد کم‌صلاحیت و سوسه‌انگیزند و هم برای بعضی از صاحب صلاحیت‌ها که در ضمن از شمار بالای آثارشان و از کسب شهرت و درآمد بیشتر بدشان نمی‌آید. به این دلیل است که می‌بینیم، عده‌ای از ادبا و محققان ما مثلاً سراغ ویرایش و شرح و تفسیر کتاب‌هایی می‌روند که فروش انبوه آن‌ها به یمن نام و شهرت آفرینندگان آن کتاب‌ها تضمین شده است. تقریباً تمامی ناشران ما چاپ و نشر لاقط یکی دو نمونه از این دست کتاب‌ها را در دستور کار خود دارند.

مترجمان نیز غالباً به دنبال برگردان آثاری هستند که درون‌مایه یا نویسندگان آن‌ها برای اکثریتی از مخاطبان شناخته شده‌اند و حرف‌هایشان باب طبع توده‌های آسان‌گیر و علاقه‌مند به نوشته‌های هیجان‌انگیز سهل‌الهمضم است. ناشران کمتر به سراغ نویسندگان گمنام می‌روند. خلاصه، شهرت و شناخته‌بودن کتاب یا نویسنده و مترجم یکی از مهم‌ترین ملاک‌های ناشران برای انتخاب اثری برای نشر است. در گذشته ناشر به شرطی تن به چاپ کتابی می‌داد که اگر آن کتاب، نویسنده یا مترجم آن شناخته‌شده نبود، فردی صاحب‌نام در دنیای کتاب، مقدمه‌ای بر آن اثر می‌نوشت. بسیاری از مترجمان و ناشران اهل خطرکردن نیستند و لذا کمتر به نویسندگان ناشناخته می‌پردازند. اصل شناخته‌بودن نویسنده، چه داخلی چه خارجی، ملاکی است که غالباً موضوع کتاب را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد. چنانچه کتاب‌های اسم و رسم‌دار متعلق به نویسندگان صاحب‌نام هم باشند چه بهتر. در غیر این صورت، ترجمه آن‌ها به دست مترجم‌نماهایی می‌افتد که حاصل کارشان همان کلاپی خواهد بود که به «بازاری» موصوف است.

ناتوانی نویسنده اصلی در بیان پیام، خود موجب بدفهمی مترجم می‌شود. البته مشکل عموماً ناآشنایی یا کم‌آشنایی با محتواهایی است که به ترجمه آن‌ها می‌پردازیم. دانستن زبان فرانسه یا آلمانی به‌تنهایی تولید یک ترجمه بی‌عیب و پاکیزه را تضمین نمی‌کند. ناآشنایی با موضوع آنچه ترجمه می‌شود نیز به همان اندازه لازم است. ناآشنایی کافی به ریزه‌کاری‌های نحوی و ظرایف صرفی و معناشناسی زبان مبدأ از سویی و ناآشنایی با پیام و محتوای متن مورد ترجمه، شانه‌به‌شانه و گام‌به‌گام پیش می‌روند. به نسبت ناآشنایی مترجم با موضوع ترجمه، نتیجه کار گنگ، مبهم و گمراه‌کننده خواهد بود.

ما امروزه با آثار بازاری مواجهیم. به آثاری بازاری می‌گویند که کیفیت مطلوبی ندارند، ولی در میان اکثریتی از توده‌ها که اهل نقادی و سبک و سنگین‌کردن آثار نیستند، رونق و محبوبیتی پیدا می‌کنند. قشرهایی از جامعه را می‌بینیم که به دنبال کتاب‌هایی هستند که آن‌ها را راحت بفهمند و از خواندنشان آن لذت ببرند. چندان نگران کیفیت و ارزش‌های زبان‌شناختی، هنری و ادبی آن نیستند. راضی‌کردن این دسته مخاطب به مراتب آسان‌تر و کم‌خرج‌تر از راضی‌کردن طبقات مشکل‌پسند و کمال‌گراست. ایشان معمولاً متر و معیارهایی دارند که هر اثری را مطابق آن نمی‌بینند. بنابراین، کار نویسنده و مترجم و خرج ناشر را زیاد می‌کنند؛ ضمن اینکه شمار آن‌ها به نسبت توده‌های کم‌توقع‌تر، معمولاً کمتر است.

ترجمه فقط برگردان نیست!

در گفت‌وگو با نویسندگان و کارشناسان

اشاره

در سال‌های اخیر، ترجمه در حوزه متن‌های علوم انسانی، گسترده‌ترین و تأثیرگذارترین عرصه ترجمه در ایران بوده است. پس از انقلاب، با توسعه رشته‌های علوم انسانی در کشور، رشد کمی و کیفی ترجمه متن‌های علوم انسانی کاملاً محسوس و حتی چشمگیر بوده است. از این رو، بررسی دقیق و همه‌جانبه متن‌های آثار ترجمه‌ای، امری ضروری و ناگزیر است. بر اساس آمار خانه کتاب و مقایسه کتاب‌های تألیفی و ترجمه در حوزه کودک و نوجوان، حضور ترجمه‌ها و تألیف‌ها تا سال ۹۵ طبیعی و منطقی به نظر می‌رسد و فاصله‌ای جدی بین کتاب‌های تألیفی و ترجمه وجود ندارد، اما از سال ۹۶، روند نزولی کتاب‌های تألیفی برای کودکان آغاز می‌شود و در سال ۹۸ کتاب‌های ترجمه بخش قابل‌توجهی از نشر کودک و نوجوان را به خود اختصاص می‌دهند. شیب تولید کتاب‌های ترجمه نگران‌کننده است، اما چرا کتاب‌های ترجمه‌ای بر تألیفی پیشی گرفتند؟ پاسخ این پرسش را با مرور دیدگاه‌های صاحب‌نظران در این بخش تهیه و تدوین نموده‌ایم.

قاسمعلی فراست / رمان‌نویس

به همان مقداری که تولید آثار تألیفی افزایش یافته، چاپ و انتشار آثار ترجمه‌ای نیز افزایش داشته است. به‌هیچ‌وجه ترجمه آثار متعدد کار تألیف را تنگ نمی‌کند. همچنین، ترجمه آثار خوب باعث ارتقای سطح دانش افراد از سایر کشورها می‌شود. یعنی با ترجمه آثار خوب می‌توان تأثیر مثبتی روی کتاب‌های تألیفی گذاشت، تا این آثار از حالت کلیشه‌ای خارج شوند و نویسندگان خلاقانه‌تر به خلق آثار در حوزه‌های گوناگون برای اقبال جامعه بپردازند. برخی از مترجمان و ناشران وقتی می‌بینند کتابی مانند «هری پاتر» بین مردم مطرح و از فروش خوبی برخوردار است، به ترجمه آن می‌پردازند، چرا که هدف اصلی آن‌ها بازار خوب این‌گونه آثار

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، تحول عظیمی در عرصه ادبیات کشور رخ داد که ادبیات «کودک و نوجوان» نیز از این امر مستثنا نبود. در دهه نخست نظام جمهوری اسلامی ایران، برخی از نویسندگان که بیشتر آن‌ها در دل آموزش و پرورش تربیت شده و به عرصه نویسندگی روی آورده بودند، به تولید و ترجمه کتاب برای این گروه سنی پرداختند. بعد از گذشت سال‌ها، نویسندگان جوان و مترجمانی نیز به عرصه ادبیات «کودک و نوجوان» روی آوردند و به تولید کتاب برای این گروه سنی اهتمام ورزیدند. به‌مرور زمان بر تعداد آثار این مخاطبان افزوده شد. البته متأسفانه برخی از آن‌ها نیز به‌گونه‌ای موازی‌کاری محسوب می‌شوند.

هادی خورشاهیان / منتقد ادبی

است. ناشران در این راستا چند مترجم هم پیدا می‌کنند و برایشان مهم هم نیست که این اثر در گذشته به چاپ رسیده باشد.

چندان با بومی‌سازی کتاب‌های خارجی و ترجمه موافق نیستم، چرا که بومی‌سازی از نظر مترجمان و ناشران یعنی چند تغییر جزئی، که آن هم بیشتر به خاطر گرفتن مجوز از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی اتفاق می‌افتد. برخی از نویسندگان و ناشران به جای صرف هزینه و گذاشتن وقت برای تألیف آثار مناسب، آثار خارجی را مثلاً بومی‌سازی می‌کنند، که بنده با این امر موافق نیستم. باید گفت، از دهه گذشته تا به امروز، کتاب‌های ترجمه با فرهنگ غربی به‌نوعی در کشور رواج یافته‌اند که الگوی بیشتر دانش‌آموزان و به‌گونه‌ای دیگر جوانان و نوجوانان، شخصیت‌هایی نظیر سیندرلا و مرد عنکبوتی شده‌اند. وقتی از نوجوانان می‌پرسیم اخیراً چه کتاب‌هایی را مطالعه کرده‌اند، کتاب «هری پاتر» بیشترین آمار را به خود اختصاص می‌دهد. کودکان و نوجوانان حتی در خرید اسباب‌بازی نیز در وهله نخست به خرید لباس «مرد عنکبوتی» توجه دارند. در اینجا این سؤال مطرح است که آیا ما با داشتن این همه شهیدی که در هشت سال دفاع مقدس جنگیدند و نام آن‌ها هنوز برای برخی از بیگانگان و استعمارگران افسانه‌ای به شمار می‌رود، نمی‌توانیم به جای پذیرفتن الگوهای نامناسب غربی، الگوهای ایرانی را که مبنای کار آن‌ها رشادت، مردانگی و عدل الهی است، مبنای قرار دهیم و کتاب‌هایی را خلق و تألیف کنیم که به الگوسازی مناسب در جامعه به‌ویژه در میان جوانان و نوجوانان کمک کنیم؟

نادر قدیبانی / فعال حوزه نشر

افزایش آثار «کودک و نوجوان» در حوزه ترجمه به فقر اقتصادی ناشر مربوط می‌شود. فقر اقتصادی از خانواده شروع و به جامعه کشیده می‌شود. اگر خانواده‌ای وضع اقتصادی خوبی داشته باشد، طبیعی است فرزندان خود را در مدرسه‌های خوب و مفید ثبت‌نام خواهد کرد. اکنون در حوزه کتاب «کودک و نوجوان» خلأی مشاهده نمی‌کنم،

چرا که این ادبیات توانسته است به کمال اعلا خود دست یابد. اما شمار (تیراژ)‌های پایین، تولید آثار بی‌کیفیت به دلیل نبود مواد اولیه باکیفیت، وجود ماشین‌آلات قدیمی و کهنه و دست و پنجه نرم کردن ناشران با مشکلات اقتصادی، بخشی از مشکلات این حوزه هستند که باید مورد توجه متولیان قرار گیرند تا تدابیری برای رفع این مسائل اندیشیده شوند. توانایی هر فعالیتی در حوزه «کودک و نوجوان» وجود دارد، اما دغدغه‌های معیشتی موجب شده‌اند برخی از مردم چندشغله باشند و این شرایط نیز بر کاهش تولید آثار فاخر و ارزشمند تأثیر گذاشته است.

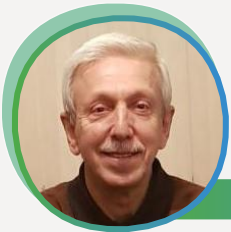
یکی دیگر از مشکلاتی که نویسندگان با آن مواجه هستند، تبلیغ خوب کتاب است. متأسفانه در کشور به مواد خوراکی و فروش آن بیشتر از تغذیه روحی توجه می‌شود. به‌طور مثال، در چند سال اخیر، چیپس و پفک که واقعاً برای سلامتی کودکان و نوجوانان مضر است، به‌وضوح و مکرر در رسانه ملی، تبلیغ می‌شود، اما کتاب‌های خوب و ارزشمند نویسندگان فقط در برخی از برنامه‌ها یا لابه‌لای برنامه‌هایی که شاید کمترین مخاطب را نیز ندارند، تبلیغ یا معرفی می‌شوند!

مصطفی رحماندوست / شاعر و مترجم

ترجمه در کشور ما حساب و کتاب خاصی ندارد. ناشر می‌خواهد هزینه کمتری پرداخت کند، ترجمه چاپ می‌کند. یا مترجم به‌صورت اتفاقی کتابی به دستش می‌رسد و آن را ترجمه می‌کند. کمتر پیش می‌آید که مترجم، خیلی دقیق، یک کتاب خوب را جست‌وجو کند. پس مجبورند از فلان دوست در فلان شهر خارجی بخواهند برایشان کتابی خریداری کند. کتاب وقتی برای کودک جذاب می‌شود که در درجه اول بچه را از بچگی‌اش دور کند. بین او و شلوغ‌کاری فاصله بیندازد و او را گوشه‌ای بنشانند. کتاب باید آن‌قدر جاذبه داشته باشد که کودک را سرگرم کند.

اصلی‌ترین چالش مترجم در آغاز راه، انتخاب کتاب است و تعیین اینکه آیا اثر منتخب در ایران قابل چاپ است یا نه. چالش اصلی مترجم در ترجمه کتاب، لحن و زبان است؛ اینکه مترجم نزدیک‌ترین زبان را به کتاب پیدا کند و لحن و سایه روشن کتاب را با ترجمه خود به مخاطب منتقل کند. در حال حاضر، در بازار با برخی آثار ترجمه‌ای

بهزاد بکت/دانشیار ترجمه‌شناسی

می‌خواهیم اوضاع ترجمه را بهبود ببخشیم، یکی از راهکارهای آن نقد ترجمه است که حمایت سازمان‌های مربوطه را نیاز دارد.

به نظر می‌رسد، در میان شیوه‌های مرسوم ترجمه، سه شیوه از همه رایج‌تر و بالطبع تأثیرگذارترند. هر یک از این شیوه‌ها به نوعی نگرش مستند است که در واقع چارچوب نظری ترجمه را مشخص می‌کند و در نتیجه روش کلی ترجمه و فن‌های مورد استفاده بر آن اساس شکل می‌گیرند. شیوه اول بر این باور است که تمام یافته‌های جدید غربی در فرهنگ ایرانی مابه‌ازایی دارد. فقط کافی است به میزان کافی در خزانه فرهنگ ایرانی تأمل و جست‌وجو کنیم. در عین حال، این شیوه باور دارد زبان ترجمه باید چنان نزدیک و همانند زبان فارسی باشد که گویی متن ترجمه‌شده به زبان فارسی نوشته شده است. شیوه دوم از جهتی در نقطه مقابل شیوه نخست قرار دارد، چرا که در معادل‌یابی برای اصطلاحات، به استناد عنایت به دقت حداکثری، توجهی به تلاش‌های زبان مقصد ندارد و می‌کوشد معادل‌هایی کاملاً بدیع خلق کند. بی‌آنکه دغدغه امکان ارتباط‌پذیری این معادل‌ها را داشته باشد. نتیجه آن می‌شود که ترجمه، نوشتاری دقیق اما تقریباً غیرقابل ارتباط می‌آفریند و تلاش جدی مترجم بازخوردی نمی‌یابد. چنین ترجمه‌هایی فراگیرند، اما چنانچه موارد افراطی را کنار بگذاریم، به هیچ‌وجه به اندازه ترجمه‌های نوع نخست زیان‌بار نیستند و شکل غالب آن‌ها ترجمه‌های نامأنوس است. شیوه سوم، متن را به فهرستی از لغات تقلیل می‌دهد و برگردان کاملاً صوری و خطی را ترجمه می‌نامد. در چنین روایتی، ما با معادل‌های نوعاً قابل‌قبولی طرف هستیم؛ بیان فارسی هم غالباً قواعد زبانی را رعایت کرده است، اما متن مفهوم نیست، زیرا مترجم به این نکته توجه نداشته است که متن بخشی تلویحی، درونی و پنهان دارد که بی‌توجهی به آن انسجام متن را از هم می‌پاشد و مجموعه‌ای دستوری اما نامفهوم ارائه می‌کند. این نوع ترجمه به‌وفور در بازار نشر دیده می‌شود و سرانجام کار دردی را دوا نمی‌کند.

اگر در این نکته تأمل کنیم که سه شیوه ترجمه‌ای که ذکر کردیم، رایج‌ترین شیوه‌های ترجمه در

مواجه هستیم که متوجه تغییر سبک و لحن آن‌ها نمی‌شویم. این موضوع نشان می‌دهد یا در بحث آموزش‌ها یا در مقدمات مترجم‌شدن دچار مشکل هستیم. این مسئله مهمی است که باید موردتوجه قرار گیرد.

ترجمه هنر است. این امر از لحاظ قانونی هم ثابت شده است. در دستورالعمل‌های صندوق اعتباری هنر، مترجمان به‌عنوان صاحب اثر شناخته می‌شوند و به آن‌ها تسهیلات و امکانات داده می‌شود؛ یعنی مترجم به‌عنوان پدیدآورنده در قانون به رسمیت شناخته شده است.

ابراهیم فیاض/جامعه‌شناس

بازار ترجمه به آشفته‌بازاری تبدیل شده است که مملو از آثار بی‌کیفیت، پرغلط، تکراری و رونویسی (کپی) است. مترجمان بدون نیازسنجی دست به ترجمه می‌زنند و ناشران هم منتشر می‌کنند. اما بحثی که این روزها بسیار شنیده می‌شود و به یکی از معضلات ترجمه در ایران تبدیل شده است، رونویسی مترجمان از آثاری است که قبلاً منتشر شده‌اند؛ مشکلی که دلایل متعدد و متنوع دارد. ایران برای نجات حرفه ترجمه به هم‌فکری و همبستگی جدی اهالی این حوزه نیاز دارد. من امروز ترجمه کسانی را می‌خوانم که به آن‌ها اعتماد دارم، زیرا دیگر برای خواندن آثاری که شناسنامه‌دار نیستند وقتی ندارم.

مشکل ما تقاضای بیش از حدی است که در عرصه نشر برای ترجمه وجود دارد و باعث می‌شود هرکسی به خود اجازه دهد اثری را رونویسی کند، یا اصلاً رونویسی نکند، بلکه بدون داشتن تخصص و دانش این رشته، دست به ترجمه اثر بزند. معیاری هم که برای تعیین صلاحیت و کیفیت آثار وجود ندارد. به نظر، یکی از عللی که زمینه‌ساز بروز این مشکل در حوزه ترجمه است، نبود سازمان یا دیده‌بانی برای نظارت بر محتوای آثار ترجمه است. وزارت ارشاد وظیفه دارد رسیدگی کند از این تعداد ناشری که مجوز دارند، کدام یک در اصل ناشر هستند و آثار خود را چگونه تولید می‌کنند و از چه افرادی کمک می‌گیرند. متأسفانه بازار کتاب ایران به بازاری غیرقابل‌اعتماد برای خوانندگان تبدیل شده است و به این ترتیب تنها آثار چند ناشر را می‌بینید که قابل‌خواندن هستند و مخاطبان به ترجمه‌شان اعتماد می‌کنند. اگر

محمدامین صراحی / استاد دانشگاه

ایران است، متوجه خواهیم شد که ترجمه آثار در ایران گرفتار معضلاتی جدی هستند و به حق باید گفت تنها درصد قلیلی از ترجمه‌های موجود در حدود قابل‌قبول ارزیابی می‌شوند و امکان تعامل با زبان‌ها و فرهنگ‌های دیگر را فراهم می‌آورند.

انواع ترجمه را می‌توان «ترجمه خلاق، ترجمه مقبول، ترجمه التقاطی و ترجمه بازاری» دانست. در ترجمه خلاق، متن تألیفی است و بر وفق زبان فارسی تعدیل شده است. هدف آموزش ترجمه هم نمی‌تواند این نوع ترجمه باشد، چرا که این نوع ترجمه حداکثری است. ترجمه مقبول زبانی روشن و خالی از ابهام دارد. ترجمه‌بودن آن آشکار نیست و غیرفارسی‌بودن آن حواس خواننده را پرت نمی‌کند. انتخاب و ترکیب واژگان مطابق نثر تألیفی است و گونه‌ای (ژانری) آشنا را منتقل می‌کند. در ترجمه التقاطی، گرچه جمله‌ها فارسی هستند، ساختار آن‌ها شبیه انگلیسی است و تقریباً از نظر دستوری صحیح هستند. در جاهایی می‌تواند با خواننده ارتباط برقرار کند، اما در کل از برقراری ارتباط با خواننده عاجز است. جمله‌های آن شبیه متن اصلی هستند، از نظر ساختار و ترتیب جمله به متن اصلی شباهت دارند. ترجمه‌بودن متن گاهی بسیار آشکار است. هویت گونه‌ای (ژانری) آن مخدوش است. در ترجمه بازاری (غیرقابل‌قبول) از نظر انسجام متنی، زبانی، طول جمله‌ها، ترکیبات و ساختارها فاقد صلاحیت است.

حسن چاوشیان / استاد دانشگاه

ضعف در ترجمه برمی‌گردد به نوع نوین‌گرایی (مدرنیته) ما. نوین‌گرایی ما یک کالبد بی‌روح است، از این جهت که ما همه مظاهر جامعه نوین را به صورت وارداتی، بدون اینکه روح، ریشه و شناسنامه همراهش باشد، آوردیم. نوین‌گرایی ما قطعاتی است که به هم چسبیده است و بر اساس منطقی تاریخی و برنامه‌ریزی‌شده نیست. بنابراین، ما در حوزه نشر ترجمه‌های خام‌دستانه زیاد داریم و اتفاقی هم در جامعه نمی‌افتد. چرا این‌گونه است؟ برای اینکه ما چیزی به نام نهاد نقد در ایران نداریم؛ وقتی در غرب یک کتاب

نوشته می‌شود، چهل یا پنجاه نشریه کتاب‌هایی را که ترجمه یا تألیف می‌شوند رصد می‌کنند، عیب‌ها و ایرادهایشان را می‌گویند. کسانی که نقد شغلشان است و از این راه پول در می‌آورند. ولی ما منتقد حرفه‌ای نداریم و اگر هم کسی در اینجا می‌خواهد دست به نقد ترجمه بزند، خودش باید هزینه کند. در غیاب «نهاد نقد» نیز کسانی هستند به‌وسیله لغت‌نامه (دیکشنری) کلمه به کلمه ترجمه می‌کنند و ناشرانی هم هستند که این کتاب‌ها را چاپ می‌کنند.

محمدکاظم اخوان / نویسنده و مترجم

فکر را نمی‌توان گفت که نمی‌شود ترجمه کرد. البته در حوزه ادبیات بعضی جناس‌ها و ایهام‌ها را نمی‌توان ترجمه کرد و آن آثار ادبی به این ارائه‌ها متکی هستند و وقتی ترجمه می‌شوند، کیفیت خود را از دست می‌دهند. آن چیزی که جامعه ما کم دارد و در زبان ما باید به آن توجه کرد، این است که بعضی مفاهیم را بی‌خبر از تاریخچه‌ای که پشت آن‌هاست می‌آوریم و ترجمه می‌کنیم. بنابراین، واژه‌ای را که مثلاً در غرب چهار قرن درباره آن بحث شده و چیزهایی درباره آن ابهام‌زدایی شده و زوایایی درباره آن آشکار شده، معادلی برایش قرار می‌دهیم و استفاده می‌کنیم. معلوم است این‌گونه برداشت ما چقدر سطحی و نادرست است.

برای اینکه یک متن خوب ترجمه شود، هم اشراف به زبان انگلیسی و زبان فارسی و هم به‌خصوص اشراف به موضوع، یعنی دانش آن رشته لازم است. ترجمه فقط برگردان نیست، ترجمه تحقیق هم هست. یعنی ترجمه خوب در آن واحد یک تحقیق هم هست. یک کار پژوهشی هم هست. یعنی کسی که دارد ترجمه می‌کند، بارها و بارها مجبور می‌شود درباره مباحث مربوطه دنبال مطلب بگردد و تحقیق کند. مُسلماً فقط با لغت‌نامه نمی‌توان ترجمه کرد.

ترجمه خوب باید تمام ویژگی‌های تألیف خوب را داشته باشد

دکتر سیدعلی موسوی گرمارودی
نویسنده و استاد دانشگاه

زیادی در نشرش ایجاد کند. در اینجا هم مثل موضوع نثر کافی است مترجم منظور نویسنده را به خوبی درک کند. بعد می‌تواند با در نظر گرفتن سن و سواد مخاطب، خیلی راحت آن را به زبان فارسی برگرداند. یعنی از خودش بپرسد، ما در زبان فارسی این مطلب را چطور بیان می‌کنیم؟ این نکته به خصوص در مورد آرایه‌های ادبی، لطیفه‌ها و شعرها بسیار مهم است. مثلاً خیلی پیش می‌آید که نویسنده کتاب، حالتی یا رفتاری را به چیزی تشبیه می‌کند که اگر مترجم آن را به همان صورت که هست ترجمه کند، اصلاً برای خواننده مفهوم نباشد. بنابراین، باید فکر کند که ما در زبان خودمان چنین رفتاری را به چه چیزهایی تشبیه می‌کنیم و از بین آن تشبیه‌ها کدامشان برای مخاطب کودک یا نوجوان مناسب‌تر و قابل فهم‌تر است. در مورد لطیفه‌ها و شعرها هم همین‌طور است. خودم به‌شخصه از داستان‌هایی که شعر دارند، خواه شعرهای جدی یا فکاهی، خیلی خوشم می‌آید و چون قبل از نویسندگی و مترجمی شاعر بودم، در این‌جور مواقع فرصت پیدا می‌کنم کمی جولان بدهم. در ضمن، فکر می‌کنم شعر و طنز، داستان را برای مخاطب کودک و نوجوان دل‌نشین‌تر می‌کنند.

ترجمه خوب پیش از هر چیز و بیش از هر چیز «انتخابی» خوب می‌خواهد. لازمه انتخاب خوب هم اعتقاد به فلسفه‌ای خاص در زندگی و نیز شناخت مخاطب است. من کتاب‌هایم را با وسواس خاصی انتخاب می‌کنم، اما هرگز نگفته‌ام این کار برایم دشوار است. اگر ۱۰ کتاب در اختیارم باشد، در مدت کوتاهی می‌توانم تصمیم بگیرم کدامش به درد ترجمه کردن می‌خورد و کدامش نمی‌خورد. چون در این تصمیم‌گیری، بیش از هر چیز، به مخاطب و فلسفه مورد قبولم در زندگی توجه می‌کنم. با این حساب، گاهی کتابی را که حتی چندین جایزه برده است، کنار می‌گذارم و ترجمه نمی‌کنم. فرضاً به این علت که از دنیا تصویری تیره‌تر از آنچه است به مخاطب نوجوان ارائه داده است. یا با وجود پرکشش بودن، در آن اثری از زیبایی ادبی نیست یا ... به‌طور کلی، ترجمه خوب باید تمام ویژگی‌های تألیف خوب را داشته باشد، به اضافه اینکه خواننده حداکثر پس از پایان فصل اول فراموش کند دارد کتابی ترجمه شده را می‌خواند. نویسندگان قوی معمولاً آن قدر شسته و رفته و با جملات مناسب و متناسب می‌نویسند که لازم نیست مترجم تغییر

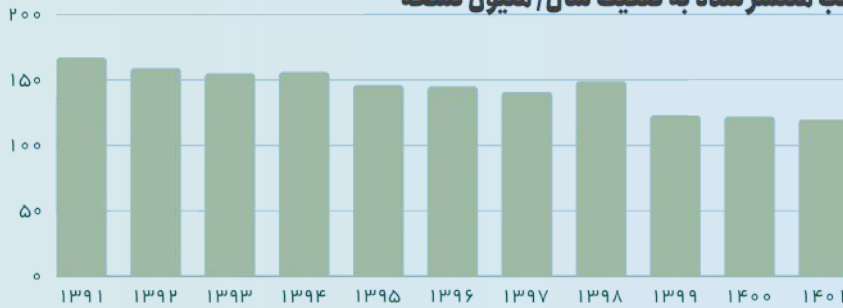

مروری بر آمار کتاب‌های حوزه تألیف و ترجمه در ۱۰ سال اخیر

شمارها چه می‌گویند؟

با بررسی آمار شمارگان از سال ۱۳۹۱ تا سال ۱۴۰۱ متوجه می‌شویم، این آمار از ۱۶۷ میلیون نسخه به ۱۲۰ میلیون نسخه کاهش یافته‌اند. هزینه‌های سرسام‌آور چاپ و نشر کتاب کودک، استقبال نکردن جامعه هدف از کتاب‌های منتشرشده، نبود نقد و تحلیل‌های علمی و کارشناسانه کتاب کودک، کمبود نقدینگی و بودجه در سرمایه‌گذاری کلان نشر کتاب کودک و تمایل سرمایه‌گذاران به سمت کتاب‌های زرد و بازاری، نبود نیازسنجی در تولید محتوا، معرفی‌نشده‌های مناسب و کاربردی آثار، معرفی‌نشده منابع مفید و تخصصی و غنی کتاب کودک، مشکل پخش و توزیع مناسب و گسترده، حمایت‌نکردن از مؤلفان و ناشران تخصصی و حرفه‌ای ادبیات کودک، محتوای ضعیف و سفارشی‌نویسی مؤلفان و ... هنوز نتوانسته است جریان کتاب کودک و نوجوان را در جامعه رونق و توسعه و ترویج دهد.

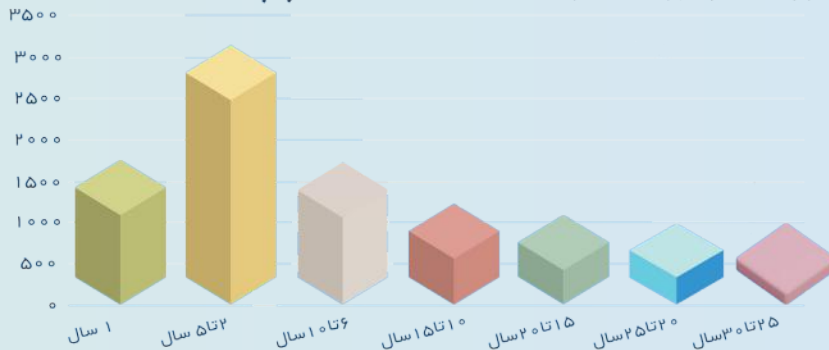
تیراژ کتب منتشر شده به تفکیک سال / میلیون نسخه

ناشر حرفه‌ای ام آرزوست!

آمار نمودارها نشان می‌دهد، تعداد ناشرانی که یک سال است کارشان را شروع کرده‌اند، حدود ۱۷۵۰ ناشر است. همین‌طور که سابقه فعالیت مستمر را نگاه می‌کنیم، تعداد ناشران به مرور کمتر می‌شود. نکته جالب این است که فقط ۱۰۶ ناشر هستند که حدود ۳۰ سال است در حوزه نشر فعالیت مستمر دارند. برای اینکه یک ناشر به نقطه باثبات برسد تا بتواند دوام خودش را تضمین کند، باید کتاب‌های زیادی منتشر کند و کارنامه‌اش به حدی برسد که گردش فروش کتاب‌ها بتواند زمینه‌ای را برای بقای او در این حرفه فراهم کند؛ در غیر این صورت متوقف می‌شود.

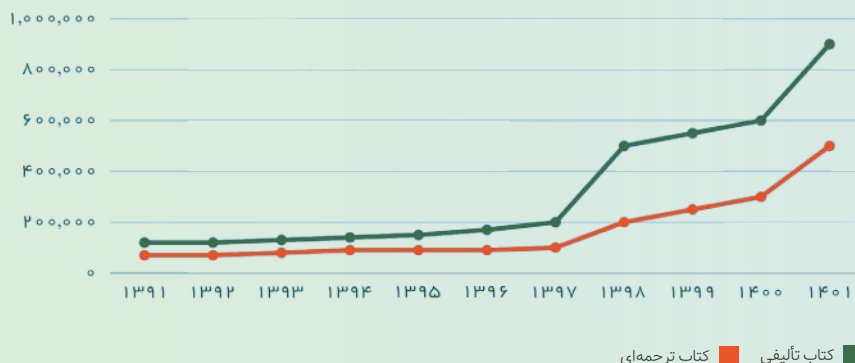
فراوانی ناشران براساس میزان سال فعالیت / تعداد نسخه چاپ شده

قیمت‌های سر به فلک کشیده

سال به سال کاغذ و زینک گران می‌شود و هزینه چاپخانه‌ها بالا می‌رود. پس ناشر متأثر از این اتفاق‌ها مجبور است قیمت کتاب را افزایش دهد. در این میان البته بعضی‌ها هم کارهای دیگری می‌کنند. چاپ‌های قدیمی‌شان را دست‌کاری می‌کنند و با برچسب‌زدن قیمت روی قیمت قبلی، کتاب را به فروش می‌رسانند. طبق آمارها، میانگین قیمت کتاب تألیفی از ۱۲ هزار تومان در سال ۱۳۹۱ به ۹۰ هزار تومان در سال ۱۴۰۱ رسیده و میانگین قیمت کتاب ترجمه‌ای از ۷ هزار تومان در سال ۱۳۹۱ به ۵۰ هزار تومان در سال ۱۴۰۱ رسیده است.

میانگین قیمت کتاب به تفکیک تالیف و ترجمه / قیمت به ریال

مرزی به نام ناشر فعال و ناشر غیرفعال

ناشر فعال یعنی ناشری که در سال چهار عنوان کتاب چاپ کرده باشد. به گفته آمار، تعداد ناشران فعال ما در حدود ۴۰۰۰ ناشر است. یکی از انتقادهایی که به روند حرفه‌ای شدن نشر می‌شود، این است که ناشران متخصص حضور و فعالیت در بازار نشر نیستند. خیلی از آن‌ها به دلیل همان سود و منفعت ناشر شده‌اند. برخی در شرایط اقتصادی یک‌باره عقب‌نشینی و نشر را تعطیل می‌کنند، ولی ناشران حرفه‌ای هم هستند که در همه شرایط اقتصادی ماندگاری دارند و می‌مانند و به کارشان ادامه می‌دهند. طبق آخرین آمارها، در ایران کمتر از ۴۵۰ ناشر حرفه‌ای وجود دارد که دفتر کار، کارکنانی از قبیل حروف‌نگار (تایپیست)، ویراستار و مترجم دارند تا بتوانند کارشان را به صورت حرفه‌ای انجام بدهند. برای واکاوی این موضوع باید کمی به عقب برگردیم. بر اساس بررسی‌هایی که تا دهه ۶۰ انجام شده‌اند، تعداد کتاب‌فروشی‌ها در آن زمان نسبت به ناشران بیشتر بود. در طول تاریخ نشر ایران، از دهه ۶۰ به بعد، به دلیل تسهیلاتی که برای ناشران و یارانه‌هایی که برای تولید کتاب و همین‌طور یک مجموعه معافیت‌ها در نظر گرفته شد، کم‌کم افراد راغب شدند در حوزه تولید محتوا یا انتشاراتی فعالیت کنند. همین مسئله منجر به این شد که تعداد ناشران از کتاب‌فروشی‌ها بیشتر شود و ویتترین کتاب کمرنگ شد. از اواخر دهه ۶۰ و بالطبع در دهه‌های ۷۰ و ۸۰ یک‌باره رشد زیادی در تعداد ناشران صورت گرفت. یکی از دلایل آن، همین معافیت‌ها و تسهیلاتی بود که در قالب یارانه‌های کاغذ، زینک و در قالب خرید کتاب از ناشران اتفاق افتاد. نکته بعدی آمار صدور پروانه نشر است. ما در حال حاضر حدود ۱۸ هزار نشر داریم، ولی این آمار تنها مختص ناشران فعال نیست. بین این دو، یعنی ناشران فعال و غیرفعال، باید تفکیک قائل شویم.

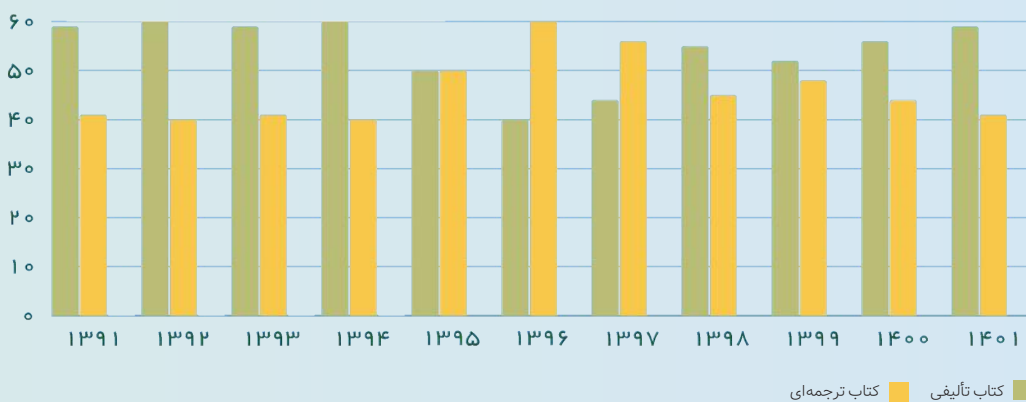
وضعیت آثار تألیفی و ترجمه‌ای

آمار تألیف‌ها و ترجمه‌هایی که از سال ۱۳۹۱ تا سال ۱۴۰۱ منتشر شده‌اند نشان می‌دهد، ترجمه کتاب رو به رشد بوده و اگرچه انتشار کتاب‌های تألیفی رشد داشته است، اما به نسبت آن، کتاب‌های ترجمه رشد بیشتری داشته‌اند و البته کیفیت ترجمه‌ها رو به کاهش است.

درصد انتشار کتب تألیفی و ترجمه‌ای

درصد تجدید چاپ کتب تألیفی و ترجمه‌ای

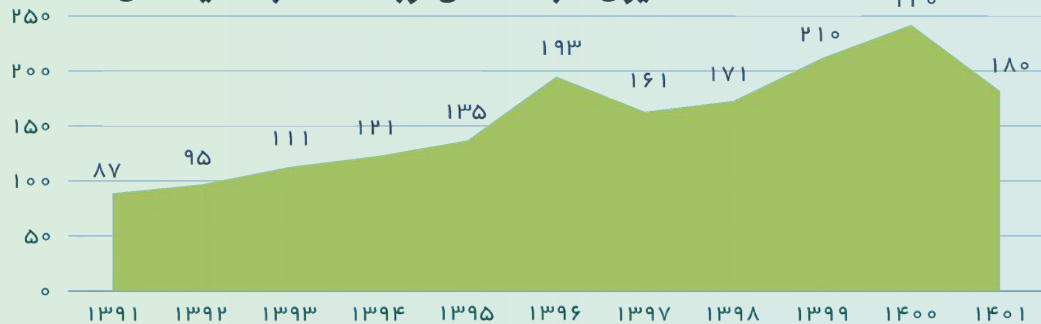
میزان رشد تجدید چاپ کتاب‌های ترجمه‌ای در مقایسه با تجدید چاپ کتاب‌های تألیفی، به مراتب بیش از انتشار کتاب چاپ اول است. در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ این آمار از غلبه درصد کتاب‌های ترجمه‌ای بر کتاب‌های تألیفی حکایت دارد.

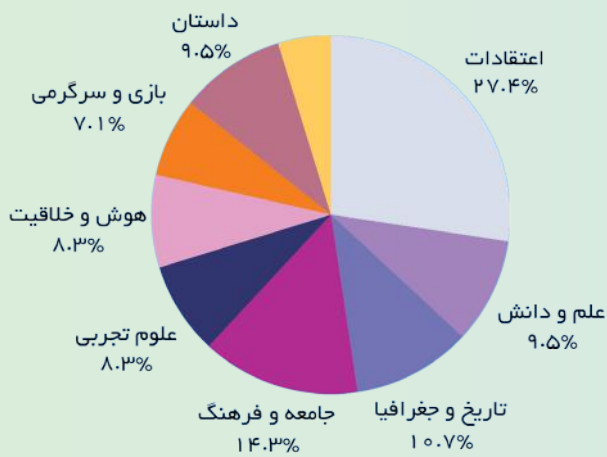
این فانتزی‌های دوست‌داشتنی

در دو سال (۱۴۰۰ و ۱۴۰۱) در مجموع ۴۲۰ کتاب ترجمه در حوزه ادبیات داستانی کودک و نوجوان به چاپ رسیده‌اند. آمار نشان می‌دهد، تعداد کتاب‌های ترجمه‌ای منتشرشده افزایش پیدا کرده است. از بین این تعداد، اکثر کتاب‌ها در گونه (ژانر) فانتزی است. در رتبه‌های دیگر داستان‌های عامه‌پسند، عاشقانه، رئال، تاریخی و سوررئال قرار دارند. کودکان و نوجوانان امروز، برخلاف نسل ما که کتاب را بیشتر در داستان می‌دیدیم و به ادبیات کلاسیک علاقه داشتیم، عموماً علاقه‌مندی‌شان در حوزه کتاب‌های علمی و تخیلی است. گونه علمی-تخیلی که در ایران به گونه فانتزی هم مشهور شده است، یعنی آثاری فانتزی همانند مجموعه‌های تن‌تن و هری پاتر، از گونه‌های پرفرودار بین دهه‌های هشتادی و نودی است.

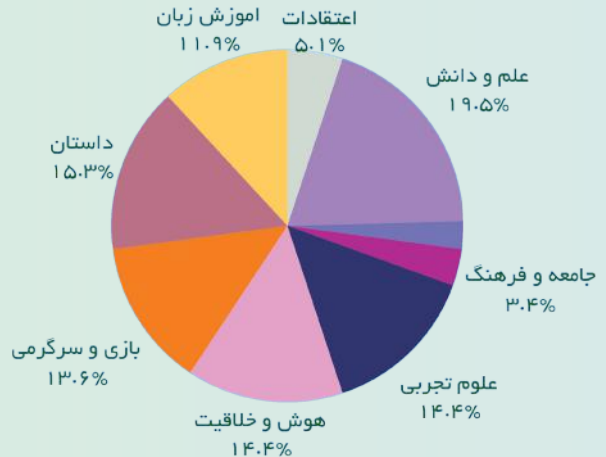
میزان کتب داستانی ترجمه شده (به تفکیک سال / نسخه)

فراوانی حوزه های کتب تالیفی

فراوانی حوزه های کتب ترجمه ای

تولید اثر برای گروه سنی کودک مشقت و دشواری‌های خاص خود را دارد، به‌گونه‌ای که نویسنده باید آن‌قدر به حوزه مربوطه و از گروه سنی مخاطب خود آگاه و با دنیای مخاطبانش آشنا باشد که بتواند اثری درخور و فاخر خلق کند به عبارت دیگر، نویسنده کودک باید کودکی را حتی در بزرگسالی با خود داشته باشد. در حوزه کودک و نوجوان، چند سالی است که نویسندگان نیز به عرصه فرهنگ و ادب وارد شده و به خلق و ترجمه می‌پردازند. باید گفت برخی از آثار برای این گروه سنی به شکل موازی‌کاری یا ترجمه‌های متعدد است. برخی از نویسندگان پیشکسوت کشورمان هم چند سال است به‌صورت مستمر احساس خطر خود را در تولید و چاپ آثار فراوان ترجمه برای گروه سنی کودک و نوجوان ابراز می‌کنند، اما بعضی از ناشران یا بهتر بگوییم مسئولان، که در مسند امور کتاب و به‌نوعی صدور مجوز چاپ نشسته‌اند، به علت و چرایی‌ها و رفع این نقص‌ها نپرداخته‌اند و هنوز هم چاپ آثار ترجمه با رنگ و بوی فرهنگ غربی رو به افزایش است.

اما و اگرهای ترجمه کتاب کودک

یادداشتی از مرحوم سعید تشکری

۱. اگر در متن خود به واژه یا اصطلاحی برخورد که معنی آن را در منابع در دسترس نمی‌یابد، به سراغ منابع اصیل می‌رود.
 ۲. اگر در متن خود به واژه‌ای برخورد که معنی آن را متناسب با متن نمی‌بیند، پیش از هر کار به فرهنگ لغت مراجعه می‌کند تا معنای دیگری را که برای آن واژه نمی‌داند، فرا بگیرد.
 ۳. اگر بخشی از متنی، ترجمه متنی یا شعری یا سخنی فارسی به زبان بیگانه بود، آن را از زبان خارجی به قلم خود ترجمه نمی‌کند، بلکه در جست‌وجوی اصل فارسی آن برمی‌آید و اصل فارسی را در ترجمه قرار می‌دهد.
 ۴. وجدان ترجمه به او اجازه نمی‌دهد هر ترجمه‌ای را بپذیرد، مگر اینکه به آن علاقه داشته باشد و آن را بفهمد و درک کند.
 ۵. همواره خود را روزآمد نگاه می‌دارد و بازنگری در کار خود و پذیرش نقدهای ارزشمند دیگران نسبت به خود را ارزش تلقی می‌کند.

هر نویسنده‌ای سبکی خاص دارد. آنچه سبکی را از سبکی دیگر متمایز می‌کند، تفاوت نویسندگان در انتخاب ساختارها و کلمات و ترکیبات و واژگان است. گاه سبک نویسنده‌ای را به دلیل ویژگی‌های بارز زبانی آن می‌توان به سادگی تشخیص داد، ولی گاه تشخیص سبک به سادگی ممکن نیست. در هر حال، هیچ‌گاه دو نویسنده کاملاً شبیه هم نمی‌نویسند، چون سبک انعکاسی است از مجموعه‌ای از عادت‌ها، اعتقادات، سلیقه، دانش و توانایی و تجربه‌های زبانی نویسنده. مشکل از آنجا پدیدار می‌شود که مترجم می‌خواهد سبک متن اصلی را که جزئی تفکیک‌ناپذیر از متن اصلی است، به زبانی دیگر «ترجمه» کند. به عبارت دیگر، مترجم هم در انتخاب کلمه‌ها و ساختارهای نوشته‌اش، سلیقه، دانش، عادت‌ها و معیارها

یکی از مهم‌ترین مسائل در ترجمه کتاب برای کودکان این است که بدانیم، این مورد با ترجمه برای بزرگسالان متفاوت است. آثاری که برای کودکان ترجمه می‌شوند، سبک ادبی خاص و خصوصیات ویژه‌ای دارند که با روحیات کودکان سازگارند و برای این گروه سنی جذابیت دارند. افرادی که در زمینه ترجمه کودک فعالیت دارند، باید رفتارها و خصوصیات این رده سنی را به خوبی بشناسند. آن‌ها ملزم به رعایت قالبی خاص هستند تا اثری متناسب روحیات کودکان ارائه کنند. از آنجا که کتاب‌های کودکان غالباً کوتاه هستند و در هر صفحه تعداد کمی جمله جا می‌گیرد، مترجم باید دقت کند از جملات کوتاه استفاده و حس کنجکاو کودک را درست به اندازه متن اصلی تحریک کند.

← حد و مرز مترجم کجاست؟

طرح نظرها و مباحث متعدد در خصوص روش‌ها، مشکلات و از همه مهم‌تر توانمندی افراد در سنت ترجمه سبب شد، برای مترجم شرط‌ها و توانایی‌هایی در نظر گرفته شود و بحث مترجم خوب بودن مطرح شود. خوب بودن مترجم ارتباط تنگاتنگی با هوشمندی و پژوهشگری او دارد. هوشمندی مترجم او را به کشف نقاط ضعف خود و تشخیص آنچه باید برای ترجمه متن خود بیاموزد، سوق می‌دهد. پژوهشگری مترجم نیز او را به رفع نقاط ضعف و جست‌وجو برای فراگیری تازه‌های مورد نیاز ترجمه موظف می‌کند و به نتیجه می‌رساند. برای نمونه، نشانه‌های هوشمندی و پژوهشگری مترجم زبان خارجی به فارسی را در این رفتارها می‌توان دید:

و تجربه‌های شخصی و حرفه‌ای ویژه‌ای دارد که ممکن است با قلم نویسنده هم‌خوانی نداشته باشند.

کلینگرگ (۱۹۸۶ م) از این اتفاق برای اشاره به تغییراتی استفاده می‌کند که با هدف تطبیق متن با معیارهای خوانندگان اعمال می‌شوند؛ تغییراتی در ارجاع‌های ادبی، کاربرد زبان‌های بیگانه، پیشینه تاریخی، اسم‌های خاص، وزن‌ها و مقیاس‌ها و دیگر پدیده‌های فرهنگی. وی استدلال می‌کند، ادبیات کودکان معمولاً با توجه خاص به منافع، نیازها، واکنش‌ها، دانش و توانایی خواندن خوانندگان موردنظر تولید می‌شود. از آنجا که زمینه‌های فرهنگی خوانندگان متن‌های مبدأ و مقصد متفاوت است، اگر مترجم متن کودک، متن را با معیارهای خوانندگان مقصد وفق ندهد، درک متن دشوار یا لذت خواندن آن کمتر می‌شود. از دیگر سو، پژوهشگر مذکور تأکید می‌کند، یکی از اهداف تربیتی ادبیات ترجمه‌ای کودکان این است که آگاهی و نگرش بین‌المللی خوانندگان جوان خود را تقویت کند. اگر مترجمان همه عناصر فرهنگی را تغییر دهند، چنین هدفی برآورده نخواهد شد.

اقتباس در ترجمه ادبیات کودکان به علل ایدئولوژیک نیز صورت می‌گیرد. دست‌کاری ایدئولوژیک، که کلینگرگ آن را «پالایش» می‌نامد، تغییر متن برای انطباق آن با ارزش‌های بزرگسالان (والدین، معلمان و ...) است.

← ضرورت مجهز شدن به سواد فرهنگی

به‌طور کلی «فرهنگ» پدیده پیچیده‌ای است؛ آمیخته‌ای از آداب و رسوم، اندیشه، هنر و شیوه زندگی که طی تجربه تاریخی اقوام شکل می‌گیرد و به نسل‌های بعدی قابل انتقال است. مجموعه‌ای از آگاهی‌های فردی درباره هنر، ادبیات، علم، سیاست و مانند آن‌ها که کسی برای ارتقای فکری و پرورش خود می‌آموزد. به‌منظور رسیدن به ترجمه‌ای خوب، دانستن زمینه‌های متعددی از فرهنگ، از جمله آداب و رسوم، اندیشه، شیوه زندگی، هنر، ادبیات، علم، سیاست و مانند آن‌ها برای مترجم ضروری است. ناآشنایی و ناآگاهی از زمینه‌های گوناگون فرهنگ مبدأ و نداشتن اطلاعات عمومی کافی موجب می‌شود مترجم گرفتار خطاهای فاحش شود. همچنین می‌توان گفت، یکی از شاخه‌های مهم فرهنگ تاریخ است. تاریخ و شناخت بستر تاریخی هر اثر ادبی در ترجمه درست آن نقش بسزایی دارد. درباره بسیاری از کتاب‌ها که درون‌مایه‌های تاریخی دارند، شناخت و آگاهی از بستر تاریخی‌شان، رویکرد نویسندگان آن‌ها به تاریخ و سهم آن‌ها در تاریخ قاره‌شان، برای خوانندگان این کتاب‌ها لازم است.

← توجه به شاخص‌های بصری

شاید در نگاه نخست به نظر برسد کتاب تصویری در دایره قالب‌های ادبی نمی‌گنجد، ولی با کمی پژوهش می‌توان دریافت، در منابع بسیار موثق حوزه ادبیات کودک به‌صراحت از کتاب تصویری به‌عنوان یک قالب ادبی تأثیرگذار یاد شده است. به‌گونه‌ای که می‌توان گفت، یکی از گسترده‌ترین انواع

ادبیات کودک، «کتاب تصویری» است. بخش عمده کتاب‌هایی که برای گروه سنی پیش‌دبستان و سال‌های نخست دبستان منتشر می‌شود، با این نوع ادبی مرتبط است. کتاب تصویری کتابی است که از پیوند اندام‌وار نوشته و تصویر درست شده است. کتاب تصویری در کل مطلوبش یک زبان هنری خاص است؛ کتابی است که در آن تصویر و نوشته چنان با یکدیگر پیوند یافته‌اند که از آمیزش آن‌ها زبان هنری تازه‌ای پیدا شده است. در نتیجه، می‌توان کتاب تصویری را کتابی دانست که بیشتر بار معنایی موردنظر را از راه تصویر به خواننده منتقل می‌کند. از این رو، بهره‌گیری از این نوع کتاب‌ها برای خواننده خردسال بسیار شیرین و تأثیرگذار است. از آنجا که کتاب‌های تصویری متن‌هایی تصویری هستند و موجودیتی متشکل از واژه و تصویر دارند، مترجم باید هم به جنبه بصری و هم کلامی آن‌ها توجه کند. تصویرهای این کتاب‌ها تشکیل شده‌اند از مجموعه طرح‌هایی که برای متن پی‌ریزی شده‌اند و رابطه این تصویرها با متن است که مترجم باید قادر به تفسیر و بیان آن باشد. مترجم باید از بسیاری از نشانه‌های تصویری و فرهنگی، مانند جهت خواندن و نمادپردازی رنگ‌ها آگاه باشد.

← تیغ دو لبی به نام ممیزی

کتاب‌هایی که قرار است برای کودکان ترجمه شوند، در همه جای دنیا به شکل‌های متفاوتی ممیزی و ارزیابی می‌شوند. مترجم محتاط باید قبل از نشر کتاب تمام قسمت‌های بالقوه بحث‌برانگیز آن را حذف کند. به‌خصوص اگر بازار فروش آن مدرسه باشد. همچنین، زمانی که کتاب چاپ می‌شود، ممکن است اقداماتی به‌منظور محدودکردن راه‌های دستیابی کودکان به آن انجام گیرد. مطالب غیراخلاقی یا مغایر با اصول مذهبی باید حذف شوند. امروزه مؤلفه‌هایی همچون پرهیز از درج مطالب حاوی تبعیض نژادی یا تبعیض جنسیتی نیز در سطح جهانی موردتوجه قرار دارند.

← قابلیت‌های فوق‌العاده ترجمه کودکان

ترجمه برای کودکان، برخلاف آنچه برخی تصور می‌کنند، دشوارتر و حساس‌تر از ترجمه برای بزرگسالان است. ادبیات کودک و ترجمه آن می‌تواند فرهنگ‌های جهان را به‌همدیگر نزدیک‌تر کند. بنابراین، مترجم باید از هر دو فرهنگ اطلاعات فرهنگی و هنری کافی داشته باشد. کودکان و نوجوانان از طریق خواندن داستان‌های ترجمه‌شده از نویسندگان سراسر جهان می‌توانند بی‌هیچ واسطه‌ای، حوادثی را که در گذشته در جهان رخ داده‌اند یا هم‌اکنون در حال وقوع هستند، بهتر لمس کنند و به مفاهیم پیچیده‌تری از زندگی پی ببرند. این حالت کم‌کم می‌کند تعامل بهتری با یکدیگر داشته باشند. هماهنگی بین متن و تصویر و بازسازی خلاقیت کلامی و خلاصه تمام آنچه باعث می‌شود خواننده متن ترجمه‌شده همانند خواننده متن اصلی لذت ببرد، ایجاب می‌کند مترجم یک متخصص باشد.

از «تفکر ترجمه‌ای» تا تألیف اصیل

نگاهی به کتاب «بنای جامعه‌شناسی ترجمه»

علیرضا جمالی منش

گونه‌های سنتی ادبی بودند، تأثیر بسزایی داشته است. ترجمه آثار غربی در ایران نه تنها موجب پدید آمدن سبک‌های ادبی جدید شده است، بلکه در گشودن افق‌های فکری و فرهنگی جدید نیز نقشی اساسی ایفا کرده است. درک نقش اجتماعی ترجمه در دگرگونی فرهنگی جامعه ایرانی، مستلزم بررسی جنبه‌های گوناگون دگرگونی‌های حوزه‌های هنر، ادبیات، فلسفه، علوم و فناوری است. گاهی شاهد آن هستیم که منتقدان نوین‌گرایی (مدرنیته) ایرانی، روشنفکران و حتی دانشگاهیان، با زبان انتقادی، از اصطلاح «تفکر ترجمه‌ای» نام می‌برند. مراد از تفکر ترجمه‌ای تفکری است که خود نمی‌تواند به نحوی خلاق، دانش، بینش یا منشی اصیل بیافریند و صرفاً از راه برگردان یا گزینش برداری از دانش، بینش و منش «دیگری» خود را سیراب می‌کند. تألیف اصیل مستلزم اندیشیدن و تولید فکری اصیل است و اهمیت آن بر هیچ‌کس پوشیده نیست. اما نباید و نمی‌توان این‌گونه اندیشید که مسببان توسعه علمی و فرهنگی نیافتن جامعه ایرانی ترجمه و مترجمان هستند؛ چرا که ناتوانی ما در تولید علم، فکر و فرهنگ، نه در فرهنگ ترجمه‌ای ما، بلکه در مشکلات ریشه دارد که نهادهای مولد علم، فرهنگ و فناوری در طی دو قرن

در طی قرن اخیر، ترجمه بی‌شک در تحول فرهنگی و اجتماعی جامعه ایران نقشی قابل توجهی ایفا کرده است. در سال‌های گذشته، مترجمان ایرانی در حوزه‌های علمی و فرهنگی فعالیت‌های چشمگیری انجام داده‌اند. این فعالیت‌ها به امر روزی شدن جامعه ایرانی کمک شایانی کرده است. ترجمه گنجینه‌های علمی، فرهنگی و هنری سایر کشورها، زمینه‌ساز آشنایی جامعه ایرانی با آخرین تحولات و دستاوردهای جهان و نیز شکل‌گیری مؤسسات و نهادهای اجتماعی نوین مانند مجلس، بیمارستان، دانشگاه، مطبوعات، رادیو و تلویزیون و دیگر گونه‌های فرهنگی و اجتماعی شده است. مترجمان ایرانی در آشنا کردن جامعه ایران با فرهنگ و زندگی اجتماعی مدرن سهم بسزایی داشته‌اند.

اگر به تحولات جامعه ایران در صدسال اخیر نگاهی گذرا بیفکنیم، بی‌شک در خواهیم یافت، بسیاری از تحولات و نوآوری‌هایی که در عرصه علم، ادبیات، فرهنگ، فناوری، هنر و فلسفه رخ داده‌اند، ثمره آشنایی جامعه و مردم ایران با دانش و فرهنگ دیگر کشورهای جهان هستند. برای مثال، ترجمه آثار ادبی در خلق گونه‌های ادبی و ارائه الگوهای سبکی به آن دسته از نویسندگان ایرانی که به دنبال جانشینی برای

گذشته با آن‌ها دست‌به‌گریبان بوده‌اند. برای مثال، ضعف تفکیک‌پذیری نهادی نهادهای تولیدکننده علم، فرهنگ و هنر، استقلال‌نداشتن این نهادها، ضعف در روند عمومی توسعه اقتصادی و اجتماعی و بسیاری از عوامل دیگر، مانع از دستیابی جامعه ایرانی به تولیدها و تألیف‌های اصیل شده است.

بررسی پدیده فرهنگی ترجمه و سهم مترجمان و ترجمه‌هایشان در توسعه فرهنگی کشور مستلزم نگرشی واقع‌بینانه است. امروزه حرکت گام‌به‌گام با کاروان جهانی فرهنگ و معرفت مستلزم سازگاری و آشنایی جامعه با مبانی، اصول و تحولات این کاروان است. ترجمه رسانه‌ای است برای انتقال دانش و فرهنگ دنیای جدید. با وجود ضعف‌ها و کاستی‌های موجود در فرایند ترجمه در ایران معاصر، نهاد ترجمه در مقایسه با سایر نهادهای فرهنگی در انجام وظیفه خود از موفقیت بیشتری برخوردار بوده است. کارکرد نهاد ترجمه در واقع نوعی گفت‌وگوی فرهنگی میان «خود» و «دیگری» است. گاه این «دیگری» یا «دگر بود»، یونان بوده، گاه جهان عرب و گاه غرب بوده است. درک دگربودی که از طریق ترجمه شکل می‌گیرد، نیازمند بررسی‌های دقیق است. با وجود این، آنچه بر اساس یک تحلیل کلی می‌توان گفت این است که دیگری شکل‌گرفته از راه ترجمه، تابع مناسبات کلی اجتماعی و فرهنگی ایران با بیرون بوده است.

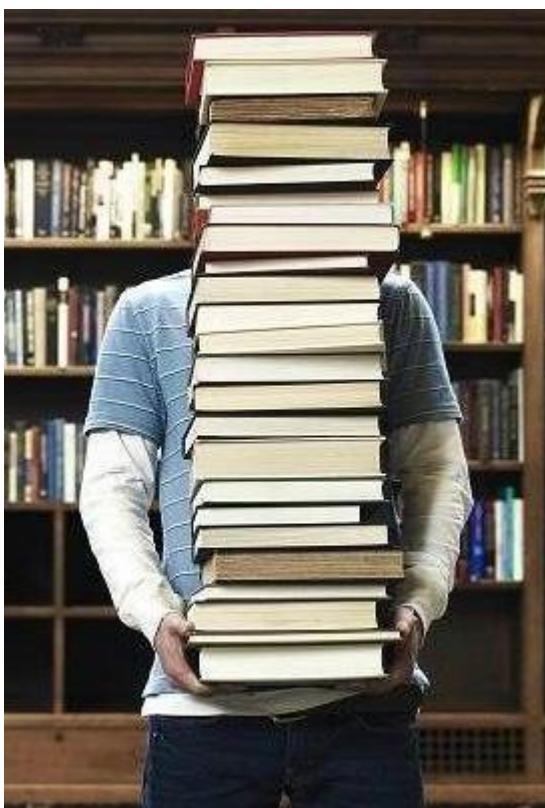
جنبه تاریخی، جنبه کارکردی و پیوند با کلیت نظام اجتماعی، می‌توان گفت که ترجمه یک نهاد اجتماعی است و نمی‌توان آن را نوعی فعالیت فرهنگی منفرد و مجزا از جامعه در نظر گرفت. امروزه با مطرح‌شدن روند جهانی‌سازی، توسعه فناوری ارتباطات و گسترش تعامل میان ملت‌ها، ترجمه به امری اجتناب‌ناپذیر تبدیل شده است. در گذشته، ترجمه به‌طور عمده در انحصار طبقه خاصی از جامعه، اشراف و درباریان بود، اما در جامعه‌های امروزی، گسترش تعامل‌های میان‌فرهنگی، افزایش بی‌سابقه مهاجرت‌ها، توسعه فناوری‌هایی مانند اینترنت، ماهواره، تلویزیون، رادیو و مطبوعات و بسیاری از عوامل دیگر سبب شده است ترجمه به متن جامعه وارد شود. امروزه هیچ جامعه‌ای نمی‌تواند به‌صورت تافته‌ای جداافتاده یا جزیره‌ای دورافتاده به حیات خود ادامه دهد. نهاد ترجمه پاسخ‌گوی بخشی از نیازهای جامعه نوین است؛ نهادهای دیگری نیز در پاسخ‌گویی به این نیازها سهیم هستند، اما بی‌تردید ترجمه یکی از اساسی‌ترین نهادهای اجتماعی است. اکنون زمان آن فرا رسیده است که به ترجمه به چشم نهادی اجتماعی بنگریم و ابعاد، کارکردها، نقش‌ها، مشکلات، دگرگونی‌ها و چالش‌های این پدیده فرهنگی و اجتماعی را با دقت و حساسیت بیشتری واکاوی کنیم. یکی از کاستی‌های موجود در زمینه ترجمه در جامعه ایران، نادیده‌انگاشتن نقش اجتماعی و فرهنگی ترجمه و کنشگران درگیر در فرایند ترجمه است. بسیاری از موضوعات و مسائل مرتبط با جامعه‌شناسی

در تاریخ ایران، ترجمه از دیرباز تا به امروز در مقام یک رسانه در انتقال مفاهیم علمی، فرهنگی و هنری فرهنگ‌ها و ملل رسالت مهمی بر عهده داشته است. رویدادها و عوامل متعددی چون جنگ‌های ایران و روسیه و پیامدهای آن، ورود صنعت چاپ به ایران، اعزام دانشجو به اروپا، تأسیس دارالفنون و دستگاه مترجمان دولتی در دوران حکومت ناصری، تأسیس نهادهای جدید علمی و آموزشی در دوران حکومت رضاشاه، آغاز به کار بنگاه نشر کتاب و مؤسسه انتشارات فرانکلین در فرایند نهادینه‌شدن ترجمه در ایران نقش مهمی داشته‌اند. مهم‌ترین ویژگی نهاد ترجمه در سه دهه اخیر در جامعه ایران، واگذاری حق انتشار آثار ترجمه‌شده به بخش‌های خصوصی است.

ترجمه یک نهاد است، چرا که در تاریخ ریشه دارد و در یک بستر تاریخی طولانی شکل‌گرفته و توسعه یافته است. نهاد ترجمه مانند هر نهاد دیگر اجتماعی، در پاسخ به بخشی از نیازهای واقعی جامعه به وجود آمده است. از سوی دیگر، ترجمه مانند سایر نهادهای اجتماعی با کلیت زندگی و حیات اجتماعی و فرهنگی در تعامل است. به زبان ساده‌تر، شناخت کارکردها، تأثیرات و جایگاه ترجمه در زندگی اجتماعی، مستلزم شناخت نسبت‌هایی است که میان ترجمه و فناوری، حیات سیاسی، حیات فرهنگی و هنری، حیات اقتصادی و سامان اجتماعی برقرارند. با توجه به ویژگی‌های ذکرشده، یعنی

به چشم یک «نابغه» نگریسته و گاهی او را انسانی فداکار و ناشناس قلمداد کرده است. پرنچ در مقاله خود دلایل تاریخی، اجتماعی و فرهنگی این نگاه دوگانه را واکاوی کرده است. افزون بر این، سیمای مترجم در آثار متعدد تألیف شده در عرصه مطالعات ترجمه را بررسی کرده و نقش ترجمه‌پژوهان را در ایجاد و تداوم این برداشت‌های گمراه‌کننده و دیرپا آشکار ساخته است.

تئو هرمانز در مقاله خود، «ترجمه، تنش و طنین»، به حضور و نقش مترجم در فرایند تولید ترجمه «پایان» می‌دهد. هرمانز در این مقاله متن به‌مثابه محصول فرایند ترجمه را در کانون توجه خود قرار می‌دهد و با استفاده از نظریه نظام‌های اجتماعی نیکلاس لومان و پژوهش‌های اخیر انجام شده در عرصه مطالعات ترجمه، نقش مترجمان را در جامعه به‌طور کامل بررسی می‌کند. به باور هرمانز، بررسی ترجمه از منشور نظریه نظام‌های اجتماعی لومان و قلمدادکردن ترجمه به‌مثابه یک نظام اجتماعی (و به بیان دقیق‌تر به‌مثابه یک نظام اجتماعی مستقل و در عین حال دگر پیرو) زمینه مساعدی برای دگرگون کردن روش‌شناسی‌های رایج در مطالعات ترجمه فراهم می‌کند. به همین دلیل پژوهشگران باید در پژوهش‌های جاری خود بیشتر به این مفاهیم توجه کنند.

ترجمه، از جمله تأثیر پدیده ترجمه بر زبان فارسی، تأثیر تحولات پیش‌آمده در حوزه زبان فارسی بر انگاره‌ها و الگوهای فرهنگی جامعه ایران، انسان‌شناسی ترجمه و مباحث مرتبط با مطالعه روابط فرهنگی میان ملت‌ها به‌ندرت مورد بحث و بررسی قرار گرفته‌اند.

بی‌اغراق می‌توان گفت، در زمینه شناخت ترجمه از دیدگاه جامعه‌شناختی، هنوز در ابتدای راه هستیم. شناخت ابعاد اجتماعی پدیده ترجمه نیازمند پژوهش‌های منسجم و سامانمند و همکاری جامعه‌شناسان و مترجمان با یکدیگر است. در کتاب «بنای جامعه‌شناسی ترجمه» نوشته علیرضا جمالی‌منش، ترجمه‌پژوهان علاقه‌مند به واکاوی ترجمه از دیدگاه جامعه‌شناختی، برخی از مفاهیم کلیدی و مسائل اساسی حوزه نوپای جامعه‌شناسی ترجمه را واکاوی کرده‌اند. یکی از اهداف اصلی نویسنده این کتاب، بررسی نقش جامعه‌شناسان بزرگی چون پیر بوردیو، برونو لاتور، برنارد لایر و نیکلاس لومان در شکل‌گیری چارچوب نظری جامعه‌شناسی ترجمه است. نویسنده این کتاب با وام‌گرفتن برخی از روش‌شناسی‌های رشته جامعه‌شناسی و ادغام این روش‌شناسی‌ها با حوزه مطالعات ترجمه، کوشیده‌اند برخی از مقوله‌های تثبیت‌شده رشته مطالعات ترجمه را به چالش بکشند و اصول به‌ظاهر بدیهی و ریشه‌دار این رشته را از نو تعریف کنند. مقاله‌های گوناگون این کتاب، نقش اجتماعی ترجمه، تأثیرات این پدیده بر خرده‌نظام‌های گوناگون جامعه، جایگاه مترجم در حوزه نوپای جامعه‌شناسی ترجمه و تأثیر نظریه‌ها و دیدگاه‌های بوردیو، لومان و لاتور بر این حوزه نوپا را مورد بحث و بررسی قرار داده است.

بخش نخست این کتاب، یعنی گفت‌وگو بر سر جایگاه مترجم در جامعه‌شناسی نوظهور ترجمه، با مقاله‌ای از اریک پرنچ آغاز شده است. پرنچ در مقاله خود «کشیشان، شاهزادگان و پردشدگان: بنای میدان حرفه‌ای ترجمه» سیمای مترجم از روزگار دور تا به امروز را واکاوی کرده است. پرنچ در این مقاله، جایگاه و شأن مترجم را در نظریه و عمل ترجمه در دوره‌های گوناگون تاریخی به‌طور مبسوط شرح داده است. تاریخچه ترجمه حاکم از آن است که نگاه جامعه به مترجمان از دیرباز تا به امروز دوگانه بوده است. به بیان ساده‌تر، جامعه گاهی به مترجم

شناخت
ابعاد اجتماعی
پدیده ترجمه
نیازمند
پژوهش‌های
منسجم و
سامانمند
و همکاری
جامعه‌شناسان
و مترجمان با
یکدیگر است

هستی کرامتی

(مترجم و تصویرگر)

حقوق فراموش شده

درآمدی بر حقوق مؤلفان و تصویرگران در آثار ترجمه‌ای

حقوق آثار ادبی و هنری (مالکیت ادبی-هنری یا کپی‌رایت) حقوقی است که مطابق قانون برای پدیدآورنده اثر ادبی و هنری شناخته می‌شود. ایران گرچه تابع نظام حق مؤلف است، اما هنوز به معاهدات بین‌المللی مالکیت ادبی هنری نپیوسته است. نبود تناسب و هماهنگی بین نظام حق مؤلف ایران با قوانین جهانی از مهم‌ترین موانع پیوستن ایران به آن است. ناقص و قدیمی بودن قوانین حق مؤلف و پیش‌بینی‌نشده شدن شرایط جدید حقوق مؤلف، به‌ویژه در حوزه فضای مجازی نیز، اوضاع را بغرنج کرده است. رعایت‌کردن یا نکردن حق مؤلف آثار و پیامدهایی دارد که از جنبه‌های گوناگون قابل‌بررسی هستند. و به دلیل اهمیت آن، در قوانین داخلی کشورها، مواردی در این خصوص پیش‌بینی شده‌اند. در سطح بین‌المللی نیز قوانین و معاهده‌های متعددی بین کشورها منعقد شده‌اند. برخی کشورها با توجه به شرایط و امکانات خود به این معاهده‌ها پیوسته‌اند و برخی دیگر نیز به دلایلی نخواستند یا نتوانسته‌اند به این پیمان‌نامه‌ها ملحق شوند.

در نبود قانون مالکیت ادبی هنری، ناشر ایرانی مجبور نیست حق تألیف بپردازد. صرفاً دستمزد مترجم می‌ماند که معمولاً می‌توان با مترجمان غیرحرفه‌ای و کم‌توقع همکاری کرد و دستمزد کمتری پرداخت. جلد یکی از بخش‌های مهم گرافیک هر کتاب است که باید بسیار حساب‌شده صورت بگیرد تا کتاب در جذب مخاطب مؤثر عمل کند. در بیشتر کتاب‌های ترجمه، این اتفاق قبلاً رخ داده و فقط کافی است نوشته‌های فارسی جای نوشته‌های خارجی را روی جلد بگیرند. ناشر می‌تواند به جای پرداخت دستمزد به تصویرگر یا گرافیکس، کتاب خارجی را

روی دستگاه پویشگر قرار دهد و تک‌تک صفحه‌های آن را برای کتاب ترجمه‌شده بازیابی کند!

در این زمینه لازم است در خصوص این سؤالات بیندیشیم: قوانین مرتبط با حق مؤلف در ایران کدامند؟ بی‌توجهی به معاهدات بین‌المللی در قوانین فعلی حق مؤلف ایران چه تأثیری بر وضعیت نشر در ایران دارد؟ چرا قوانین داخلی در مورد حق مؤلف کارآمدی لازم را ندارند؟ حقوق آثار ادبی و هنری به چه معناست؟ حقوق آثار ادبی و هنری (مالکیت ادبی هنری یا کپی‌رایت) حقوقی است که مطابق قانون برای پدیدآورنده اثر ادبی و هنری شناخته می‌شود و از طریق اعطای حقوق معنوی و مادی به وی اختیار می‌دهد تکثیر و عرضه اثر خود را کنترل و بهره‌برداری و استفاده از اثرش توسط دیگران را محدود کند یا مطابق قرارداد اجازه دهد. قوانین حمایت از مؤلف (کپی‌رایت) فقط از بیان ایده‌ها و افکار حمایت می‌کنند. بنابراین، ایده‌ها، افکار محض، روش‌ها و نظریه‌ها هرچقدر هم که ارزشمند باشند، از حیطه قوانین کپی‌رایت خارج‌اند. قوانین از کلی که افکار و ایده‌ها در آن بیان می‌شوند حمایت می‌کنند و خود افکار قابل حمایت نیستند. پدیدآورندگان اثر ادبی یا هنری از دو نوع حق انحصاری برخوردارند: ۱. حقوق مادی (شامل بهره‌برداری‌های مالی و اقتصادی از اثر)؛ ۲. حقوق معنوی (شامل حقوق مرتبط با شخصیت پدیدآورنده، مانند حق بر نام و عنوان اثر).

متأسفانه سطح کیفی ترجمه‌ها تنزل یافته است. برای حل این مشکل باید از یک طرف مترجمان و از طرف دیگر مسئولان اقداماتی انجام دهند. ارتقای سطح ترجمه به مترجم معطوف است و به قدرت مترجم در دو سطح زبانی زبان‌های مبدأ و زبان مقصد بستگی دارد، قدرت تبدیل یا جایگزین کردن، آگاهی و دانش بینارشته‌ای و دریافت سطح بالای فنی و فرایند درک و حضور مداوم خود در تولید و زیست زبانی و متنی. در واقع، این عوامل از ویژگی‌ها و راهبردهای مترجم خلاق هستند. اینکه انتخاب متن بر چه پایه‌ای بوده و آیا نیاز امروز جامعه ادبی را برآورده می‌کند؟ و آیا این انتخاب بر اساس آثار دیگر صاحب اثر و مؤلف اتفاق می‌افتد؟ آیا فرهنگ اصطلاحی و عناصر زیست‌بوم و فرهنگی و اصطلاح‌های زبان مادری متن مورد ترجمه، با ترجمه دقیق و نیز پانوشت‌ها و منابع متن‌های پیشین و کنونی متن صورت می‌پذیرد، یا نه، یک چالش جدی است و ترجمه ما بیش از صدسال از این راهبرد بهره نبرده و مترجمان ما گاهی حتی نمی‌دانند منظور بعضی از عبارات‌ها و اصطلاح‌ها یا عنصرهای فرهنگی و نام‌ها چه بوده است. اگر جشنواره‌های رسمی و جدی در حوزه ترجمه ادبیات داشته باشیم، می‌تواند در معرفی استعدادها و تجلیل از پیشکسوتان مفید باشد. در کشورهای دیگر، هر سال جشنواره‌های بسیار بزرگ با جوایز چشمگیر در خصوص ترجمه و معرفی آثار ادبی کشورهای دیگر برگزار می‌شوند که نمونه‌های مشابه و حتی نزدیک به آن در کشور ما وجود ندارند.

دکتر مسعود خوش‌سلیقه
(عضو هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد)

برمدار مخاطب

معیارهای ترجمه آثار ویژه کودکان و نوجوانان

کتاب از سال‌های آغازین به زندگی کودک وارد می‌شود و در مراحل رشد، در خانه و مدرسه، در پُرکردن اوقات فراغت، در آموزش و هدایت نونهالان در مسیر جهان‌بینی حاکم بر جامعه، نقشی مؤثر دارد. ملاحظات قومی و منطقه‌ای، حساسیت‌های سیاسی، فرهنگی و اجتماعی، حضور نهادهای تأثیرگذار قدرت و سلیقه مترجمان و ناشران در انتخاب و نوع ترجمه، تنظیم تصویر، ویرایش و غیره، حائز اهمیت است. فراتر از این‌ها، صنعت بزرگ چاپ و نشر است که در جهت منافع خود قدم برمی‌دارد. از آنجا که کودکان خوانندگانی بدون توان انتقاد هستند و محصول ذهن بزرگسالان را می‌خوانند، بررسی کیفیت این محصول نیز بر عهده منتقدان و اهل فن است. ترجمه در جایگاه بخشی از ادبیات کودک، در نظام ادبی تحت تأثیر هنجارهای اجتماعی، قوانین و فرهنگ قرار دارد.

به‌طور کلی، معیارهای مترجمان در انتخاب و ترجمه آثار کودک و نوجوان عبارت‌اند از:

۱. یاد کودکی

مترجمانی که بالقوه یا بالفعل بخشی از گروه والدین در جامعه‌های گوناگون محسوب می‌شوند، بنا بر تجربه‌های شخصی دوران کودکی و نیازهای آن دوران و خوشی‌های کودکانه و نیز با توجه به آگاهی از نیازهای امروز برای رشد و توسعه کودکان و توجه به اهمیت ادبیات کودک و بُعد لذت‌بخشی آن، آثاری متناسب را برای ترجمه برمی‌گزینند.

۲. تولید آثار ارزشمند

برای مترجمان ایرانی، یکی از راه‌های دسترسی به آثار ارزشمند، از طریق دوستان و بستگان ساکن یا مسافر در خارج از کشور است؛ «خانه ترجمه» به همت روانشاد ابراهیمی الوند (یکی از چهار مترجم برگزیده ۲۰ سال پس از انقلاب) و با بودجه وزارت ارشاد راه‌اندازی شد و در رشد و توسعه ادبیات ترجمه‌شده برای کودکان و نوجوانان، تأثیری شگرف داشت و دسترسی مترجمان کشور را به آثار ارزنده جهانی در برهه‌ای موجب شد. با تعطیلی خانه ترجمه

مادران به متن‌های فارسی و نگارش روان نویسنده ایرانی، موجب استقبال از آثار تألیفی است. ترجمه دیدگاهی متفاوت با روال معمول جامعه مطرح می‌کند و این تغییر نگاه، جذابیت خاصی برای مخاطب دارد. صادرات عظیم آثار انگلیسی به جهان و فناوری برتر چاپ و نشر این آثار نیز به جذابیت بازار ترجمه می‌افزاید و رقابت با آن را سخت‌تر می‌کند. میزان شناخت پدران و مادران از مترجمان و مؤلفان ادبیات کودک نشان می‌دهد، مترجمان آثار کودک و نوجوان در جامعه ناشناخته‌اند و تنها در محافل تخصصی ادبی، آن هم ادبیات کودک، نام‌هایی آشنا هستند. اما اینان در تولید ادبیات ترجمه و معرفی نویسندگان صاحب سبک به جامعه و نویسندگان ایرانی سهم بزرگی داشته‌اند. میزان شناخت پدران و مادران از ناشران ادبیات کودک نیز بسیار محدود است. علاقه‌مندی آنان به ترتیب به کتاب‌های علمی و کتاب‌های داستانی است؛ کتاب‌هایی که علاوه بر سرگرمی، حاوی اطلاعات و آموزش ادب، فرهنگ و خصایل نیکو باشند. کتاب کودک نوعی حس ملی را زنده و احساس انسانیت را القا می‌کند. مرزها را پشت سر می‌گذارد و صلح و دوستی را در قصه‌ها تمرین می‌کند. کشورها هم دهنده و هم دریافت کننده‌اند و مبادلات زبان و فرهنگ از طریق ترجمه بی‌شمار است. مشکل بزرگ دنیای امروز، حلقه‌های ناپیدا و افراد تأثیرگذار در نقل و انتقال این ادبیات میان کشورهاست. بر اساس آمار، کشورهایی مثل آمریکا و انگلیس که بالاترین میزان صادرات ادبی را دارند، دارای کمترین میزان واردات هستند، زیرا دیدگاه‌های خاص فرهنگی، سیاسی و ایدئولوژیک به ادبیات سایر ملل، موجب برهم خوردن تعادل در ترجمه میان کشورهای دنیا شده است.

در سال ۱۳۸۴ مترجمان برای نیازهای خود به سلیقه ناشران وابسته شدند. تعدادی از طریق سفرهای شخصی، مراجعه به وبگاه‌های معتبر کتاب و مجلات و صرف هزینه‌های ارزی و پستی (و گاهی بی‌فایده، به دلیل ممیزی یا محتوای غیرقابل عرضه) یا با مطالعه نقدهایی که بر آثار جدید نوشته می‌شدند، ضمن دنبال کردن اخبار جایزه‌های جهانی کتاب، فهرست‌هایی مهیا می‌کردند و با تکیه بر تجربه‌هایی که از ارتباط با کودکان در جایگاه معلم، مشاور، کتابدار و غیره کسب کرده بودند، آثاری را برمی‌گزیدند که جذاب، ناب و متفاوت باشند. این قریحه خدادادی باعث ورود آثار ادبی پرطرفدار و حتی موجب تنوع در سبک مؤلفان و تولید آثار بومی با سبکی نو و تأثیرگذار شد.

۳. نیازسنجی

مترجمان حرفه‌ای به دلیل تعامل با بچه‌ها، آموزش آن‌ها، مطالعات شخصی، عضویت در انجمن نویسندگان و شورای کتاب کودک و تولید آثار متنوع کودکان و با کوله‌باری از تجربه و نگاه جامعه‌شناسانه، ادبیات کودک و نوجوان را نیازسنجی و جنبه‌هایی از نیاز امروز ادبیات کودک را مطرح می‌کنند؛ از جمله، نیاز به لذت و شادمانی، کسب مهارت‌های زندگی، پذیرش و دوست‌داشتن خود، احترام به حقوق دیگران و صلح. از دیگر نیازهایی که مطرح شده، اما با دقت زیر ذره‌بین ممیزی قرار دارند، آثار ادبی متناسب با دوران بلوغ در سال‌های پایانی ابتدایی و حتی متوسطه هستند که احساسات و عواطف در آن‌ها مطرح می‌شوند. هنگام خرید توجه پدران و مادران به طراحی و رنگ آمیزی روی جلد، عنوان جذاب و سنجیده، ذکر نام یا نشان ناشر و گروه سنی روی جلد است. ترجمه و تألیف، هردو مورد توجه آنان است. گرایش فرهنگی، اجتماعی و اعتقادی پدران و

سیاست‌گذاری در سطح کلان در حوزه نشر نداریم!

بازار کتاب کودک را معلول عوامل متعددی می‌داند.

← افزایش چاپ کتاب‌های ترجمه در حوزه نشر کودک و نوجوان یک آسیب برای این حوزه است. این موضوع مسئله بسیاری از ناشرانی است که طی دهه‌های اخیر سعی داشته‌اند با نگاه فرهنگی در حوزه نشر فعالیت کنند. با توجه به تجربه و فعالیت خود در بازار کتاب کودک، فضای فعلی این بازار را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

متأسفانه ما جمعیت کودک و نوجوان را رها کرده‌ایم، در حالی که می‌توانیم با افزایش عنوان‌های جدید در کتابخانه‌های عمومی و مدرسه‌ها و راه‌اندازی کتاب‌فروشی‌های تخصصی، شرایط بهتری فراهم کنیم. اما آیا آسیب‌شناسی نیز در این باره صورت می‌گیرد که چرا این اتفاق افتاده است؟ یک اتفاق که خودبه‌خود رخ نمی‌دهد. در بروز آن عوامل متعددی دخیل هستند. آیا کسی از مسئولان و دست‌اندرکاران در این زمینه بررسی و آسیب‌شناسی کرده است؟ غلبه ترجمه بر تألیف نکته درستی است. از سوی دیگر، هیچ‌کس مخالف عرضه کارهای ترجمه خوب که پیام خوبی برای مخاطب کودک و نوجوان ما داشته باشد، نیست. گاه حتی آثار تألیفی زردی داریم که وجود آن‌ها در بازار به ضرر مخاطب است و کارهای ترجمه بر این دست از آثار برتری دارند. بنابراین، صرف تألیف کتاب هدف نیست. ترجمه تا جایی خوب است که مخالف منافع ملی و دینی ما نباشد. از این رو، ترجمه به ذات خود بد نیست، زمانی بد

دلایل افزایش ترجمه در بازار کتاب کودک

در گفت‌وگو با عبدالعظیم فریدون (مدیر انتشارات محراب قلم)

اشاره

حجم کتاب‌های ترجمه‌ای در ایران قابل توجه است؛ کتاب‌هایی که بی‌ضابطه و بدون در نظر گرفتن مسائل زیبایی‌شناسی و ادبی، صرفاً برای جبران خسارت‌های وارده به ناشران، مجال ظهور و بروز در بازار را یافته‌اند. اما چرا فعالان حوزه کودک نسبت به ورود این حجم از ادبیات کودک به بازار ایران اظهار ناخرسندی دارند و آن را زنگ خطری برای این عرصه می‌دانند؟ آمارهای نشر در ۱۰ سال گذشته نشان می‌دهند که فاصله عنوان‌های چاپ‌شده در حوزه تألیف با ترجمه، هر ساله کم و کمتر می‌شود؛ روندی که به مرور منجر به غالب‌شدن جریان ترجمه و بخشی از بدنه نشر و از سوی دیگر در حاشیه قرار گرفتن ادبیات بومی شده است. عبدالعظیم فریدون، مدیر انتشارات محراب قلم، از جمله فعالان حوزه نشر است که بروز پدیده افزایش ترجمه در

است که وسیله‌ای برای رسوخ فرهنگ بیگانه باشد. واقعیت بازار نشر کتاب کودک این است که در چند سال گذشته ترجمه‌ها بی‌ضابطه وارد کتاب‌فروشی‌ها شده‌اند. چرایی بروز آن باید آسیب‌شناسی شود تا به راه‌حل برسیم.

← اشاره کردید این پدیده را باید آسیب‌شناسی کرد تا به چرایی آن دست یافت. غلبه ترجمه بر تألیف را معلول چه عواملی می‌دانید؟ مسائل اقتصادی و مشکلاتی که در چند سال گذشته گریبان نشر را گرفته‌اند، چقدر در بروز چنین پدیده‌ای دخیل بوده‌اند؟

بخشی از چرایی بروز پدیده غلبه ترجمه را می‌توان در مشکلات اقتصادی نشر جست‌وجو کرد. اما به نظرم بخش مهم‌تر، بخش سیاست‌گذاری است. ما متأسفانه در سطح کلان در حوزه نشر سیاست‌گذاری نداریم. بنابراین، هر ناشری بر گمان و نگاه خودش دست به تولید می‌زند. این در حالی است که در سیاست‌گذاری باید مشخص شود ما برای افزایش کتاب‌های تألیفی چه راهکاری داریم؟ چه کمک مادی و معنوی‌ای می‌توانیم برای این بخش داشته باشیم؟ ترجمه خوب چه ویژگی‌هایی دارد؟ ترجمه بد چه مشخصاتی دارد؟ این‌ها مسائلی هستند که در سیاست‌گذاری کلان باید مشخص شوند و جای خالی آن حس می‌شود. بخش دیگر علت بروز این روند را می‌توان در اقتصاد نشر جست‌وجو کرد. امروز شمار کتاب به هزار نسخه رسیده و این در حالی است که در دهه ۶۰ شماری معمول کتاب ۲۰ هزار نسخه بود. در حالی که جمعیت کودک ما از سال ۶۰ تاکنون چندین برابر شده است. برخی ظهور فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی را دلیل این امر می‌دانند، اما من می‌گویم، ما این‌ها را بهانه نکنیم. ما الآن برای تولید کتاب تألیفی چه مشوق‌هایی داریم؟ اگر ناشری اهتمامش را بر تولید کتاب‌های تألیفی قرار دهد، به لحاظ تشویقی چه فرقی با ناشری دارد که در حوزه ترجمه فعال است؟ فقط بحث مادی نیست، بحث معنوی هم هست. واقعیت این است که مشکلات اقتصاد ناشر را به سمت چاپ کتاب‌های ترجمه پیش برده‌اند. چون باید هزینه کمتری بپردازد. از سوی دیگر، هزینه‌ای نیز برای تصویرگری و حق‌التألیف پرداخت نمی‌کند. در حالی که ناشر برای چاپ یک کتاب ۲۴ صفحه‌ای تألیفی باید حدود هشت تا ۱۰ میلیون تومان به تصویرگر و نویسنده پرداخت کند. این غیر از هزینه‌هایی است که باید برای ویراستاری، صحافی و چاپ بپردازد. حالا این میزان را در هزار نسخه در نظر بگیرید. متأسفانه هیچ‌کس، نه در خرید و نه در تبلیغ کار تألیفی، حمایتی نمی‌کند. بنابراین، جریان نشر نیز به سمتی پیش می‌رود که هزینه کمتری برای آن داشته باشد. تصویرگری کتاب کودک در دهه ۶۰، ۵۰ هزار تومان بوده است و الان به بیش از یک میلیون تومان

رسیده است. قیمت کاغذ همواره صعودی بوده، به طوری که الآن ناشر باید برای هر بند بیش از یک میلیون تومان هزینه بپردازد. هزینه‌های صحافی و چاپ نیز هر کدام ۱۰ برابر شده است.

مشکل دیگری که در این زمینه می‌توان به‌عنوان آسیب از آن یاد کرد، شیوه عرضه آثار تألیفی است. ما چند کتاب‌فروشی برای کودکان و نوجوانان داریم؟ تعداد کتاب‌فروشی‌های تخصصی بسیار کم است. بنابراین، کودکان و نوجوانان برای پیدا کردن آن‌ها با مشکل مواجه‌اند که این موضوع رفت‌وآمد آن‌ها را به این مراکز محدود می‌کند. در دیگر کتاب‌فروشی‌ها نیز همواره محقرترین بخش، بخش کتاب کودک است. کمترین فضا به کودکان اختصاص داده می‌شود. ناشر در حوزه نشر کودک فعال است، اما جایی برای عرضه که به‌صورت تخصصی بخواهد به این موضوع بپردازد، ندارد. خانواده‌ها نیز درگیر مشکلات اقتصادی و کاری خودشان هستند و کمتر می‌توانند بچه‌ها را همراهی کنند. یکی از گره‌هایی که در این زمینه وجود دارد، شرایط نامناسب کتابخانه‌های مدرسه‌ای و کتابخانه‌های عمومی است که به لحاظ داشتن کتاب‌های جدید فقیر هستند. مدرسه‌ها که یا کتابخانه ندارند، یا اگر دارند، کتابدار ندارند یا اگر دارند، کتاب جدید ندارند. بنابراین، دسترسی بچه‌ها به کتاب خوب بسیار محدود و کم است.

← با این حال به نظر می‌رسد برای همه ناشرانی که در این حوزه فعالیت می‌کنند، دغدغه گردش مالی و گذران انتشاراتشان مطرح نیست. در بازار کتاب کودک ناشرانی هستند که به کتاب صرفاً به چشم اقتصادی نگاه می‌کنند. در واقع، ما با بنگاه‌هایی مواجه هستیم که از قبل عرضه کارهای ترجمه، که به قول بسیاری از فعالان نشر عموماً ضابطه خاصی هم ندارد، توانسته‌اند در این سال‌ها سود سرشاری به دست آورند و اتفاقاً بازار ترجمه کتاب کودک در حال حاضر در دست این دسته از ناشران کودک قرار دارد.

در شرایطی که سیاست‌گذاری صورت نمی‌گیرد، فرق کتاب خوب و بد مشخص نمی‌شود و حمایتی از تألیف صورت نمی‌گیرد، فضا نیز برای کسانی که می‌خواهند از این شرایط سوءاستفاده کنند، باز است. این دسته از ناشران کمترین هزینه را می‌گذارند، اما بیشترین سود را می‌برند. خیلی راحت کتاب‌های ترجمه را منتشر می‌کنند، بدون اینکه کسی بگوید چرا؟ از سوی دیگر، برای توزیع نیز با مشکل خاصی مواجه نیستند. عموماً کتاب‌های خود را با تخفیف در مراکز متعدد پخش می‌کنند؛ از سوپرمارکت‌ها گرفته تا فروشگاه‌ها. اگر ناشری بخواهد در بخش تألیف هزینه کند، دیگر توان رقابت در بخش تبلیغ را نخواهد داشت. برخی از کتاب‌هایی که

من در این سال‌ها منتشر کرده‌ام، کتاب‌های مرجع در حوزهٔ کودک و نوجوان بوده‌اند که ۱۷ سال زمان برای چاپ آن‌ها صرف شده است. ناشر به لحاظ نیروی انسانی و سرمایه باید چقدر هزینه بدهد تا یک کتاب مرجع تولید شود؟ هیچ‌کس هم در این مدت نیامده است بگوید چه کار کردی؟ چه نتیجه‌ای گرفتی؟ کتاب‌های زرد در بازار کتاب کودک فروش خود را دارند و ناشرانشان هم هزینهٔ خود را درمی‌آورند.

← البته قرار بود وزارت ارشاد از یکی دو سال گذشته برنامه‌هایی برای جهت‌دهی به این بازار داشته باشد. مثلاً مطرح بود که یارانه‌های نشر به سمت کتاب‌های تألیفی سوق داده شوند.

ما باید به این قضیه در سطح ملی و فراگیر نگاه کنیم. کشوری که ۸۵ میلیون جمعیت دارد، بازار نشرش ظرف یکی دو سال به این روز نیفتاده است! نظر رهبر معظم انقلاب در این بخش را باید تبیین و آسیب‌شناسی کرد. مستندات را استخراج کرد و در نهایت به یک راه‌حل برای برون‌رفت از این‌ا ربط رسید. نکته‌ای را که ایشان فرموده‌اند، نباید به صورت مقطعی دید. این یک آغاز است و باید آن را پیگیری کرد که این موضوع بر عهده مسئولان و رسانه‌هاست.

← ما در کنار تغییر نگاه ناشران از بحث فرهنگ به مسائل اقتصادی، شاهد تغییر ذائقه و انتخاب مخاطب هم هستیم. یعنی اگر در گذشته این کتاب‌های تألیفی بودند که مورد اقبال عام قرار می‌گرفتند، الآن چند سالی است که آمار فروش کتاب‌ها نشان می‌دهد مخاطب ایرانی دوست دارد کتاب ترجمه را بخرد. این صرفاً مخصوص بازار نشر کودک نیست، در حوزهٔ بزرگسال نیز صدق می‌کند. چرا این اتفاق افتاده است؟ این بدان معناست که مخاطب ایرانی دیگر به نویسندگی ایرانی اعتماد ندارد؟

خیر، این‌طور نیست. مسئلهٔ اصلی این است که نویسنده باید به اندازهٔ وقتی که برای تألیف می‌گذارد، بهره‌مندی مالی نیز داشته باشد. هر نویسنده برای نگارش یک رمان ۱۰۰ صفحه‌ای، حداقل یک سال و نیم زمان می‌گذارد. پس از آن، کتاب را به دست ناشر می‌سپارد. مراحل چاپ نیز همین حدود زمان می‌برد. در نهایت، بعد از چاپ، چهار پنج تومان به نویسنده پرداخت می‌شود. آیا این میزان برای کاری که سه سال زمان برده است، کافی است؟ همین امر سبب شده بازار به سمت چاپ کتاب ضعیف روی بی‌آورد. مخاطب هم وقتی کتاب ضعیف تألیفی می‌بیند، نیاز خود را در حوزهٔ ترجمه جست‌وجو می‌کند. واقعیت این است که مؤلفان ما به لحاظ مادی در مضیقهٔ شدید هستند. این به صلاح فرهنگ کشور نیست که نویسنده مجبور باشد به خاطر این دست از مسائل،

به کاری غیر از تألیف دست بزنند. باید به داد نویسندگان رسید. از سوی دیگر، با توجه به این محدودیت‌ها، تصویرگران کتاب کودک در سال‌های اخیر به کارکردن برای ناشران خارجی روی آورده‌اند و هزینهٔ خود را به صورت دلاری دریافت می‌کنند.

← افزایش عرضهٔ کتاب‌های ترجمه‌شده در بازار کتاب ایران در خالی است که ما شاهد خروجی خاصی از این بازار در سطح بین‌الملل نیستیم. یعنی اگر فرهنگ را جاده‌ای دوطرفه در نظر بگیریم، در بازار نشر ایران، این جاده همواره یک‌طرفه و به نفع ترجمه بوده است؛ چه در حوزهٔ نشر کودک و نوجوان و چه در حوزهٔ نشر بزرگسال. چرا چنین نگاهی غالب است؟ و ادبیات کودک ایران برای گفتن در بازارهای جهانی چه حرفی دارد؟

بله، همین‌طور است. زبان کودک زبانی بین‌المللی و جهانی است؛ به‌ویژه زبان تصویر آن. اما این موضوع در حوزهٔ بزرگسال صدق نمی‌کند. در بزرگسال این زبان ملی‌تر و خودمانی‌تر است. البته آثاری مانند دیوان حافظ و شاهنامه را که مخاطب خود را در سطح جهانی دارند، باید از این قاعده مستثنا دانست. ما در حوزهٔ ترجمهٔ کتاب کودک حرف برای گفتن داریم، اما پیچیدگی‌های قانونی و رعایت‌نشدن قوانینی چون کپی‌رایت، در این زمینه دست ناشران و فعالان نشر کودک را بسته است. ناشران ما عموماً برای چاپ کتاب‌های ترجمه‌شده حق نویسندگی پرداخت نمی‌کنند. به همین دلیل، ما در خارج از کشور گاه به زدی هم متهم می‌شویم. اگر در این سال‌ها اتفاقی نیز در این حوزه رخ داده، بیشتر مرهون تلاش‌ها و دغدغه‌های ناشران خصوصی و فردی بوده است. ردوبدل کردن پول نیز از دیگر مشکلات این حوزه است. این در حالی است که نشر کودک و نوجوان ایران می‌تواند حرف‌های بسیاری در بازار جهانی کتاب داشته باشد؛ اما به قول معروف «دست ما کوتاه و خرما بر نخیل.»

← به‌عنوان کسی که چند دهه در حوزهٔ نشر فعالیت دارد، برای رفع این معضل چه راهکاری در نظر دارید؟

قدم اول آسیب‌شناسی است. اگر این موضوع حل شود، راه‌حل‌ها نیز خودبه‌خود پیدا خواهند شد. باید در سطح کلان و میان برنامه‌ریزان حوزهٔ فرهنگ، مسئلهٔ اقتصاد نشر و افزایش هزینه‌های چاپ، موضوع دسترسی و توزیع کتاب و موضوع سامان‌دادن به کتابخانه‌های عمومی و کتابخانه‌های مدرسه بررسی شود. میزان اقبال به نمایشگاه کتاب نشان می‌دهد خانواده‌ها هنوز با کتاب ارتباط برقرار می‌کنند؛ حتی اگر نمی‌توانند کتاب بخرند، به نمایشگاه می‌آیند. باید از این ظرفیت استفاده کنیم.

دکتر محمد حنیف
(استاد دانشگاه و منتقد ادبی)

Google
GTranslate

از دارالفنون تا ترجمه گوگل ترنسلیتی!

فراز و فرود آثار ترجمه‌ای در ایران معاصر

سلطنت پهلوی، به ترجمه آثار علمی از غرب و اروپا تأکید می‌شد. در آن زمان مترجمانی مثل محمدعلی فروغی نیز به بازار ترجمه رونق دادند و از آنجا که بر عقل‌گرایی و توسعه فرهنگ باستانی ایرانیان تأکید زیادی می‌شد، انتخاب آثار هم بر همین اساس صورت می‌گرفت. در دهه ۱۳۱۰، حکومت پهلوی تأکید زیادی داشت که مردم از سبک فکری دوران طولانی قاجاریه فاصله بگیرند و به تمدن باستانی خود برگردند. مترجمان این دوره قلمی عامه‌پسندتر داشتند. دیگر نوشته‌ها به سبکی بودند که فقط دانشگاهی‌ها درک نکنند، بلکه مردم عامه هم بتوانند با آن‌ها ارتباط نزدیکی برقرار و متن را درک کنند.

مترجمان در دهه ۱۳۲۰ همچنان به ترجمه آثار ادبی مشغول بودند. اما با جنگ جهانی دوم تفکرات جدیدی به میان آمدند. تفکرات کمونیستی، مارکسیستی و چپ‌گرایی که اشخاصی چون استالین ابراز می‌کردند، در قالب کتاب منتشر شدند. مترجمان پس از ترجمه این آثار به فکر نوشتن شعرها و آثاری افتادند که رنگ و بوی همین تفکرات را می‌داد. با حضور رضاشاه، تعلیم و تربیت و فرهنگ‌سازی با رویکرد نوین‌سازی و دین‌زدایی از فرهنگ به صورت جدی دنبال شد و رفت‌وآمد به کشورهای خارجی برای تحصیل هم رونق خاصی پیدا کرد.

ناصرالدین‌شاه عاشق الکساندر دوما بود و به کمک امیرکبیر، باب ترجمه و مراکز دارالترجمه‌ای نظیر «دستگاه مترجمان دولتی»، «دارالفنون» و «دارالترجمه ناصری» را باز کرد. در واقع، دوران ناصرالدین‌شاه را می‌توان دوره اصلی شروع ترجمه در ایران نامید؛ دوره‌ای که اولین کتاب‌های پزشکی، فلسفی، تاریخی و سیاسی ترجمه شدند و ایران با نویسندگان فوق‌العاده‌ای چون شکسپیر آشنا شد. گرچه مترجم‌های آن دوره بیشتر کتاب را طبق عقیده، سلیقه و تفکر خود تألیف می‌کردند و انگار آن را از اول می‌نوشتند، اما رفته‌رفته با نزدیک‌شدن به دوره مشروطه‌خواهی، ترجمه‌های دقیق‌تری از آثار ادبی و آثار فاخر شکل می‌گرفت. اما همچنان نثرها دانشگاهی و ناملموس بودند. به‌طور کلی می‌توان به این نکته اشاره کرد که با آغاز مشروطه‌خواهی، ترجمه رنگ و بوی غلیظ‌تری به خود گرفته بود.

از سال ۱۳۰۰ تا ۱۳۱۰، آثاری که برای ترجمه انتخاب می‌شدند، همچنان از بزرگان ادبی دنیا مثل شکسپیر، ویکتور هوگو و میشل زواگو بودند. همچنان نثر ترجمه‌شده از ادبیاتی غنی برخوردار بود و لحن آن‌چنان عامه‌پسند محسوب نمی‌شد. اما رفته‌رفته کلام فاخر و ادبیات معیار با چالش‌هایی روبه‌رو شد. در واقع، در این دهه محاوره‌نویسی پایه‌گذاری شد. همچنین، به خاطر برخی سیاست‌های خاص

مترجمانی که سواد درست و حسابی از زبان مبدأ ندارند و به زبان مقصد هم تسلطی ندارند، دست به ترجمه می‌زنند. در این دهه ترجمه «گوگل ترنسلیتی» باب می‌شود؛ ترجمه‌ای که با موتورهای جست‌وجوگر گوگل صورت می‌گیرد...

در دهه ۱۳۳۰، مراکز و انتشارات متعدد دور جدید فعالیت خود در ترجمه را از سر گرفتند. «بنگاه ترجمه»، انتشارات امیرکبیر و انتشارات فرانکلین، آثار زیادی را به بازار کتاب اضافه کردند. در این دوره، نه تنها تعداد مترجمان برجسته و آثار ترجمه‌شده زیاد شده بود، موضوعاتی که برای ترجمه انتخاب می‌شدند نیز متنوع‌تر بودند. طیف گسترده‌ای از مخاطبان این آثار نوجوانان و جوانان بودند. در دهه ۱۳۴۰، گرچه آثار دینی ترجمه می‌شدند، ولی این بدان معنا نبود که ترجمه آثار ادبی متوقف‌شده باشد. در این دوره مترجمانی چون سروش حبیبی و بهمن فرزانه اولین فعالیت‌های ادبی خود را آغاز کردند و ایرانی‌ها از نظر ادبی با سبک‌ها و گونه‌های متنوعی آشنا شدند.

در دهه‌های چهل و پنجاه ترجمه‌ها رنگ و بوی دینی به خود گرفته بودند تا مردم با نظریه‌های اسلامی آشنا شوند. بعد از انقلاب اسلامی، تمام آثاری که به خاطر نظارت بر بازار نشر ممنوع شده بودند، به چاپ رسیدند؛ عقایدی که سلطنت شاه را زیر سؤال می‌بردند و تفکر تازه‌ای به ذهن‌ها می‌بخشیدند. در کنار آن، از آنجا که دانشگاه‌ها و مدرسه‌ها تعطیل شده بودند، سیل جدیدی از ترجمه آثار به کتاب‌ها اضافه شد.

در دهه شصت اوضاع کشور نابسامان بود. فرصتی برای ورود سبک‌ها و کارهای جدید به بازار کتاب ایران پیدا نمی‌شد. ناشران نیز ترجیح می‌دادند در دسر اخذ مهر تأیید وزارت ارشاد را به خود ندهند و آثاری را که از قبل مهر تأیید داشتند دوباره چاپ کنند. برای همین، آثار کلاسیک قدیمی که در دهه‌های گذشته به چاپ رسیده بودند، مجدداً چاپ می‌شدند. گرچه برخی از انتشارات در ترجمه داستان‌های کوتاه پیش‌دستی کردند و مجموعه داستان‌های کوتاه نویسندگانی چون ارنست همینگوی، گابریل گارسیا مارکز و آنتوان چخوف را به صورت پاورقی منتشر کردند.

در دهه هفتاد و بعد از پایان جنگ تحمیلی، تعداد مترجمان زیاد شد و آن‌ها به ترجمه آثار داستانی و نظریه‌های ادبی مشغول شدند. علاوه بر این، گونه وحشت به ادبیات کودکان اضافه شد و داستان‌های ترسناک و هیجان‌انگیز برای بچه‌ها ترجمه شدند و به چاپ رسیدند.

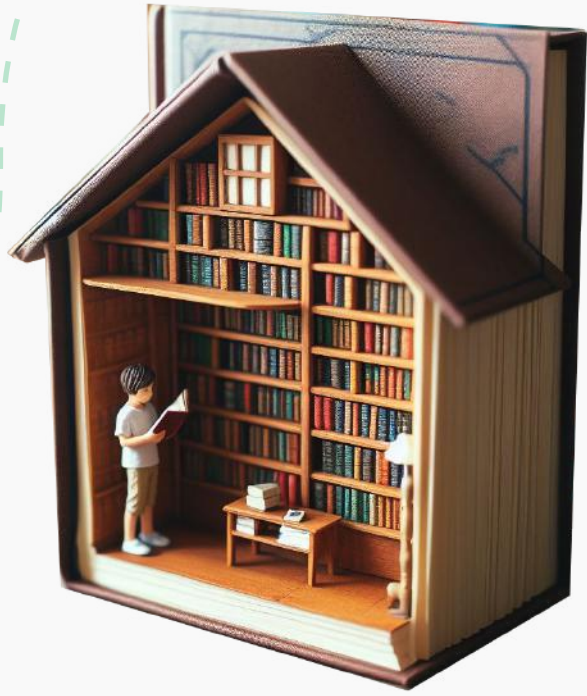
در دهه هشتاد بومی‌سازی دوباره در دستور کار قرار گرفت و مترجمان سعی کردند آثار معاصر زیادی را ترجمه و وارد بازار کنند. ناشران که از ترجمه آثار جدید دست کشیده بودند، در دو دهه شروع به گزینش و انتخاب آثار خاصی کردند که از هر نظر مورد تأیید وزارت ارشاد باشند. همچنین، علاوه بر تأکید جدی بر ترجمه حجم زیادی از آثار ادبیات کودک و نوجوان، ترجمه آثار انگیزشی، روان‌شناسی و عامه‌پسند محبوبیت گسترده‌ای پیدا کرد. در دهه ۹۰،

وضعیت ادبیات کودک و نوجوان در ایران

شادی خوشکار

این حوزه چیست؟

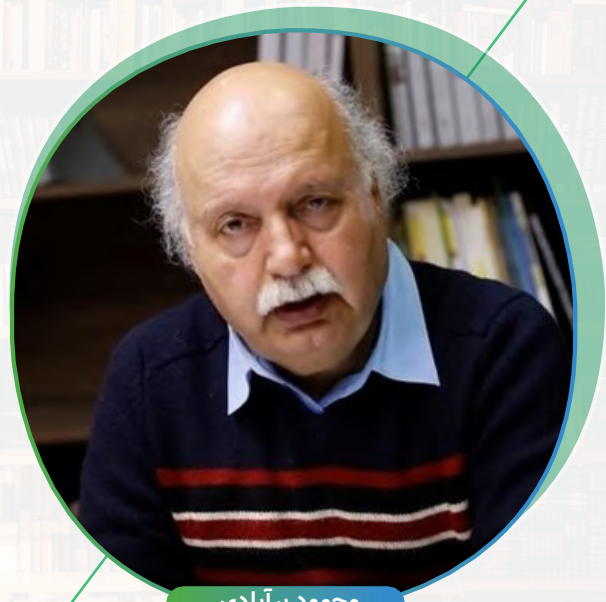
نویسنده در این بررسی پس از مروری بر وضعیت ادبیات کودک در ایران، مهم‌ترین چالش‌های این حوزه را در مواردی چون پررنگ بودن وجه تعلیمی و تربیتی، فراوانی آثار ترجمه‌شده، ضعف کیفیت آثار تألیفی، ناشناخته بودن ادبیات کودک ایران در دنیا، دولتی بودن و انتشارات دولتی، اقتصاد ادبیات کودک، بحران کتاب‌های درسی و فهرست‌های متعدد کتاب‌های مناسب شناسایی و برای هر کدام راهبردهایی به منظور حل مسئله ارائه می‌کند که از آن جمله می‌توان به موارد چندی چون بازنگری آموزش و پرورش در کتاب‌های درسی و داشتن دید انتقادی به تعلیمی و تربیتی بودن آثار ادبی منتشرشده در کتاب‌های درسی، توجه بیشتر جایزه‌های دولتی به ادبیات تخیل‌پرور و نوآورانه، حمایت از تألیف در مقابل ترجمه با کمک یارانه‌های دولتی، انجام پژوهش‌هایی درباره چرایی بیشتر خوانده شدن آثار ترجمه‌شده، افزایش فرصت‌های آموزشی نویسندگان ایرانی با کمک گرفتن از پیش‌کسوتان و نویسندگان تأثیرگذار کشورهای دیگر از طریق نهادهای دولتی، فراهم کردن زمینه ارتباط بیشتر آفرینندگان و مخاطبان از طریق آموزش و پرورش و مهدکودک‌ها، اهمیت دادن به سرویراستاری در انتشارات، آزادگذاردن معلمان در انتخاب کتاب‌های متفاوت درسی برای ورود خلاقیت بیشتر به کتاب‌های درسی، تقسیم کتاب ادبیات به صورت گونه و معرفی نمونه‌های عالی به کودک در هر گونه، تقویت کتابخانه‌های مدرسه‌ای برای آشنایی بیشتر کودکان با کتاب‌های غیردرسی، راه یافتن ادبیات به جنبه‌های گوناگون زندگی کودک از طریق گنجاندن شعرها در درس‌های دیگر در قالب تمثیل، استفاده از کمک هزینه (گرنٲ) برای دیده شدن آثار ادبی ایرانی در دنیا با حل مسئله کپی‌رایت اشاره کرد.

گزارش سیاستی «وضعیت ادبیات کودک و نوجوان در ایران» نوشته شادی خوشکار که پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات منتشر کرده است تلاش می‌کند تصویری کلی از ادبیات کودک و اجزای آن را در ایران، اعم از آفرینندگان، پدیدآورندگان، ناشران، مخاطبان، واسطه‌ها، دولت و حمایت‌های دولتی و نهادهای فرهنگی غیردولتی ارائه دهد؛ تصویری که با بررسی تأثیر حمایت‌های دولتی و نقش نهادهای فرهنگی غیردولتی و جوایز در نظر گرفته شده کامل می‌شود و در نهایت چالش‌های پیش روی این حوزه را نمایان می‌کند.

این مطالعه سعی می‌کند به این پرسش‌ها پاسخ دهد که مهم‌ترین مسائل و مشکلات حوزه ادبیات کودک و نوجوان چیست؟ دولت غالباً از طریق سازمان‌های متفاوت و با ارائه طرح‌ها، حمایت‌ها و سیاست‌گذاری‌هایش در زمینه ادبیات کودک نقش داشته است. مهم‌ترین اقدامات دولتی در حوزه ادبیات کودک در سال‌های اخیر چه بوده‌اند و نقاط ضعف و قوت آن‌ها چیست؟ مهم‌ترین و مؤثرترین جریان‌های ادبیات کودک و نوجوان امروز ایران کدامند؟ ادبیات کودک افزون بر نهادهای دولتی، از نهادهای غیردولتی هم تشکیل شده است. مهم‌ترین نهادهای غیردولتی در حوزه ادبیات کودک و نوجوان کدامند و چه نقشی دارند؟ بر اساس وضعیت موجود، می‌توان برای حل مسائل و بهبود وضعیت ادبیات کودک و نوجوان چه پیشنهادهایی ارائه داد؟ به عبارت دیگر، از میان پیشنهادها متعدد، گزینه مناسب برای حل مسائل

اصل ترغیب به رفتارهای اخلاقی

ظرافت‌های تولید کتاب‌های کودکان در ترجمه و تألیف

محمود برآبادی

(نویسنده و مترجم کتاب کودک و نوجوان)

تأیید داشتند دوباره چاپ کنند. برای همین، آثار کلاسیک قدیمی که در دهه‌های گذشته به چاپ رسیده بودند، مجدداً چاپ می‌شدند. گرچه برخی از انتشارات در ترجمه داستان‌های کوتاه پیش‌دستی کردند و مجموعه داستان‌های کوتاه نویسندگانی چون ارنست همینگوی، گابریل گارسیا مارکز و آنتوان چخوف را به صورت پاورقی منتشر کردند. در دهه هفتاد و بعد از پایان جنگ تحمیلی، تعداد مترجمان زیاد شد و آن‌ها به ترجمه آثار داستانی و نظریه‌های ادبی مشغول شدند. علاوه بر این، گونه وحشت به ادبیات کودکان اضافه شد و داستان‌های ترسناک و هیجان‌انگیز برای بچه‌ها ترجمه شدند و به چاپ رسیدند. در دهه هشتاد بومی‌سازی دوباره در دستور کار قرار گرفت و مترجمان سعی کردند آثار معاصر زیادی را ترجمه و وارد بازار کنند. ناشران که از ترجمه آثار جدید دست کشیده بودند، در دو دهه شروع به گزینش و انتخاب آثار خاصی کردند که از هر نظر مورد تأیید وزارت ارشاد باشند. همچنین، علاوه بر تأکید جدی بر ترجمه حجم زیادی از آثار ادبیات کودک و نوجوان، ترجمه آثار انگیزشی، روان‌شناسی و عامه‌پسند محبوبیت گسترده‌ای پیدا کرد. در دهه ۹۰، مترجمانی که سواد درست و حسابی از زبان مبدأ ندارند و به زبان مقصد هم تسلطی ندارند، دست به ترجمه می‌زنند. در این دهه ترجمه «گوگل‌ترنسلیتی» باب می‌شود؛ ترجمه‌ای که با موتورهای جست‌وجوگر گوگل صورت می‌گیرد...

در دهه ۱۳۳۰، مراکز و انتشارات متعدد دور جدید فعالیت خود در ترجمه را از سر گرفتند. «بنگاه ترجمه»، انتشارات امیرکبیر و انتشارات فرانکلین، آثار زیادی را به بازار کتاب اضافه کردند. در این دوره، نه تنها تعداد مترجمان برجسته و آثار ترجمه‌شده زیاد شده بود، موضوعاتی که برای ترجمه انتخاب می‌شدند نیز متنوع‌تر بودند. طیف گسترده‌ای از مخاطبان این آثار نوجوانان و جوانان بودند. در دهه ۱۳۴۰، گرچه آثار دینی ترجمه می‌شدند، ولی این بدان معنا نبود که ترجمه آثار ادبی متوقف شده باشد. در این دوره مترجمانی چون سروش حبیبی و بهمن فرزانه اولین فعالیت‌های ادبی خود را آغاز کردند و ایرانی‌ها از نظر ادبی با سبک‌ها و گونه‌های متنوعی آشنا شدند.

در دهه‌های چهل و پنجاه ترجمه‌ها رنگ و بوی دینی به خود گرفته بودند تا مردم با نظریه‌های اسلامی آشنا شوند. بعد از انقلاب اسلامی، تمام آثاری که به خاطر نظارت بر بازار نشر ممنوع شده بودند، به چاپ رسیدند؛ عقایدی که سلطنت شاه را زیر سؤال می‌بردند و تفکر تازه‌ای به ذهن‌ها می‌بخشیدند. در کنار آن، از آنجا که دانشگاه‌ها و مدرسه‌ها تعطیل شده بودند، سیل جدیدی از ترجمه آثار به کتاب‌ها اضافه شد.

در دهه شصت اوضاع کشور نابسامان بود. فرصتی برای ورود سبک‌ها و کارهای جدید به بازار کتاب ایران پیدا نمی‌شد. ناشران نیز ترجیح می‌دادند در دسر اخذ مهر تأیید وزارت ارشاد را به خود ندهند و آثاری را که از قبل مهر

مصطفی خرامان
(نویسنده پیشکسوت و منتقد ادبی)

مسئله واژه‌گزینی مناسب

مکثی در موج ترجمه کتاب در ایران

تلاش‌ها اوج بگیرند. تشویق در هر زمینه‌ای کارساز است. در زمینه ادبیات نیز چنین است. نویسندگان هستند که محتوا را تولید می‌کنند و ناشران آن را چاپ می‌کنند. مقایسه تعداد نویسندگان فعال با فهرست ناشران کودک و نوجوان حقایق تلخی را آشکار می‌کند. آشفته‌گی بازار نشر بر کسی پوشیده نیست. وضعیت کاغذ و اوضاع ناپسامان ناشران بر ادبیات داستانی کودک و نوجوان تأثیر گذاشته است و شاید نخستین پیامد این ماجرا، جلوزدن تعداد کتاب‌های ترجمه از کتاب‌های تألیفی باشد. امروز اوضاع نویسندگان ما برای گذران زندگی از این راه خوب نیست. امروزه به‌صرفه‌نبودن تولید کتاب تألیفی برای ناشران مشهود است که ناشر را وادار می‌کند به اجبار برای گذران زندگی دست به روش‌های دیگر تولید بزند. دستمزد مترجم در ایران زیاد نیست و بزرگ‌بودن نام نویسنده اصلی کافی است تا به سراغ مترجمی حتی غیرحرفه‌ای برویم. لازم نیست حتی تصویرگری کنیم، کافی است اسکن باکیفیتی از تصویرهای کتاب اصلی انجام دهیم. کسانی که همچنان می‌مانند و می‌نویسند، به این کار علاقه دارند. معتقدم با کمی حمایت درست و هدفمند می‌توانند اتفاقات خوبی را رقم بزنند.

در همه جای جهان، بخشی از ادبیات کودکان به کتاب‌های ترجمه‌شده از زبان‌های دیگر اختصاص دارد. مطالعه ساختار و ویژگی‌های زبانی این کتاب‌ها، که از ملاک‌های انتخاب کتاب توسط خود کودکان، والدین و شورای کتاب کودک است، بسیار اهمیت دارد. یکی از مهم‌ترین وجوه زبان‌شناختی ترجمه کتاب کودک، واژه‌گزینی مناسب است؛ زیرا مترجم باید از میان تعداد محدودی واژه، که دامنه واژگانی او را شامل می‌شود، معادل مناسبی را انتخاب کند تا انتقال محتوا و فهم کتاب برای کودک آسان شود. مسئله ما این است که میان شیوه‌های گزینش واژه‌ها در کتاب‌های تألیفی و ترجمه‌ای برای کودکان چه تفاوتی وجود دارد و مترجمان تا چه اندازه می‌توانند واژه‌های مناسبی را انتخاب کنند؟ آثار تألیفی و ترجمه‌ای در مسابقه‌ای نابرابر قرار دارند. نویسندگان ایرانی مجبورند با تمام کشورهای پیشرفته و درحال‌توسعه جهان که کتاب تولید می‌کنند، مسابقه بدهند. ما متولی فرهنگی نداریم که برای این مهم سرمایه‌گذاری کند. در تمام کشورها سیاست‌هایی برای ترجمه آثارشان اعمال می‌شوند. همان‌طور که ما در حوزه تولید بی‌برنامه هستیم، در حوزه ترجمه آثارمان هم بی‌برنامه‌ایم. بعضی ناشران تلاش می‌کنند، اما هیچ مشوقی وجود ندارد که این

سلسله نشست‌های
بیستمین دوره جشنواره
ملی کتاب‌رشد

نشست «تجربه خوانی جشنواره ملی کتاب رشد»

دکتر ابوذر حسام‌پور، معاون سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی دفتر انتشارات و فناوری آموزشی در این جلسه جایگاه سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی را در برگزاری جشنواره ملی کتاب رشد مورد تأکید قرار داد و گفت: تفویض این جشنواره به سازمان پژوهش با توجه به رسالت این سازمان منظر متفاوتی را رقم می‌زند و نگاه پژوهش‌محور و کیفی را در برگزاری جشنواره مورد توجه قرار می‌دهد.

دکتر محمدحسن شاهنگی، دبیر نشست‌های علمی بیستمین جشنواره ملی کتاب رشد نیز در این نشست با اشاره به بخش‌های مردمی در دیگر جشنواره‌ها، توجه به ذائقه مخاطب را بسیار مهم دانست و گفت: شناسایی ذائقه مخاطبان از نگاه خودشان کمک شایانی به ذی‌نفعان عرصه نشر کودک و نوجوان در کشف سلیقه مخاطبان خواهد داشت.

فریبا کیا، قائم‌مقام دبیر ادوار گذشته جشنواره ملی کتاب رشد در این نشست به فرمایشات رهبر حکیم انقلاب اسلامی در خصوص کتاب خوب اشاره کرد و برگزاری این نشست‌ها را برای بهبود روند اجرایی جشنواره مؤثر دانست. وی با اشاره به برگزاری اولین جشنواره کتاب رشد در سال ۱۳۷۹ افزود: جشنواره

به گزارش واحد خبر و رسانه دفتر انتشارات و فناوری آموزشی، نشست تجربه‌خوانی جشنواره ملی کتاب رشد روز یکشنبه ۱۸ دی ماه ۱۴۰۱ در محل کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان برگزار شد.

در ابتدای جلسه دکتر محمدرضا شکرریز، دبیر این نشست برگزاری چنین جلساتی را برای ارتقای کیفیت جشنواره کتاب رشد بسیار مفید خواند و گفت: اهمیت این جشنواره بر کسی پوشیده نیست اما برای تسخیر حوزه علم و فناوری باید ابزار آن یعنی کتاب را مورد توجه قرار دهیم و به هر میزان که فرهنگ کتابخوانی را ارتقا دهیم این مهم محقق خواهد شد.

دبیر نشست تجربه‌خوانی جشنواره ملی کتاب رشد با تأکید بر اینکه کتاب خواندن باید در سید هزینه‌های خانواده‌ها جا داشته باشد، افزود: جشنواره ملی کتاب رشد بهترین فرصت برای ترویج فرهنگ کتابخوانی است. معلمان باید به دانش‌آموزان یادآوری کنند که مطالعات دنیای مجازی جایگزین مطالعه کتاب نخواهد شد. برگزاری هر چه بهتر این جشنواره نقطه امید برای عرصه تعلیم و تربیت کشور است و مردمی‌سازی این جشنواره اثربخشی آن را بالاتر خواهد برد.

محمدرضا شکرریز

فریبا کیا

کیومرث جهانگردی

محمدحسن شاهنگی

برگزاری نشست‌هایی با حضور معلمان، معرفی استانداردها برای معلم‌هایی که در این خصوص اقدام داشته‌اند در ارزشیابی و ارتقای معلمان، برخی از پیشنهادهای کیا برای افزایش مشارکت فرهنگیان بود.

دکتر کیومرث جهانگردی دبیر جشنواره ملی کتاب رشد در دوره هجدهم و نوزدهم با اشاره به هدف این نشست در ارتقای فعالیت‌های جشنواره اظهار داشت: جشنواره ملی کتاب رشد باید به لحاظ تخصصی با دیگر جشنواره‌های حوزه کتاب تفاوت داشته باشد. چون در این جشنواره علاوه بر محتوا دو مؤلفه روش ارائه در آموزش و تربیت و همچنین ارزشیابی، نقش بی‌بدیلی دارند و مؤلف، مترجم و ناشر با این مؤلفه‌ها توسعه پیام خود در آثار بعدی را تنظیم می‌کنند.

دبیر سابق جشنواره ملی کتاب رشد اهمیت تألیف را بسیار بالا دانست و گفت: کتاب‌های ترجمه می‌توانند صرفاً در بخش کتاب‌های تقدیری در جشنواره حضور یابند. جهانگردی همچنین تغییر مدیریت را مهم‌ترین عامل کاهش تعداد کتاب‌های جشنواره رشد دانست و گفت: استمرار مدیریت در بخش سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی از شاخص‌های بسیار مهم است.

وی ادامه داد: بسته‌های تشویقی برای مؤلفان و مصنفان بسیار مهم و راهگشا خواهد بود و مناسب بودن مبلغ پاداش به کتاب برگزیده می‌تواند سهمی در تشویق مؤلفان در تولید آثار اثربخش داشته باشد. البته انگیزه ناشران و نویسندگان قطعاً متفاوت از انگیزه‌های مادی است. فاطمه طارمی، مدیرکل نظارت بر انتشارات کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در این جلسه با بیان اینکه مودت بین کانون پرورش و آموزش و پرورش هر روز بیشتر می‌شود گفت: انتظار داریم خروجی داورهای جشنواره ملی کتاب رشد و نیازسنجی‌ها به ناشران ارائه شود. به‌عنوان مثال اگر انتشارات کانون این استانداردها را بدانند، تولیدات خود را مطابق آن برنامه‌ریزی خواهد کرد.

در ادامه، شرکت‌کنندگان در این جلسه سؤالات و پیشنهادات خود را مطرح نمودند و مدعوین به سؤالات مطرح شده پاسخ دادند.

ملی کتاب رشد محرکی برای سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی از طریق ترغیب ناشران غیر دولتی به تولید محصولات همسو با اهداف نظام تعلیم و تربیت است.

کیا با بیان اینکه در دوره‌های اول جشنواره تعداد کمی از ناشران در این فرآیند مشارکت داشتند، گفت: با پیگیری‌های صورت گرفته توسط سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی ناشران با این جشنواره آشنا شدند و مشارکت‌ها افزایش یافت. وی افزود: روال کار در ۱۰ دوره اول جشنواره به این شکل بود که در زمان مشخصی از سال با اعلام فراخوان جشنواره از ناشران دعوت می‌شد تا کتاب‌های خود را برای دبیرخانه ارسال کنند و در همان زمان ارزیابی‌ها صورت می‌گرفت. از جشنواره دهم به بعد با ایجاد زیرساخت‌های فناورانه، امکان ارزیابی برای همه کتاب‌ها در طول سال فراهم شد و همه کتاب‌ها در جشنواره مشارکت داده شدند. از آن زمان تاکنون جشنواره یک رویداد دفعی نیست و در طی سال جریان دارد.

این کارشناس علوم تربیتی همچنین تصریح کرد: با افزایش مشارکت ناشران امروزه دیگر فقط کتاب‌های دارای درجه‌بندی یک و دو در فرآیندهای جشنواره کتاب رشد مورد داوری قرار می‌گیرند.

معاون اسبق سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی با بیان اینکه این جشنواره فرصتی برای شناسایی ضعف‌ها و قوت‌های سامان‌دهی محتوا در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی است، اظهار داشت: توانمندی‌های کارشناسان سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی در جشنواره کتاب رشد آشکار می‌شود. همچنین مشارکت کارشناسان بیرون از سازمان با جشنواره افق‌های جدیدی را برای ارتقای فعالیت‌های سامان‌دهی باز می‌کند و چنین نشست‌هایی موجب شناسایی نقاط ضعف جشنواره می‌شود.

کیا با تأکید بر اهمیت بیانیه‌های گروه‌های داوری گفت: بسیاری از نیازهای عرصه تعلیم و تربیت کشور و بازار کتاب توسط این بیانیه‌ها قابل ارزیابی هستند. همچنین سیاست‌های جدید وزارت آموزش و پرورش می‌تواند به‌عنوان محورهای اصلی جشنواره در دسته‌بندی کتاب‌ها مورد توجه قرار گیرد.

وی گفت: اطلاع‌رسانی در خصوص این جشنواره در شناساندن آن به ذی‌نفعان حوزه کتاب کودک و به‌طور خاص ناشران آموزشی و ناشران کودک و نوجوان اهمیت زیادی دارد. در ایام جشنواره باید معلمان و دانش‌آموزان را به کتاب خوب حساس کنیم. معلمان به‌عنوان مهم‌ترین مرجع برای دانش‌آموزان باید آگاهی و مشارکت جدی در بخش‌های مختلف جشنواره داشته باشند.

تقدیر از معلمان مؤلف، اعلام تعداد داوران معلم،

کیا: معلمان به‌عنوان مهم‌ترین مرجع برای دانش‌آموزان باید آگاهی و مشارکت جدی در بخش‌های مختلف جشنواره داشته باشند

نشست «کتاب کودک و نوجوان؛ دوگانه ترجمه و تألیف»

سلسله نشست‌های
بیستمین دوره جشنواره
ملی کتاب‌رشد

به گزارش روابط عمومی و امور بین‌الملل سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، نشست تخصصی نقد و بررسی «کتاب کودک و نوجوان؛ دوگانه ترجمه و تألیف» از سلسله نشست‌های تخصصی بیستمین جشنواره ملی کتاب رشد با حضور حجت‌الاسلام علیرضا سبحانی‌نسب، هادی خورشاهیان و پرستو علی‌عسگرنجاجد روز دوشنبه ۱۹ دی ماه در محل سرای اهل قلم خانه کتاب برگزار شد.

در ابتدای جلسه صدیقه حسن‌زاده، دبیر علمی این نشست با اشاره به جریان‌سازی ترجمه در انتقال فرهنگ‌ها در کتاب و اهمیت محتوای خوب برای خانواده‌ها به تبیین ابعاد این موضوع پرداخت. وی با اشاره به مصوبه ۸۲۸ شورای عالی آموزش و پرورش گفت: در این فرایند ناشران آثار خود را در یک بازه زمانی یک ساله به دبیرخانه جشنواره ارسال می‌کنند و آثار برگزیده نیز در جشنواره رشد ارزیابی و داوری می‌شوند. معلمان و خانواده‌ها برای انتخاب کتاب خوب در حوزه کودک و نوجوان می‌توانند به فهرستگان کتاب رشد که هر ساله منتشر می‌شوند مراجعه کنند.

علیرضا سبحانی نسب

هادی خورشاهیان

نسبت به دهه‌های گذشته، انتخاب خانواده‌ها با توجه به ارتقای منابع بسیار هدفمندتر و هوشمندتر شده است. در ایران هم ضمن توجه به ضرورت انتقال فرهنگ‌ها از مسیر ترجمه باید برای محدوده آن برنامه‌ریزی داشت.

حجت‌الاسلام سبحانی نسب با بیان مظلومیت کودکان و نوجوانان در مواجهه با کتاب‌های ضد فرهنگی گفت: سبک زندگی متفاوت در این کتاب‌ها آنقدر به کودکان ما تزریق می‌شود که بچه‌های ما جهان‌بینی خود را تغییر دهند. از طریق ترجمه سبک زندگی غربی به فرزندان ما القا خواهد شد. نباید مخاطبان را به دلیل اینکه فرزندان بعضاً قدرت تشخیص اینکه این محتوا به یک فرهنگ دیگر تعلق دارد رها کنیم و باید برای وفاداری به ارزش‌های خودمان پافشاری کنیم.

مدیرمسئول انتشارات جمال تأکید کرد: سیاست‌های مرتبط با فرهنگ ملی نباید با تغییر دولت‌ها تغییر کنند. حاکمیت کشور با یک جهان‌بینی ارزشی و اسلامی باید جلوی تغییر سیاست‌های فرهنگی را بگیرد. فرزندان ما با این محتواها، ارزش‌ها و سبک زندگی خود را تغییر می‌دهند. اگر در ترجمه دقت نکنیم سبک زندگی و جهان‌بینی فرزندان ما تغییر خواهد کرد که امروز تا حدی با این مشکلات مواجه شده‌ایم و در این خصوص باید دقت بیشتری داشته باشیم.

در ادامه نشست پرستو علی‌عسگر نجاد، مؤلف حوزه کتاب کودک گفت: با توجه به محدودیت‌های ایجاد شده در حوزه اقتصاد، سخن گفتن در باب کتاب کودک بسیار سخت شده است. با وجود اینکه اقتصاد شرایط کتاب و کتابخوانی را وخیم کرده است اما مخاطبان ما همچنان کتاب را در سبد هزینه‌های خود نگاه داشته‌اند.

در ادامه حجت‌الاسلام علیرضا سبحانی نسب، مدیرمسئول انتشارات جمال در خصوص کتاب‌های مناسب برای ورود به سبد فرهنگی کودکان و نوجوانان اظهار داشت: دوگانه تألیف و ترجمه ذاتاً اشکالی ندارد. اما خواستگاه این موضوع در ایران با توجه به هزینه‌بر بودن تألیف و سخت بودن پرداخت، یکی از دلایلی است که ناشران به کتاب‌های ترجمه شده روی می‌آورند. همچنین سهولت دسترسی به منابع خارجی، زودبازده بودن و ارزان بودن از دیگر رویکردهای توجه ناشران به کتاب‌های ترجمه است.

مدیرمسئول انتشارات جمال با بیان اینکه از نظر حاکمیتی سیاست‌ها باید مشوق تألیف و ناشران مؤلف باشد گفت: در این خصوص شاهد یک خط سیر و برنامه‌ریزی منظم در سطح حاکمیت در کشور نیستیم. با ترویج برخی ضد اخلاق‌ها در منابع غیر بومی و سخت بودن ترجمه آن‌ها، کار به درستی ترجمه نمی‌شود و امکان نفوذ فرهنگ بیگانه به وجود می‌آید.

حجت‌الاسلام سبحانی نسب با اشاره به فقدان قاعده در سطح حاکمیت، اظهار داشت: قواعد حاکم بر ترجمه قواعد ناشران است که بعضی متعهد هستند و برخی صرفاً دغدغه اقتصادی را مد نظر دارند. حاکمیت برای ایجاد قاعده و رفع خلأهای این حوزه باید اقدام مناسب داشته باشد و البته تشکل‌های مردمی نیز باید یاری‌گر حاکمیت در تحقق این مهم باشند.

وی با بیان اینکه در دنیا پذیرش حق انحصاری پدیدآورنده اثر برای بهره‌برداری مادی و معنوی از اثر (قانون کپی رایت) به رسمیت شناخته می‌شود و به همین دلیل برای ناشران در ترجمه آثار محدودیت ایجاد می‌شود، گفت:

پرستوعلی‌عسگرنجاد

صدیقه حسن زاده

وی افزود: زیست مدرن شده فضای مجازی، دیگر تهدید چرخه نشر و کتابخانه‌ها هستند. البته کتابخانه‌های کشور به محلی برای دانش‌آموزان کنکوری تبدیل شده است و سایر ساحت‌های کتاب کمتر مورد توجه می‌باشند. در دوگانه تألیف و ترجمه نیز مانند سایر بخش‌ها با دوگانه‌های فرهنگی مواجه شده‌ایم و افرادی که دغدغه‌های ملی بالاتر دارند؛ بیشتر به دنبال آثار تألیفی مناسب می‌گردند.

علی‌عسگرنجاد با اشاره به تولید انیمیشن در دیگر کشورها تصریح کرد: این روزها شکل‌گیری کتاب‌های کمیک و در کنار آن موضوع ابرقهرمان‌ها، صنایع فرهنگی این کشورها را تغییر داده است و به همین دلیل صف‌های طولانی با این ادبیات مهیج برای خرید آثار جدید در این کشورها شکل گرفته‌اند.

وی افزود: تصویر اصالت دارد و افراد به اصالت خود برمی‌گردند. صنعت چاپ، انیمیشن و دیگر اجزای صنایع فرهنگی از این نوآوری‌های ادبی متأثر شدند و در سطح سیاست‌گذاری کلان شاهد فقدان هر گونه رویکرد در کشور هستیم.

این نویسنده حوزه کودک و نوجوان با بیان اینکه فرزندان ما قربانی این سیاست‌ها هستند، گفت: دچار روزمرگی هستیم و گزارش‌های کمی موجب شده‌اند که منابع مادی و انسانی کشور به درستی جهت‌دهی نشوند. سبب فرهنگی که اقتصاد کتاب کودک و نوجوان آن را متزلزل کرده است نیازمند پشتوانه‌های هوشمند در سطح برنامه‌ریزی می‌باشد. وی تأکید کرد: به مرور زمان متوجه شده‌ایم که با خرید آثار ایرانی می‌توانیم چرخه تألیف در کشور را حمایت کنیم. در سطح سیاست‌گذاری نیز حمایت‌های لازم باید صورت پذیرد. ما وامدار ادبیات دیگر کشورها هستیم ولی ادبیات ترجمه تغییر در فرهنگ‌ها را رقم می‌زند و ادبیات که محمل تحقق اندیشه‌هاست پیام خود را به مخاطب انتقال خواهد داد. باید فرزندان خود را تشویق به خواندن آثار تألیفی کنیم تا چرخه اقتصاد این حوزه از کار نیفتد. حمایت مردمی و همدلی در حمایت از تألیف منجر قوی‌تر شدن این چرخه شده و باعث خواهد شد تا در عرصه رقابت جهانی نشر کودک و نوجوان تألیف‌های قدرتمندی داشته باشیم.

این نویسنده حوزه کودک و نوجوان در خاتمه تأکید کرد: اگر می‌خواهیم زبان فارسی زنده بماند و همبستگی ملی تقویت شود باید از نویسنده ایرانی حمایت کنیم. هادی خورشاهیان، کارشناس ادبیات کودک و نوجوان نیز در ادامه این نشست با ذکر این نکته که در زبان‌شناسی هیچ زبانی بر زبان دیگر برتری ندارد، گفت: نویسندگان فرهنگ‌های مختلف به دنبال انتقال ضدفرهنگ‌ها نیستند اما تفاوت ادبیات کشورها اینگونه ارزش‌ها را در ذهن ما

بازنمایی می‌کند.

وی در خصوص سرانه مطالعه کتاب در کشور اظهار داشت: خواندن کتاب‌های مذهبی، کتاب‌های درسی، محتواهای دیجیتال و... که همه نوع مفاهیمی را به انسان‌ها منتقل می‌کنند باید جزو سرانه مطالعه محسوب شوند.

مسئول واحد نظارت بر ضوابط نشر کتاب‌های کودک و نوجوان در وزارت ارشاد گفت: در این وزارتخانه سعی می‌شود ارزیابی دقیقی از آثار انجام شود و اگر در بخش‌هایی مشکلاتی پیش آمده باشد قطعاً از روی سهو بوده است.

خورشاهیان با اشاره به ناشران دولتی حوزه کودک و نوجوان تصریح کرد: این ناشران نیز آثار ترجمه دارند و در برخی حوزه‌ها ترجمه به دلیل نداشتن محتوای تألیفی در کشور یک اجبار است. نباید با یک نگاه خاص به ترجمه نگاه کنیم. اگر چشم‌انداز بلند مدت داشته باشیم با رعایت نکات بومی خودمان ترجمه برای ما مفید خواهد بود.

نشست «وضعیت‌شناسی کتاب کودک و نوجوان در ایران»

صدیقه حسن‌زاده

ناصر عابدی

ناصر عابدی، نماینده انتشارات سروش در ادامه نشست در تبیین شاخص‌های انتشارات سروش در تولید آثار برای کودکان و نوجوانان اظهار داشت: با وجود فعالیت سازمان‌ها و نهادهای مختلف در حوزه کودک و نوجوان، به دلیل شرایط فعلی جامعه و تقابل رسانه‌ای و فرهنگی، خلأ گفتمانی در این زمینه وجود دارد و نیاز به بازگو کردن تمدن ایرانی و اسلامی و هویت ملی و اعتقادی خود در چارچوب الگوی اسلامی و ایرانی هستیم.

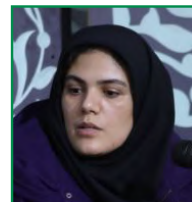
وی افزود: برای تربیت یک نیروی انسانی، هزینه‌های زیادی در کشور صرف می‌شود اما در زمان بلوغ عدم بروز صحیح اندیشه فرهنگی منجر به برخی آسیب‌ها مانند مهاجرت نیروی انسانی می‌شود. اگر بتوانیم ارزش‌های خود را به درستی به نسل جوان عرضه کنیم شاهد آسیب‌های کمتری در این زمینه خواهیم بود.

نماینده انتشارات سروش تأکید کرد: در برخی کتاب‌ها شاهد انتقال ارزش‌ها و مفاهیم به دانش‌آموزان هستیم اما نیازمند نشریات و کتاب‌های بیشتری برای انتقال فرهنگ اسلامی و ایرانی به نسل جدید هستیم.

به گزارش روابط عمومی و امور بین‌الملل سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، نشست «وضعیت‌شناسی کتاب کودک و نوجوان در ایران» با حضور جمعی از دست‌اندرکاران حوزه نشر کودک و نوجوان، ۲۰ دی‌ماه در محل فرهنگسرای اندیشه برگزار شد.

در ابتدای این نشست صدیقه حسن‌زاده، دبیر علمی نشست با اشاره به منظرهای خانواده در انتخاب کتاب‌ها اظهار داشت: در ابتدای این چرخه سیاستگذاران و در ادامه ناشران حضور دارند و سپس خانواده در چرخه حضور دارند. در جلسه امروز در نظر داریم به تبیین شاخص‌های ناشران در تولید کتاب کودک و نوجوان بپردازیم.

وی با اشاره به راهبردهای مشخص سند مهندسی فرهنگی در حوزه کتاب و سند سیاست‌ها و ضوابط نشر که به تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی رسیده است، تصریح کرد: در این مصوبات به صراحت به حوزه کودک و نوجوان پرداخته شده است که باید علت عدم اجرای مناسب آن این حوزه پیگیری شود.

فریده شورپانی

هادی خورشاهیان

عبدالعظیم فریدون

جعفر توزنده‌جانی

حامد رضوی

وی با اشاره به تاریخ یکسان‌سازی فرهنگی توسط غربی‌ها در گذشته اظهار داشت: امروز با این خطر روبه‌رو هستیم و اگر برای آن برنامه‌ریزی نداشته باشیم با مخاطرات جدید روبه‌رو خواهیم بود. به همین دلیل هویت ملی و اسلامی از مهم‌ترین شاخص‌ها در انتشارات سروش است.

فریبا شورپانی، نماینده انتشارات قدیانی نیز در ادامه نشست به تبیین مؤلفه‌های این انتشارات برای تولید آثار کودکان و نوجوانان پرداخت و گفت: هویت ملی، ادبیات کهن، سبک زندگی و تمرکز بر تولید مهم‌ترین شاخص‌های نشر قدیانی در حوزه کودک و نوجوان است.

هادی خورشاهیان، نویسنده حوزه کودک و نوجوان نیز در این نشست اظهار داشت: جای تقدیر دارد که در این جشنواره صدای ناشران هم شنیده می‌شود و صرفاً منتقدان را به نشست‌ها دعوت نمی‌کنند. تغییر مدیران در انتشارات‌های دولتی از مهم‌ترین چالش‌هاست که هزینه‌های مادی و معنوی زیادی را برای کشور ایجاد می‌کند.

این نویسنده کودک و نوجوان کشور با اشاره به وجود اعتماد بالا در سال‌های ابتدای انقلاب به نوجوانان و مزیت‌های آن برای کشور گفت: امروز در تمام نهادها و حتی خانواده‌ها این اعتماد به نوجوانان وجود ندارد. در حالی که باید قدرت تشخیص کودکان و نوجوانان محترم و جدی شمرده شود و اجازه دهیم ناشران آثار خود را مبتنی بر نیازها و سلیقه آن‌ها تولید کنند. نباید عقاید سیاسی خود را به آن‌ها تحمیل کنیم. در این حوزه بعضاً با زیاده‌روی در دلسوزی نسبت به نوجوانان مواجه هستیم. در این خصوص باید اعتماد بیشتری به ناشران داشته باشیم.

عبدالعظیم فریدون، مدیر مسئول انتشارات محراب قلم نیز شاخص‌های مطرح شده در عناوین این نشست‌ها را بهترین شاخص برای تولید کتاب دانست و گفت: در امر فرهنگ با دخالت‌های زیاد از جانب دولت‌ها، تولی‌گری در امر کتاب و مشخص نبودن سیاست‌ها و راهبردها مواجه هستیم. هر ناشری در کشور با این وضعیت بر اساس تجربه و باورهای خود به تولید کتاب می‌پردازد و این نابسامانی امروزی را شاهد هستیم.

جعفر توزنده‌جانی، نویسنده حوزه کودک و نوجوان این حوزه را بسیار مظلوم خواند و تأکید کرد که باید در زمینه ادبیات کودکان و نوجوانان رفع مظلومیت شود. سیاست‌ها در عرصه کودکان و نوجوانان دستخوش تغییرات زیاد می‌شوند و عدم پیوستگی آن‌ها و عدم صراحت در این سیاست‌ها و قوانین موجب می‌شود تا سلايق مدیریتی حاکم شود و آسیب‌های زیادی به ذی‌نفعان وارد شود.

این نویسنده کودک و نوجوان کشور تأکید کرد: باید به

نویسندگان اعتماد بیشتری داشت و نویسندگان کودک و نوجوان جزو شریف‌ترین اهالی ادب و فرهنگ در کشور هستند. لازم است دولت برخی از وظایف خود را به انجمن‌های تخصصی این بخش واگذار کند.

حامد رضوی، مدیر انتشارات به‌نشر در تهران نیز با اشاره به مشخص نبودن جهت‌گیری در حوزه فرهنگ و اقتصاد تأکید کرد: در ایران عرف فرهنگی و دینی، پذیرش برخی موارد ضد اخلاقی را ندارد و تمدن ما بر این باورها شکل گرفته است. جشنواره‌هایی مانند رشد در کشور مشخص‌کننده سیاست‌های حاکمیت است و سلیقه مردم نیز در میزان فروش کتاب‌ها مشخص می‌شود.

رضوی در خصوص ابزار این ناشر برای سنجش وضعیت بازار گفت: مهم‌ترین شاخص میزان فروش است و استقبال خانواده‌ها و دانش‌آموزان تعیین‌کننده است.

وی افزود: در ایران شاهد توجه بالا به فرزندان هستیم. چندی پیش برای جشنواره کتاب به کشور تاجیکستان رفتیم متوجه شدیم وضعیت فروش کتاب کودکان در آن کشور بسیار پایین‌تر از ایران بود. خانواده‌های ایرانی بیشتر برای فرزندان خود کتاب می‌خرند.

مدیر انتشارات به‌نشر در تهران گفت: خطوط قرمزی در جامعه داریم و تنوع ناشران با توجه به تنوع سلايق وجود دارد و عرضه و تقاضا در این حوزه مهم است. از جشنواره رشد انتظار دارم که به معلمان توجه بیشتری داشته باشند و داده‌های ارزیابی شده را بهتر به آن‌ها معرفی کنند تا با استفاده از ظرفیت مرجعیت آن‌ها در ترویج کتاب‌های خوب برای دانش‌آموزان شاهد اتفاقات بهتری در حوزه نشر کودک و نوجوان باشیم. در حوزه ادبیات کودک نسبت به سایر حوزه‌های ادبیات شاهد رویش‌های فراوان نیستیم و لازم است جشنواره رشد برای این موضوع نیز اقداماتی را طراحی کند و به نویسندگان جوان تربیون برای مطرح شدن دهد.

صدیقه حسن‌زاده در جمع‌بندی این نشست نویسنده، ناشر، سیاست‌گذار فرهنگی و اولیای تربیتی را از مهم‌ترین بخش‌های چرخه تولید کتاب کودک و نوجوان دانست و تأکید کرد که باید یک پیوند منطقی و منظم بین این اجزا شکل گیرد. وی افزود: صنوف ناشرین در اجرایی‌سازی سیاست‌ها می‌توانند یاری‌گر بخش دولتی در حوزه تعلیم و تربیت باشند و این تعامل باید تقویت شود. مؤلف حوزه کودک و نوجوان در بخش نشر دچار ضعف جدی شده است و باید نگران باشیم که کشور دچار کمبود نویسندگان این حوزه نشود. ترجمه ذاتاً اشکالی ندارد، اما خواستگاه این موضوع در ایران با توجه به هزینه‌بر بودن تألیف و سخت بودن پرداخت، یکی از دلایلی است که ناشران به کتاب‌های ترجمه شده روی می‌آورند.

سلسله نشست‌های
بیستمین دوره جشنواره
ملی کتاب‌رشد

نشست «کتاب، تربیت، نوجوان»

اصغر باقرزاده

معاون فرهنگی و پرورشی وزارت آموزش و پرورش با بیان اینکه تربیت سه رکن اصلی به نام دانش، گرایش و اختیار دارد و اگر این سه رکن درون فردی به وجود بیاید او در مسیر تربیت قرار گرفته است، افزود: از لحظه‌ای که فرد دانشی را پیدا می‌کند و گرایش‌های او انسانی می‌شود، اختیار او واقعی است و تحت تأثیر عوامل مادی نیست، این لحظه شروع تربیت شدن یک فرد است. وی ادامه داد: نوجوان در هر نسل متفاوت است. یکی از اهدافی که در خواندن کتاب دنبال می‌شود، حفظ ادبیات و زبان است. اگر زبان حفظ شود، فرهنگ و مسائل تربیتی حفظ می‌شود اما اگر زبان حفظ نشود، مفاهیم مهمی که در کتاب‌های تربیتی وجود دارند، منتقل نخواهند شد.

← کاهش میزان ترجمه کتاب

باقرزاده افزود: در سال ۱۴۰۱ نسبت به سال ۱۴۰۰ شاهد ۴۲ درصد افزایش قیمت کتاب و ۱۷ درصد کاهش شمارگان کتاب بودیم. در سال گذشته ۴۳ درصد تألیف و ۵۷ درصد

به گزارش واحد خبر و رسانه دفتر انتشارات و فناوری آموزشی به نقل از دبیرخانه بیستمین دوره جشنواره ملی کتاب رشد، نشست تخصصی «کتاب، تربیت، نوجوان» از سلسله نشست‌های تخصصی این دوره از جشنواره کتاب رشد با حضور دکتر اصغر باقرزاده، معاون فرهنگی و پرورشی وزارت آموزش و پرورش، دکتر محمد صالح مذنبی، مدیرکل دفتر انتشارات و فناوری آموزشی، حامد صلاحی، مشاور معاون فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی؛ سیده هاجر زرگر و معصومه امین‌زاده از صاحب‌نظران حوزه تعلیم و تربیت و جامعه‌شناسی در سالن فرهنگ دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی برگزار شد.

← ارکان اصلی تربیت

دکتر اصغر باقرزاده، معاون فرهنگی و پرورشی وزارت آموزش و پرورش در این نشست علمی، بیان کرد: تربیت یک جوشش درونی است و کتاب می‌تواند این جوشش درونی را به وجود بیاورد.

محمد صالح مذنبی

حامد صلاحی

ترجمه کتاب داشتیم. امسال میزان تألیف کتاب به ۵۷ درصد و ترجمه به ۴۳ درصد رسیده است. کاهش میزان ترجمه کتاب جای شکر دارد زیرا معلوم نیست که چه کسی، چگونه مراقبت می‌کند. اگر در کشورهای غربی گروه مدافع مادران تربیت تشکیل می‌شود، در ایران هم من به عنوان معاون پرورشی باید مدافع بچه‌ها باشم. جلوی این ترجمه‌ها را بگیرم و بگویم که به چه علت برخی کتاب ترجمه و به آن‌ها اجازه چاپ داده می‌شود.

وی با اشاره به اهمیت و تأثیر تجهیز کتابخانه‌های مدرسه‌ای، بیان کرد: باید از معلمانی که با ذوق و سلیقه خود قفسه‌ای در کلاس تعبیه کرده‌اند تا بچه‌ها کتاب‌هایی بیاورند و در آن قرار دهند، حمایت کنیم. این موضوع در معاونت ابتدایی در حال پیگیری است.

باقرزاده اظهار کرد: اگر بتوانیم کتاب‌ها را بازی‌سازی کنیم و با ذائقه دانش‌آموزان تطبیق دهیم، منجر به مطالعه بیشتر می‌شود. امسال با همراهی حوزه هنری و سازمان ملّی پژوهش، پویش کتابخوانی «هیس‌طوری» را به راه انداختیم که ۱۵ جلد کتاب در رابطه با سرگذشت استعمار است تا نوجوانان با استعمار آشنا شوند. ۸۰ هزار نفر تا هفته گذشته در این پویش شرکت کرده‌اند.

← استقبال نوجوانان از کتاب‌های طنز دفاع مقدس

وی افزود: در کتاب‌های دفاع مقدس موضوع طنز جا افتاده است. در گذشته بیشتر کتاب‌های دفاع مقدس عموماً معنوی و مذهبی بودند، اما چند سالی است که با نشر کتاب‌های طنز در این حوزه باعث شده نوجوانان به این حوزه علاقه‌مند شوند. از این موضوع می‌توان نتیجه گرفت اکنون که از این حوزه استقبال شده است، می‌توان مطالب دیگر را هم به شکل طنز نوشت و در اختیار بچه‌ها قرار داد.

← نوجوانی، اول جاده جوانی

دکتر محمد صالح مذنبی، مدیرکل دفتر انتشارات و فناوری آموزشی در این نشست بیان کرد: اساساً پرداختن به حوزه نوجوانان نیازمند تعریف دقیق و درستی از این برهه مهم و حساس است. یکی از دلایلی که ما در تحقق اهدافمان در همه عرصه‌های فرهنگی و تربیتی از جمله در موضوع کتاب به نتیجه درستی نمی‌رسیم، این است که ویژگی‌های نوجوان و اقتضائات آن را کامل نمی‌شناسیم. ما افراد را به دو گروه تقسیم می‌کنیم که گروه اول تنها قائل به دوره کودکی و جوانی است، اما برای نوجوانی تعریف روشنی ارائه نشده است. برخی نیز به صورت افراطی این دوره را دوره‌ای مستقل تعریف می‌کنند. نوجوانی اول جاده جوانی است و همیشه قرار گرفتن در اول جاده متفاوت از تمام مسیر است.

در نتیجه آموزش‌ها و تربیت‌ها باید متناسب با فردی باشد که تازه اول دوره جوانی را تجربه می‌کند.

وی ادامه داد: اگر بخواهیم از منظر سیاست‌گذار به این عرصه ورود درستی داشته باشیم، باید بدانیم که در دوره نوجوانی انسان دوره خردسالی و کودکی را پشت سر گذاشته و متناسب با اقتضائات جامعه، مشاهداتی دارد که باید نیازهای این نوجوان شناخته شود و برای آن پاسخ یافت.

← کنکور، کور کُن نظام تعلیم و تربیت

مذنبی با بیان اینکه کنکور کور کُن نظام تعلیم و تربیت است، ادامه داد: چرا باید دستگاه تعلیم و تربیت، کودکان و نوجوانان را برای دانشگاه تربیت کند؟ وقتی تنه اصلی جریان تربیت و یادگیری در کشور با این حجم زمان زیادی که در اختیار دارد، صرف کنکور می‌شود، کارهای پرورشی و تربیتی فوق برنامه نام می‌گیرد؛ این درحالی است که این معاونت‌ها اصل برنامه است. هر آنچه که ما در امر مطالعه و کتابخوانی به دنبال آن هستیم، در مسلخ کنکور، ذبح می‌شود. معلم و مربی فرصت زیادی برای مطالعه کتاب در مدرسه ندارد و بخش عمده‌ای از زمان صرف مطالب دیگر می‌شود.

وی در پایان اظهار کرد: کتاب خوب، کتابی است که شوق یاد گرفتن را در فرد ایجاد کند تا میل و رغبتی برای دانا شدن پیدا کند. طی پژوهشی که سال گذشته بین نوجوانان انجام شد، ۶۰ درصد آن‌ها اذعان کردند که با وجود همه فناوری‌های جدید همچنان دوست دارند کتاب‌های چاپی در دست بگیرند.

← کاهش میزان ترجمه کتاب جای شکر دارد

حامد صلاحی، مشاور معاون فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و دبیر سابق تحریریه خبرگزاری کتاب ایران در این نشست بیان کرد: در میراث گذشته ما اشارات بسیاری در رابطه با کتاب و تربیت شده است. در گذشته در زمانی که مکتب‌خانه وجود داشته، مکتب صرفاً فضای تعلیم نبوده و در آن به مباحث پرورشی هم توجه می‌شده است. اما امروز فضای پرورشی در مدرسه مغفول مانده است. نظام آموزشی امروز ما به متون مختلفی گره خورده است که باید در زمان مشخصی تدریس شود. مبنای سنجش یادگیری این متون بسیار سخت‌گیرانه و اضطراب‌آور است و این نظام آموزشی در انتها به کنکور گره می‌خورد. متأسفانه بسیاری از خلاقیت‌هایی که در کشورهای حوزه اسکاندیناوی در نظر گرفته شده، در نظام آموزشی ما دیده نشده است.

وی ادامه داد: فضای آموزشی و کنکور، امروز از ادبیات، نگارش و خلاقیت ادبی دور شده است. این درحالی است که در نظام آموزشی آمریکا تنها درسی که تک ماده ندارد و بسیار مهم است، درس انشاء است. هرکسی باید در دوره آموزشی

سیده هاجر زرگر

معصومه امیرزاده

شدید روی فرزندان دارند. در دو سال کرونا والدین از ترس عدم موفقیت نوجوانان حاضر شدند که به جای بچه‌ها در امتحانات شرکت کنند. بنابراین این نسل تفاوت‌های زیادی با نسل قبل دارد.

وی ادامه داد: در سال ۱۳۹۹ سرانه مطالعه ۱۷ دقیقه در روز اعلام شده است، اما در سال ۱۴۰۱ سرانه مطالعه به ۱۸ دقیقه در هفته رسیده است.

کارشناس ارشد حوزه تعلیم و تربیت درباره دلایل افت مطالعه بیان کرد: از دلایل کاهش مطالعه می‌توان به فضای مجازی و گرانی کاغذ اشاره کرد. خانواده‌ها فرهنگ کتابخوانی را ترویج نمی‌دهند و کتاب نمی‌خوانند. معلمان نیز در مدرسه مطالعه نمی‌کنند. بنابراین هیچ جایی نیست که نوجوان مطالعه کردن را مشاهده کند. البته قبل از ترویج کتابخوانی باید سواد رسانه‌ای خانواده‌ها افزایش یابد چرا که فضای مجازی به جزئی جدایی‌ناپذیر در نسل زد تبدیل شده است.

← به تربیت منسجم و یکپارچه نیاز داریم

معصومه امیرزاده، نویسنده گروه سنی نوجوان نیز در این نشست گفت: نسل جدید کلمات زیادی را برای بیان خواسته‌های خود می‌داند اما فقر تفکر دارند چرا که دچار پراکندگی ذهن هستند.

وی ادامه داد: تربیت کودک بین ارگان‌های مختلف تقسیم شده است. تربیت حسی به خانواده سپرده شده اما دانش و تفکر به مدرسه نهادهای دیگر سپرده شده است. در این میان رسانه‌ها دنبال پر کردن اوقات فراغت یا بهتر است بگوییم به دنبال کشتن زمان هستند. وی با انتقاد از آناشیسیم تربیتی گفت: ما به تربیت منسجم و یکپارچه نیاز داریم.

این نویسنده با انتقاد از انتشار کتاب‌هایی که مطابقت معنایی با فرهنگ اسلامی ایرانی ندارد، بیان کرد: کتاب‌هایی که از برخی ناشران منتشر می‌شوند به کودک یاد می‌دهند که می‌توانید بدون والدین زندگی کنید. در صورتی که این رویکرد با فرهنگ ما سازگار نیست. این کتاب‌ها به نوجوانان یاد می‌دهند که چگونه در این دوران والدین را پس بزنند. در حالی که در نسل ما پس زدن با الگوی افرادی چون شهید فهمیده بود اما نوجوان امروزی این نیاز را در مرد عنکبوتی دنبال می‌کند. آیا واقعا چیزی نداریم که ارائه ندهیم؟ وی با طرح این سؤال که چرا از آثار نویسندگان انقلابی حمایت نمی‌شود؟ گفت: باید این نویسندگان برای انتشار آثارشان مورد حمایت قرار گیرند تا بتوانند به دفعات آثار ارزشمند خود را چاپ کنند.

این نویسنده درباره ترویج فرهنگ کتابخوانی نیز عنوان کرد: باید خودمان را تغییر دهیم و فرهنگ مطالعه را در خودمان ایجاد کنیم.

بتواند براساس آنچه که آموخته یک متن خلاقانه بنویسد اما این ادبیات و انشاء در دوران دانش‌آموزی و دانشگاهی نظام آموزشی ما مغفول مانده است. ما در گذشته افرادی مانند جلال آل احمد داشتیم که به قدری خلاقانه تدریس می‌کردند که باعث شیفته شدن افراد به ادبیات می‌شدند.

صلاحی افزود: ما فرهنگ کتابخوانی در مدارس و خانواده‌ها نداریم. متأسفانه منابع جذاب برای مطالعه یا در اختیار نیست و یا ترویج نمی‌شود. باید بررسی شود که چرا کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در پیش از انقلاب و اوایل انقلاب بسیار پویا بوده اما اکنون از آن درون‌مایه تهی شده است. کانون پرورشی، مکانی بوده است که نوجوانان به کتاب و فرهنگ علاقه‌مند شوند و کانون را خانه خود بدانند. وی اظهار کرد: ما مجلات و منابعی که در حوزه کودک و نوجوان فعالیت می‌کردند را از دست داده‌ایم و دیگر خبری از فعالیت این مجلات نیست. متأسفانه ما رسانه و زبان مناسب برای ارتباط با کودکان را نداریم که باید به این موضوع توجه کرد.

← برای ترویج فرهنگ کتابخوانی ابتدا باید نوجوانان را بشناسیم

همچنین سیده هاجر زرگر، کارشناس ارشد حوزه تعلیم و تربیت در نشست کتاب تربیت و نوجوان که در دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی برگزار شد اظهار کرد: کرونا تغییرات زیادی در دانش‌آموزان ایجاد کرده و انتظارات اولیا را نیز متفاوت کرده است. دانش‌آموزان این دوره که متولدان دهه ۸۰ و ۹۰ هستند، به عنوان نسل زد شناخته می‌شوند و گویی مادرزادی دیجیتال هستند. آن‌ها دوست دارند که کارها را به صورت اینترنتی انجام دهند تا اینکه حضوری کاری را از پیش ببرند.

وی افزود: این نسل علاقه زیادی به فضای مجازی دارد و دوست دارد هر طور که شده معلمان و اولیا را دور بزنند تا گوشی با خود به مدرسه ببرد. این نسل خیلی راحت عقایدش را بیان می‌کند، مدام به دنبال چربی و بسیار واقع بین است. کارشناس ارشد حوزه تعلیم و تربیت ادامه داد: بر اساس آمار سازمان سنجش برخلاف نسل قبل، برای این نسل مدرک گرایی اهمیت ندارد. الان دیگر صرفاً درس خواندن مطرح نیست. بچه‌ها غالباً تمایلی به دانشگاه رفتن ندارند. در سال ۱۴۰۰ بیش از ۵۰ درصد داوطلبان کنکور انتخاب رشته انجام ندادند. بچه‌های این دوره به سمت کسب و کار و درآمد می‌روند.

زرگر با اشاره به کتاب و نقش کتاب در نوجوانان گفت: برای ترویج فرهنگ کتابخوانی ابتدا باید نوجوانان را بشناسیم. در حال حاضر اکثر خانواده‌ها تک فرزند هستند و نظارت

نشست «کتاب کمک آموزشی؛ بایدها و نبایدها»

سلسله نشست‌های
بیستمین دوره جشنواره
ملی کتاب‌رشد

هر نظام آموزشی حق تولید و بهره‌برداری از کتاب‌هایی با عنوان «کتاب‌های کمک درسی» را برای تولیدکنندگان (ناشران) و ذی‌نفعان (دانش‌آموزان و معلمان-مربیان) به رسمیت می‌شناسد. آنچه در این بین حائز اهمیت است، تولید در قالب استانداردهایی است که «کتاب کمک درسی» را به عنوان اثری مطرح می‌کند که موقعیت‌های جدیدی برای یادگیری فراهم می‌سازد و در جهت تحقق عدالت آموزشی، تعمیق و تثبیت یادگیری و نیز ارتقای شایستگی‌های مخاطبان اصلی (دانش‌آموزان) به نحو مؤثر ایفای نقش می‌نماید. در این راستا، دفتر انتشارات و فناوری آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی با همکاری معاونت آموزش متوسطه وزارت آموزش و پرورش نشست با عنوان «کتاب کمک آموزشی؛ بایدها و نبایدها» با حضور برنامه‌ریزان، سیاست‌گذاران و متخصصان این حوزه برگزار کرد. این نشست روز دوشنبه، سوم بهمن‌ماه ۱۴۰۱ در سالن جلسات معاونت آموزش متوسطه وزارت آموزش و پرورش برگزار شد.

عباس سلطانیان

حمید یزدانی

عهده داریم که بعضاً با کارهایی که در کتاب‌های کمک آموزشی مورد توجه قرار می‌گیرد در تعارض می‌باشد. لذا اگر مفاهیم و موضوعات مورد توجه در این منابع در راستای اهداف و مأموریت‌های این دفتر نباشد از سمت ما، مانعیت برای ورود، تبلیغ و استفاده از این منابع در مراکز آموزشی و مدارس وجود دارد. الان من تمایل دارم ابتدا یکی از دوستانی که کارهای کمک آموزشی می‌کنند، یکی از مأموریت‌های متوسطه اول را به ما بگویند که ببینیم شما دوره متوسطه اول را خوب می‌شناسید که می‌خواهید کتاب کمک درسی بنویسید!

آقای جهانگیری از انجمن فرهنگی ناشران: برداشتم این است که متوسطه اول اصل کارش هدایت تحصیلی است! یکی از مأموریت‌های این دفتر هدایت تحصیلی است، این دفتر مأموریت مهم دیگری هم دارد، هویت‌یابی و استعدادیابی، از مأموریت‌های مهم دیگر این دفتر می‌باشد. اگر کار و فعالیت‌هایی که شما انجام می‌دهید در راستای مأموریت‌های این دفتر باشد، کمک می‌کنیم.

دانش‌آموزان دوره متوسطه اول، یک‌سری ویژگی‌های عاطفی و روانی دارند که برخی از موسسات انتشاراتی نسبت به آن درک درستی ندارند، تمام مفاهیم آموزشی و تربیتی مورد توجه سازمان پژوهش را تبدیل به تست می‌کنند. در دوره متوسطه اول، ما به دنبال این هستیم که استرس و اضطراب دانش‌آموز را کاهش دهیم، دنبال ارزشیابی عملکردی هستیم، یعنی اگر شما با تست هم، ارزشیابی عملکردی را انجام می‌دهید، خیلی خوب است، ولی به دنبال

جناب آقای مهندس سلطانیان (مدیرکل دفتر آموزش متوسطه نظری)

اینکه منابع کمک آموزشی وارد مدرسه بشوند یا خیر، مباحث گسترده‌ای است، سبقه طولانی دارد، بحث‌های مختلفی شده و هر زمان هرکسی از یک منظر موضوع را دیده، این منابع کمک آموزشی ۸۸۷۲ عنوان آموزش دروس را در شبکه شاد داریم، اینجا بحث کمک درسی و کمک آموزشی بودنش هست، مفید بودن این مسئله است، یک معلم خیره دارد آموزش می‌دهد، او می‌تواند معلم مدرسه باشد یا فرد خبره‌ای باشد که به سفارش یک شرکت تولید کننده، دروس را انجام داده، به نظر من می‌آید که دسترسی تحت شبکه‌ای مجازی و شبکه شاد، بسیار کمک می‌کند برای اینکه دانش‌آموزان در تمام نقاط کشور از این امکان بهره‌مند شوند، این دو تا را به هم ربط دهیم که سؤال دوستان ناشر این است که منابع کمک آموزشی وارد مدرسه بشود یا خیر؟ با چه مشخصاتی، با چه محدوده‌ای؟ با چه تأییدیه‌ای، آیا تستی بودنشان، آموزش مستقیم اینها بحث ما هست؟ آموزش مستقیم کتاب است؟ آموزش کنکوری است؟ ما امروزه درگیر یک مسئله خیلی جدی در کنکور هستیم، کنکور از ورود کتاب کمک آموزشی به مدرسه گذشته و دغدغه برگزار کننده کنکور شده، این باز داستانش جداست.

جناب آقای دکتر یزدانی (مدیرکل دفتر آموزش دوره اول متوسطه)

ما در دوره متوسطه اول، یک‌سری مأموریت‌هایی را به

علی جهانگیری

حسن حذرخانی

حافظه محوری نیستیم، از سال گذشته هم تلاشمان این بوده که چنین رویکردی را دنبال نکنیم.

جناب آقای جهانگیری (نماینده ناشران)

مصوبات عالی شورا مصوبه ۸۲۸ در سال ۸۹ تصویب شده، دو تا از مهم‌ترین قسمت اهداف، استفاده بهینه از فرصت‌ها و حرکت‌های بخش دولتی و غیردولتی در تولید و توزیع مواد آموزشی، بند ۶ حمایت استاندارد بخش دولتی و همان آیین نامه اجرایی مدارس که سال ۱۴۰۰ کمیسیون معین تصویب کرد، ماده ۹۴ صراحتاً دارد می‌گوید که این منابع به مدرسه برود و مدرسه می‌تواند از آنها بهره‌برد. برداشت من از این سند و روح حاکم، این است که غنی‌سازی منابع یادگیری با استفاده از بخش غیر دولتی، یعنی حرکت از کتاب محوری به برنامه محوری، به نظر من اگر اول غنی‌سازی را انجام دهیم بعد از اینکه استقرار نظام چند تعریفه که خیلی حرف بزرگی است، در برنامه ششم توسعه هم بحث بوده، بعد از آن اتفاق بیفتد، از نظر اجرایی هم مصوبات شورای عالی تکلیف همه را مشخص کرده، یعنی در مصوبه شورای عالی، هم تکلیف سازمان پژوهش مشخص شده که باید سازماندهی کند، بخش خصوصی را مشخص کرده که تکلیفش چیست، حتی یک راهکار اجرایی در بند ۳ هست: حمایت از تولید مواد و رسانه‌های آموزشی و تربیتی استاندارد به انحاء گوناگون، از جمله:

- تهیهی فهرستگان توصیفی مواد و رسانه‌های آموزشی و تربیتی استاندارد و معرفی آن‌ها بویژه در کتاب‌های درسی، مجلات رشد و سایت‌های آموزشی به دانش‌آموزان، معلمان و خانواده‌ها - طراحی و تمهیدساز و کار مناسب برای بکارگیری ظرفیت‌های بخش خصوصی در ارزشیابی منابع آموزشی و تربیتی، یعنی کاملاً این را صریح دانسته که نباید در این قضایا مشارکت داشته باشد، در ماده ۶ و ۷ هم وضعیت همه معاونت‌ها را مشخص کرده، ماده ۷ گفته: مشارکت و همکاری معاونت‌ها، سازمان‌های وابسته به آموزش و پرورش و سایر دستگاه‌های فرهنگی

و آموزش کشور در اجرای این مصوبه الزامی است. جناب آقای دکتر حذرخانی (رئیس گروه دفتر برنامه‌ریزی و تألیف نظری)

یک مسئله‌ای مطرح است، به نام برنامه محوری و کتاب‌محوری. تکلیف کتاب محوری مشخص است، برنامه فعلی ما کتاب محوری‌ست، یعنی آنچه در نظام آموزشی کشور ما جاری و ساری است کتاب شرط است و محتوای درسی ما همانی است که در کتاب گفته می‌شود، ملاک و تمام عناصر دیگر نظام آموزشی، در واقع مرکز ثقلش این کتاب است، می‌خواهیم برویم برنامه محوری، بله، این یک خواسته‌ی ملی، خواسته‌ی کارشناسی، خواسته تخصصی‌ست که در سازمان روی آن کار می‌کنند، اینکه چه میزان می‌توانیم برنامه محور باشیم یک سؤال کلیدی است و ویژگی‌های گوناگونی بر آن حکم می‌کنند و یا تأثیرگذارند از جمله اینکه شما آیا توان اینکه ظرفیت تولید کتاب تألیفی استاندارد - با همین حرف‌هایی که می‌زنم - مثلاً حجم را ۱۰۰ صفحه نگه دارید، ولی یک پیام را برسانید، خوب اینها استانداردهای جدی هستند، این که بتوانیم انجام بدهیم یک معناست، بحث حکمرانی معنای دیگری است، من به آنجا ورود نمی‌کنم، ما می‌خواهیم به سمت برنامه محوری حرکت کنیم، این اراده وجود دارد، اما اینکه آیا محقق می‌شود یا خیر، به نظرم سیاست کلان نظام آموزش و پرورش است و بایستی دید که آیا مسائل دیگر به این اجازه می‌دهند یا خیر؟ نگاه کنید به یک مسأله‌ی جدی در راه است، رویکرد آموزش در همه جای جهان، دارد تغییر می‌کند، در کشور ما هم تغییر خواهد کرد، چه بخواهیم چه نخواهیم! ما تقریباً داریم از بحث تولیدات مکتوب، در همه جای دنیا فاصله می‌گیریم و بایستی بگوییم اگر می‌خواهیم دست به دست هم بدهیم، اگر می‌خواهیم کارهایی بکنیم که نقش جدی ایفا کنیم، باید بیایم ناظر به آینده حرف بزنیم، ناظر به آینده و برای آینده، استاندارد خوب بنویسیم، راهکار خوب طراحی کنیم، آیین‌نامه‌های خوب فراهم کنیم که بتوانیم کمک بخش خصوصی - من می‌گویم کمک ذی‌نفعان آموزش - اینها همه ذی‌نفع هستند، قطعاً کسی که می‌آید در فرایند آموزش ورود پیدا می‌کند، انتظار دارد یک سهمی را ببرد، اعتبار معنوی داشته باشد، اعتبار مالی داشته باشد و این یک امر بدیهی است! این‌ها باید در کنار هم دیده بشوند، ساز و کاری پیدا بشود که بتواند برای تک تک این دوستان، آورده‌ی خوبی داشته باشد.

یک مسأله‌ی جدی در راه است، رویکرد آموزش در همه جای جهان، دارد تغییر می‌کند، در کشور ما هم تغییر خواهد کرد، چه بخواهیم چه نخواهیم!

سال
۱۴۰۱

کتابهای برگزیده و تقدیری و بیانیه‌های گروه‌های داوری

بیستمین دوره جشنواره ملی کتاب رشد

صدف گلمرادی

مرجان سجودی

ملاحت نجفی عرب

گروه داوری
ادبیات

بیانیه

هیئت داوران بیستمین دوره جشنواره ملی کتاب رشد در بخش ادبیات ضمن قدردانی از ناشرانی که با ارسال آثار مکتوب خود در جشنواره شرکت کرده‌اند، یادآور می‌شود آثار ارسالی از لحاظ کیفیت چندان انتظارات اعضای داوری را برآورده نکرد. انتظار می‌رفت آثار ارسالی:

- ۱- رویکرد کاربردی داشته باشد و بخشی از نیازهای جامعه دانش‌آموزی و فرهنگی را پوشش دهد.
- ۲- نتیجه فعالیت‌ها و پژوهش‌های اخیر نویسندگان محترم باشد.
- ۳- روزآمد باشد و در منابع آن از کتاب‌ها و مقالات علمی و پژوهشی اخیر استفاده شده باشد.
- ۴- نحوه ارجاع‌دهی آن بر اساس آخرین دستاوردهای علمی بین‌المللی باشد.

با این وجود هیئت داوران به منظور حفظ حقوق نویسندگان محترم و اجرای مسئولیت خود در بخش ادبیات به داوری ۲۲ کتاب راه یافته به مرحله نهایی جشنواره پرداخت و پس از بررسی آن‌ها و بیان دیدگاه‌ها و نظرات سایر اعضای گروه داوری از میان نامزدهای این دوره از جشنواره به شرح ذیل:

۱. شرلوک هولمز For Dummies - آوند دانش /
 ۲. گهواره گربه و دیگر هیچ: بررسی جریان‌های ادبی مخالف در آمریکا - کانون اندیشه جوان /
 ۳. رسم شاعری: تدوین موضوعی بیانات آیت‌الله خامنه‌ای درباره شعر- کانون اندیشه جوان /
 ۴. نیکولایوا، ماریا، اسکات، کارول / فریبا خوشبخت، محبوبه البرزی- مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان /
 ۵. بازی متن و تصویر در کتاب‌های تصویری- مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان
- در نهایت این گروه هیچ اثری را شایسته برگزیده شدن ندانست.
- همچنین هیئت داوران دو کتاب «بازی متن و تصویر»، اثر ماریا نیکولایوا و کارول اسکات با ترجمه فریبا خوشبخت، محبوبه البرزی، با همکاری فائزه محمدبیگی و کتاب «شرلوک هولمز» نوشته استیون دوپل و دیوید ای کرادر با ترجمه بهرام محتشمی را شایسته تقدیر می‌داند.
- به عنوان هیئت داوران بخش ادبیات بیستمین جشنواره کتاب رشد اعلام می‌داریم: تمام تلاش خود را کردیم تا بی‌طرفانه و منطبق با اصول حرفه‌ای قضاوت کنیم. کوشیده‌ایم تا آنچه می‌ماند دست‌کم نقطه‌ای برای آغاز حرکت مثبت و مثمر ثمر باشد. سعی کرده‌ایم به دور از حب و بغض در مدار منطق و استدلال داوری کنیم. بر این باوریم که جشنواره می‌تواند آغازگر شکل‌گیری آینده‌ای امیدبخش باشد. در پایان از همه فرهیختگان به خاطر همه اعتمادها سپاسگزاریم.

نویسنده: وحیدزاده، محمدرضا
ناشر: کانون اندیشه جوان

نامزد

رسم شاعری: تدوین موضوعی بیانات آیت الله خامنه‌ای درباره شعر

این کتاب در دوازده سرفصل جداگانه، دیدگاه و نظر رهبر انقلاب را درباره شعر و شاعری توضیح می‌دهد. «کلیاتی درباره شعر و شاعری»، «بایداهای شعر خوب»، «اهمیت شعر و کار ادبی تأثیرگذار»، «ارزیابی وضعیت شعر، از گذشته تا امروز» و «ارزیابی وضعیت شعر انقلاب»، از جمله سرفصل‌های اصلی این کتاب است. نویسنده در بخش پایانی، منظومه فکری مقام رهبری در موضوع شعر را تبیین و تحلیل و آن را با سایر نظریات و رویکردهای متداول مقایسه کرده است. کتاب با دسته‌بندی و طبقه‌بندی درست توانسته است بیانات کاربردی مقام معظم رهبری را به شکلی مناسب و مطمئن در دسترس مخاطب قرار دهد.

بازی متن و تصویر در کتاب‌های تصویری

نویسندگان: ماریا نیکولایوا، کارول اسکات
مترجمان: فریبا خوشبخت / محبوبه البرزی
ناشر: مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان

● ویژگی منحصر به فرد کتاب‌های تصویری، ترکیب دو سطح ارتباط دیداری و واژگانی است. این ویژگی، آثار را به قطعه‌ای هنری - ادبی و یگانه تبدیل کرده که نیازمند نظریه ویژه خود است. کتاب حاضر رابطه یا بازی میان متن واژگانی و متن دیداری را به ژرفی کاویده و نقش این رابطه را در زیباشناسی و تفسیر کتاب‌های تصویری، با مثال‌های گوناگون نشان داده است.

شرلوک هولمز For Dummies

نویسندگان: دوپل، استیون / کرادر، دیوید ای
مترجم: بهرام محتشمی
ناشر: آوند دانش

● این کتاب درباره یکی از مهم‌ترین شخصیت‌های ادبیات و سینمای جهان «شرلوک هولمز»، نوشته شده است. با مطالعه این کتاب با مضامین، زمینه‌ها و شخصیت‌های اصلی داستان «شرلوک هولمز» آشنا می‌شوید، تأثیری که داستان‌های شرلوک بر ادبیات جنایی و داستان‌های مرموز پس از خود گذاشته است را درک می‌کنید، شخصیت شرلوک را از طریق طرفداران او و همچنین اقتباس‌های سینمایی و تلویزیونی می‌شناسید و پی به نبوغ می‌برید که در شخصیت خالق این ماجراها نهفته است.

حسین یوزباشی

احمد مهدوی قائمی

کوروش پارسا نژاد

بیانیه

گروه داوری تصویرگری

به نام خداوند جان و خرد کزین برتر اندیشه برنگذرد
 خداوند نام و خداوند جای خداوند روزی ده رهنمای
 در این مرز و بوم، هنر کتاب آرایبی عمری به بلندای تاریخ دارد. هنر فاخری که در پس گذار از قرن‌ها
 همچون مرواریدی غلطان همچنان درخشندگی خود را حفظ کرده است. کتاب‌هایی چون قرآن و شاهنامه
 بایسنقری و معراج‌نامه خود گواهی بر این مدعاست.
 دنیای کتاب چنان گسترده است که هنرهای فراوانی را در خود جای داده است و در این میان هنر گرافیک
 به خاطر کارآمدیش جایگاه ویژه‌ای پیدا کرده است. هنری که قادر است در قالب صفحه‌آرایی، طراحی جلد،
 تصویرسازی و تایپوگرافی بر چشم و اندیشه مخاطبان خویش در کمترین زمان بیشترین تأثیر را بگذارد.
 هیئت داوران بخش طراحی کتاب بیستمین جشنواره کتاب رشد ضمن تقدیر و تشکر از طراحان، تصویرگران
 و ناشرانی که با توجه به شرایط اقتصادی موجود همواره با کوشش خود چراغ نشر را روشن نگه می‌دارد، بر
 مبنای چهار شاخص بخش تصویرگری بیستمین جشنواره کتاب رشد را داوری کرد.
 توجه به ساختار طراحی جلد با توجه به محتوا و رعایت اصول زیبایی‌شناسی و آکادمیک، توجه به گرافیک
 کتاب اعم از جلد، متن و تصاویر به عنوان یک ساختار یکپارچه، توجه به صفحه‌آرایی و رعایت اصول و مبانی
 حرفه‌ای و خلاقیت و نوآوری در صفحه‌آرایی؛ توجه به گروه سنی و تناسب تکنیک با گروه سنی و نگاه به
 فرهنگ بومی و ایرانی. اسلامی از جمله شاخص‌های داوری این دوره از جشنواره بوده است.
 هیئت داوران بر این باور است که تنوع کیفی آثار رسیده به دبیرخانه جشنواره قابل توجه است. همچنین
 اعتقاد داریم در کنار کوشش‌های خلاقانه و ستودنی در این عرصه تا رسیدن به وضعیت مطلوب با عنایت
 به هویت ایرانی - اسلامی و سابقه درخشان کتاب‌آرایی در دوران پس از اسلام هنوز فاصله وجود دارد.

ویز ویز تره

نویسنده: ایبد، طاهره

ناشر: شرکت انتشارات سوره مهر

● پشه‌ها کنار برکه نشستند تا آب بخورند. وقتی «چشم دماغ‌نیزه‌ای» به آب نگاه کرد، از تعجب خشکش زد، عکس‌شان توی آب بود! پشه‌ها که تا به حال عکس‌شان را در آب ندیده بودند، فکر کردند پشه‌های دیگری تو آب هستند. آن‌ها سعی کردند با پشه‌های توی آب صحبت کنند؛ اما جوابی نشنیدند. در حالی که پشه‌ها عصبانی شده‌اند، سروکله لاک‌پشت پیدا می‌شود. لاک‌پشت هم از دیدن عکسش در آب تعجب می‌کند. حالا سؤال‌های بزرگی برای پشه‌ها و لاک‌پشت به وجود آمده است. اگر آن‌هایی که در آب هستند، عکس خودشان است، پس خودشان کی هستند؟! این کتاب یکی از سه جلد کتاب مجموعه بیزبیز پشه می‌باشد.

راز دانه کوچولو

نویسنده: خادم‌الحسینی، راضیه

ناشر: دفتر نشر فرهنگ اسلامی

● گاری آسیابان با گونی‌های بزرگ تلق و تلق می‌رفت. «گندمک» در یکی از این گونی‌ها بین یک عالمه دانه گیر کرده بود. گندمک یک آرزوی بزرگ و قشنگ توی دلش داشت، او دلش می‌خواست یک عالمه دانه از دلش بیرون بیاید، برای همین از دوستانش جدا شد و راه افتاد دنبال آرزویش که مورچه کوچولو او را پیدا کرد و... .

مجموعه فرهنگ وقف

نویسنده: مهاجرانی، سیدمحمد

ناشر: به نشر

● مجموعه (فرهنگ وقف) به‌منظور آشنایی کودکان با موضوع «وقف» نگاشته شده است. این مجموعه شامل داستان‌هایی متناسب با کودکان است که هرکدام در قالب‌های متفاوت اهمیت و جایگاه وقف را برای کودکان تبیین می‌کند.

نفیسه نجفی قدسی

فهیمة فداکار داورانی

سجاد مهدی زاده

گروه داوری

تفکر و سبک زندگی

بیانیه

یکی از مهم‌ترین موضوعات مورد علاقه جامعه امروز، در تمام رده‌های سنی، موضوع مهارت‌های زندگی و مسائل ناظر به سبک زندگی به‌شمار می‌رود؛ در چند سال اخیر نیز این موضوع مورد توجه مؤلفان و ناشران ایرانی قرار گرفته است، هرچند این توجه با آشفتگی و نابسامانی‌هایی همراه بوده است؛ در این بین به علت اقبال و بازار گرم اقتصادی آن، شاهد ترویج آثار زرد و بازار پسند و البته انبوه آثار ترجمه‌ای غیربومی نیز بوده‌ایم که با نیازها و واقعیت‌های فرهنگ ایرانی چندان سازگار نبوده است. گستردگی موضوع مهارت‌های زندگی و مؤلفه‌های آن نیز موجب ابهاماتی در این عرصه شده است و حجم قابل توجهی از تولیدات مکتوب و البته آموزش‌ها ناظر با آن، در این حوزه قابل بررسی به نظر می‌رسد.

در مورد نحوه تخصیص و توزیع کتب حوزه تفکر و سبک زندگی، در این دوره از جشنواره ملاحظات قابل توجه بود. نکته اول اینکه در این دور داوری با چپ‌نشی متفاوت از کتب مواجه بودیم و جای کتب مهارت‌های زندگی برای رده سنی کودک و البته نوجوان در این گروه تقریباً خالی بود. با توجه به بین رشته‌ای بودن موضوع این نوع کتب ممکن است بسیاری از این دست کتب در گروه‌های دیگر برای بررسی ارسال شده باشد لکن با توجه به ملاحظات خاص این نوع کتب و اهمیت نوع بیان و ارائه مطلب در این سنخ موضوعات، پیشنهاد تمرکز این نوع کتب در یک گروه را داریم. نکته دوم فارغ از برخی کتب مبنایی یا کاربردی بخش جدی کتب ارسالی به این گروه در دو بخش قابل دسته‌بندی است بخشی که کاملاً ناظر به والدگری نگارش شده بود مثلاً در حوزه سواد رسانه‌ای تا تربیت جنسی و مراقبت از بچه‌های پیش از دبستان و همچنین کتبی با موضوع خانواده و ازدواج و همسرمداری که هرچند این کتب هم در نوع خود کتب مفید و قابل استفاده‌ای بودند لکن به نظر می‌رسد بیشتر با نگاه جوانان و زندگی بزرگسالان نگارش شده بود و در حوزه مهارت‌های زندگی دانش‌آموزی و یا حتی آموزش آن‌ها توسط والد یا آموزگار تنظیم و تألیف نشده بود. شاید بتوان برای مراحل بعدی حوزه‌ای را مجزا برای کتب خانواده تخصیص داد. همچنین مشکل دیگر این بود که کتب برجسته عمدتاً از یک ناشر به خصوص بود و مشابهت زیاد کتب این ناشر با هم انتخاب را سخت می‌کرد. با توجه به ملاحظات خاص کتب این دوره، معیارهای ارزیابی و داوری آثار این گروه در این جشنواره موارد زیر بوده است:

- ۱- تناسب با نیاز و زبان مخاطب عمومی و تخصصی نبودن مخاطب از حیث فرهنگ و نظام فکری
- ۲- همسویی با اسناد بالادستی وزارت آموزش و پرورش و رویکرد تربیت اسلامی
- ۳- جذابیت در طراحی و قالب ارائه مطلب اعم از نگارش، پاکیزگی و آراستگی ظاهری کتاب از حیث کیفیت چاپ، ویراستاری، صفحه آرایی و طراحی فعالیت‌های فعالانه؛
- ۴- رویکرد بومی و پایبندی به ارزش‌های اسلامی، اخلاقی و انسانی؛
- ۵- تازگی و نو بودن موضوع و کمتر توجه شدن به آن در حوزه نشر داخلی. که مورد اخیر معیاری مهم برای تمایز بین موارد نهایی شد.

بوی ماه مهر

نویسنده: رحیمی، افسانه

ناشر: مهرستان

● کتاب حاضر به دغدغه‌های والدین نسبت به مسائل آموزشی و تربیتی فرزندان به خصوص در سال‌های ابتدایی پیش‌دبستان و دبستان، پرداخته و به دنبال افزایش آگاهی‌ها و مهارت‌های والدین در راستای پیشرفت تحصیلی فرزندان، تبیین حدود و ثغور ورود و دخالت والدین در فرایند تحصیل فرزندان و توانمندسازی والدین برای اقدام به‌موقع و مناسب در مسائل تحصیلی فرزندان است. کتاب در قالب چهار بخش تدوین شده است: سال‌های پیش‌دبستان، کلاس اولی‌ها، پاسخگویی به پرسش‌های متداول والدین و برنامه‌ریزی برای تعطیلات و اوقات فراغت فرزندان.

محرمانه با فرزندم

نویسنده: جهانی، هانیه

ناشر: دفتر نشر معارف

● این کتاب بر آن است تربیت جنسی در دوره‌های مختلف زندگی کودکان و نوجوانان تا زمان پیش از ازدواج را مورد بررسی قرار دهد. در هر دوره‌ای ابتدا ویژگی‌های عاطفی، جسمی، جنسی و اجتماعی افراد هدف، بررسی و در قسمت‌های بعدی به راهبردهای ملی کاربردی مختص هر دوره پرداخته می‌شود. در این کتاب سعی شده است با استفاده از متون مختلف و جدید در حیطه تربیت جنسی، مطالبی مفید و به زبان ساده و روان برای والدین دارای فرزند دختر یا پسر، تدوین شود.

#فرزندت را فالو کن: مهارت‌های تربیت فرزند در عصر رسانه

نویسنده: هاشمیان، سلمان

ناشر: مهرستان

● این کتاب در پنج فصل تنظیم شده است. در فصل یک پازل و نظام جامع از تربیت رسانه‌ای در ذهن خواننده شکل می‌گیرد. فصل دوم به تأثیرات رسانه‌هایی مانند تلویزیون و شبکه‌های اجتماعی و بازی‌های رایانه‌ای روی فرزندان ما می‌پردازد. فصل سوم اصول و آداب یک رژیم صحیح مصرف رسانه‌ای را بیان می‌شود. در فصل چهارم قرار است بچه‌ها به یک سپر دفاعی از جنس تفکر انتقادی مجهز شوند و به جای ماهی، ماهی‌گیری یاد بگیرند. فصل پنجم راهکارهای جایگزین رسانه‌ها را برمی‌شمارد.

کامور بخشایش

رحیم مخدومی

امیرشهریار امینیان

حسین کریمی پور

بیانیه

گروه داوری

جبهه فرهنگی انقلاب اسلامی (داستان و خاطرات)

برترین شاهکارهای ادبی جهان با موضوع جنگ به نگارش درآمده است. تولیدکنندگان بازی‌های رایانه‌ای بازی‌های جنگی را از دوران طفولیت وارد زندگی کودکان می‌کنند. این میزان توجه به جنگ به دلیل جذابیت آن است. دفاع مقدس به رغم برخورداری از آن جذابیت‌ها، فاقد بدآموزی‌های جنگ نیز هست و شایسته است کودکان و نوجوانان با فرهنگ دفاع مقدس و قهرمانان دفاع، که شهدا و ایثارگران این مرز و بوم هستند، آشنا کرد.

هیئت داوران بر این باور است از آنجا که کتب موجود هم به لحاظ کیفی، هم به لحاظ کمی آیینیه تمام‌نمای ادبیات دفاع مقدس نیست. اگر رصد خوبی در حوزه ادبیات دفاع مقدس صورت بگیرد و در ایام فراخوان، اطلاع‌رسانی فراگیر باشد، شاهد آثار بهتری خواهیم بود. با این حال در میان آثار راه‌یافته به مرحله نهایی موضوع کتاب‌ها هم به لحاظ تنوع و هم به لحاظ اهمیت و جاذبه قابل توجه است.

اما محدود بودن تعداد ناشرانی که آثارشان در این جشنواره عرضه شده است همچنین محدود شدن آثار انتخابی فقط به گروه سنی (متوسطه دوم) و کم توجهی به گروه‌های سنی ب، ج، د (دو دوره ابتدایی و متوسطه اول) از جمله نکاتی است که برای دوره بعدی نیاز به توجه دارد.

اطلاع‌رسانی هوشمند و فراگیر استفاده از ظرفیت‌های تشکلی فعال و صاحب تجربه در حوزه نشر دفاع مقدس از جمله (مجمع ناشران دفاع مقدس)؛ بستر سازی برای تولید بیشتر و کیفی‌تر برای گروه‌های سنی ب، ج، د از جمله نکاتی است که هیئت داوران این دوره از جشنواره خواستار توجه و تعمیق در دوره بعدی جشنواره کتاب رشد است.

دکل: مستند داستانی گام دوم انقلاب

نویسنده: ولی ابرقویی، روح‌الله

ناشر: دفتر نشر معارف

تقدیری

این کتابی سیاسی، برای مخاطبین جوان و نوجوان نوشته شده است و گفت‌وگویی جنجالی و هیجانی است دربارهٔ انقلاب و مشکلات آن، مانند: «اختلاس»، «پیشرفت»، «مذاکره با آمریکا و کشورهای اروپایی» و «فساد اقتصادی». هدف اصلی از تدوین کتاب این است که متن مهم بیانیه گام دوم انقلاب که رهبر معظم، در بهمن‌ماه ۱۳۹۷ ابلاغ کرده‌اند، در قالب داستانی جذاب برای مطالعهٔ جوانان عرضه شود.

اجاره‌نشین خیابان الامین: هشت سال معرکه سوریه با جمال فیض‌اللهی

نویسنده: عزتی پاک، علی اصغر

ناشر: دفتر نشر معارف

تقدیری

این کتاب رمان‌گونه اما کاملاً مستند، رمانی درباره زندگی یک ایرانی با نام «جمال فیض‌اللهی» است که به‌عنوان قاچاقچی به ترکیه می‌رود اما سرنوشت دیگری برایش رقم می‌خورد. سرنوشتی که حضرت رقیه (س) با کرامات خود برایش رقم می‌زند و باعث می‌شود او همه چیز را رها کند و مجاور حرم شود. او در این مستند از شکل‌گیری هسته اولیه مدافعان حرم، جنایات داعش، و حوادث و اوضاع سوریه می‌گوید.

نامه‌ای برای رها: زندگینامه شهیدان محب به روایت زینب محب

نویسنده: تقی‌زاده، ساجده

ناشر: شهید کاظمی

برگزیده

این کتاب با حوادث پیش از انقلاب ۵۷ در روستای صحرارود از توابع شهر فسا آغاز می‌شود. زمانی که فعالیت در حزب جمهوری و اعتراض به حکومت پهلوی، باعث جانباز شدن پدر شهیدان «محب» می‌شود. در ادامه ما روایت شهادت سه شهید و در نهایت سرگذشت «غلامحسین محب» از نمایندگان مجلس شورای اسلامی، را با روایتی خواهرانه و در قالب نامه می‌خوانیم. «رها» دختر جوانی است که در مدرسه بسیار شیطنت می‌کند. یک بار «زینب محب» او را در حیاط مدرسه می‌بیند و مچ او را می‌گیرد؛ اما به‌جای اینکه مانند معلمان دیگر آبروی او را پیش خانواده‌اش ببرد، رها را...

مهری ماهوتی

یوسف قوجوق

حبیب یوسف زاده

گروه داوری
داستان نوجوان

بیانیه

به یقین عصر حاضر را باید عصر نبرد روایت‌ها دانست. اینک، ما در جهانی زندگی می‌کنیم که در آن هر کس داستان‌پرداز بهتری باشد، مقبول‌تر و بر افکار مردم مسلط‌تر خواهد بود. شاید بارزترین مصداق اثرگذاری داستان را بتوان در مجموعه ماندگار «هزار و یک شب» سراغ گرفت. داستان‌های حیات‌بخشی که شهرزاد قصه‌گو با نقل آنها فرصت زندگی خود و دختران شهرش را روزبه‌روز تمدید می‌کند و هر شب برای منصرف کردن پادشاه خون‌ریز از کشتن دیگران، طرحی نو می‌افکند تا اینکه در نهایت روح پریشان او را سامان می‌بخشد. شهرزاد قصه‌گو به نمایندگی از تمام قصه‌گویان به‌طور نمادین حیات‌بخش بودن قصه و داستان و تأثیر آن در روح و جان آدمیان را گوشزد می‌کند. با این وصف، قصه و داستان می‌تواند احساسات و عواطف مخاطبان را جهت دهد. یا چنانکه «برنو بتلهایم» در کتاب «افسون افسانه‌ها» تأکید می‌کند: داستان‌های بزرگ، انسان‌های بزرگ می‌پرورند. با داستان می‌توان عواطف انسانی را در جهت خاصی هدایت کرد. بدون تخیلات امیدبخش، ما برای مقابله با شوربختی‌های زندگی توان کافی نخواهیم داشت. کودکی و نوجوانی دورانی است که باید این تخیلات در آن تغذیه شوند. با این وصف، داستان‌های خوب می‌توانند برای مخاطب و به‌ویژه نوجوانانی که دوره حساس بلوغ را طی می‌کنند و در آستانه نوعی تحول شناختی قرار گرفته‌اند، نقش «شبه‌ساز زندگی» را ایفا کنند. سوءتغذیه فرهنگی که امروز از آن رنج می‌بریم و مدام در جاده‌های زندگی از ما قربانی می‌گیرد، بی‌شک تا حد زیادی ناشی از این است که ما و فرزندمان بدون سیر و سفر در داستان‌های ناب، سر از جاده‌های پر پیچ و خم زندگی درمی‌آوریم و در عرصه اجتماعی تلفات بالایی داریم! خلاصه اینک، یک ملت با هویت تا زمانی به حیات خود ادامه می‌دهد که بتواند ارزش‌های متعالی خود را در فرزندانش تداوم ببخشد و برای چنین استمراری هیچ چیز با داستان‌های شورانگیز که بر روح و جان مخاطب رسوخ نماید، برابری نمی‌کند. از این‌رو، غریبال‌گری داستان‌ها و ارائه نمونه‌های اثرگذار و ارزنده آنها به مخاطبان، اهمیتی مضاعف می‌یابد که امید می‌رود این مهم بیش از پیش در جشنواره کتاب رشد مورد عنایت قرار گیرد و از طریق ارتباط هر چه فراگیرتر با ناشران و نویسندگان این عرصه، در تغذیه معنوی فرزندان این مرز و بوم نقش‌آفرینی کند.

در بخش رمان و داستان کوتاه نوجوان که در پی فراخوان سراسری و توسط ناشران ذریبته به دبیرخانه جشنواره تحویل شده بودند، در مجموع ۷۸ عنوان کتاب در چرخه داوری قرار گرفتند. که از این تعداد، ۵۵ عنوان آثار ترجمه و بازنویسی و ۲۳ عنوان آثار تألیفی خلاق بودند. گروه داوری در مرحله اول به این تصمیم رسیدند که اولاً قضاوت در خصوص آثار ترجمه مستلزم تطبیق آنها با نسخه‌های اصلی (لاتین) است، دوماً قوت یا ضعف اثر بیشتر به نویسنده اصلی بازمی‌گردد تا مترجم و تقدیر از مترجم حتی اگر بر آن اصرار داشته باشیم، نیازمند مقدمات و تمهیداتی است که فعلاً فراهم نشده‌اند. لذا با اتفاق نظر داوران، آثار ترجمه از گردونه داوری کنار گذاشته شدند تا انتخاب، محدود به آثار نویسندگان بومی باشد.

نویسنده: قربانزاده خیای، حسین
ناشر: شرکت انتشارات سوره مهر

نامزد

رد انگشت‌های اصلی

داستان این کتاب درباره پسر نوجوانی به نام «اباذر» است. قهرمانی که در میانه بلا تنهاست؛ بلایی نه از جنس گل‌های نوجوانی، بلکه خطرهایی که می‌تواند تا گرفتن جان او پیش رود. اباذر گیر افتاده در داستان دو همکلاسی قلدر که سرش را از شکاف برج «کهنه قالا» آویزان کرده‌اند. وقتی اباذر آسمان بالای سر قلعه تاریخی در «مشکین‌شهر» را می‌بیند، ترس تمام وجودش را دربرمی‌گیرد. همکلاسی‌هایش می‌خواهند او دست از سر دختری به نام «گل‌آرا» بردارد و عشق او را فراموش کند.

آتشگاه

نویسنده: مدقق، احمد
ناشر: صاد

تقدیری

این کتاب قصه پسر نوجوانی به نام «حبیب» است که در روستای بلوطک زندگی می‌کند. منطقه بلوطک حاکمی زورگو به نام ایوب خان دارد که در قلعه‌ای در نزدیکی کوه آتشگاه زندگی می‌کند. در این بین حبیب به خاطر شرط‌بندی با دوستش تصمیم می‌گیرد که قلعه را به آتش بکشد اما متوجه می‌شود که پدرش در زندان حاکم غل و زنجیر شده و حال خوبی ندارد. بنابراین حبیب تصمیم می‌گیرد که به جای آتش زدن آنجا، برای نجات پدرش تلاش کند و خواسته و ناخواسته درگیر ماجراهایی هیجان‌انگیز و خطرناکی می‌شود...

گرگ‌های دهکده برفی

نویسنده: علیمادی، منصور
ناشر: مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان

«مهیار» در کوهستانی وحشی گیر می‌افتد. برف‌راه‌های خروجی منطقه را بسته و مهیار تک‌وتنها در کلبه‌ای چوبین به مدت چندماه زندگی می‌کند. او برای حفظ حیات مجبور است به شیوه‌های مختلف غذا پیدا کند، با حیوانات وحشی، خشونت طبیعت و تنهایی آزار دهنده بجنگد. مهیار که کلاس هشتم است، خاطرات آن روزهای سخت را در دفترچه مشقش می‌نویسد و همراه با تسلط او بر طبیعت، تسلط او بر نوشتن هم اصلاح می‌شود. متن سعی دارد با اصلاح غلط‌های املائی در سرتاسر داستان، بزرگ شدن راوی و تسلطش را بر طبیعت نشان دهد.

حبيب نظاری

بابک نیک‌طلب

محمد مهدی سیار

گروه داوری

شعر

بیانیه

شعر همواره در تمدن ایرانی-اسلامی در کنار وجوه زیبایی‌شناختی اصیل‌اش، به عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای تعلیم و تربیت نقشی بی‌بدیل در انتقال داشته‌های فرهنگی و فکری به نسل‌های نوایفا کرده است. شعر خردسال، کودک و نوجوان امروز نیز در چنین جایگاهی ایستاده و از پرمخاطب‌ترین گونه‌های ادبی به‌شمار می‌رود.

کتاب‌های رسیده به این دوره جشنواره کتاب رشد، حکایت از رشد و رونق این گونه ادبی و همراه شدن بیشتر آن با نیازهای کودکان و خانواده‌ها دارد.

در این میان البته شعر خردسال، هم از نظر کمی و هم از نظر کیفی جایگاه بهتری یافته و شاید ضروری باشد تدابیری برای حفظ و ارتقای شعر کودک و نوجوان اندیشیده شود.

کم‌شمار بودن آثار مناسب در دو گروه دانش‌آموزان دبستانی که بایستی شعر معیار و بر اساس دستور زبان بخوانند و نوجوان که نیاز به تنوع و تکثر آثار مناسب رده‌ی سنی‌شان دارند از کاستی‌های این دوره به حساب می‌آید. متنوع نبودن قالب‌ها و فرم‌های شعری در اشعار گروه سنی نوجوان و جای خالی گونه‌های ادبی مثل منظومه‌های داستانی، حکایت منظومه طنز و فکاهه و نیز حماسه قابل ذکر است.

با توجه به نیازهای گروه‌های سنی دانش‌آموزی عنایت به نکات دستور زبان و ساختار جملات و جایگاه عبارت‌ها و ترکیب‌ها بیش از پیش ضروری است.

از منظر کتاب‌سازی و صفحه‌آرایی در مجموع شاهد تنوع و نگاه هنرمندانه طراحان هستیم. هرچند انتظار می‌رود تلاش‌های بیشتری در جهت نوآوری و نشاط و چشم‌نوازی تولیدات صورت گیرد.

نویسنده: داورى، زهرا

ناشر: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

نامزد

خداى دست‌ودلباز

در این کتاب بیست شعر برای کودکان سروده شده است. در شعری، کودک از پدرش می‌گوید که با وجود خستگی، وقتی به خانه می‌آید، با او بازی می‌کند. در شعر دیگری، کودک از جورابش گله دارد. در شعر بعدی کودک معتقد است که خدا هنرمند ماهری است؛ چراکه زمین و آسمان را زیبا رنگ کرده است. در شعرهای بعدی از بادبادک سخن می‌گوید که با نسیم و قاصدک جفت می‌شود و به آسمان می‌رود، از قاصدکی که بسیار کار می‌کند، از دانه‌ای که رازی دارد و از خدایی که دست و دل‌باز است؛ چون...

سکوت به زبان مادری

نویسنده: مردانی، مهدی

ناشر: شرکت انتشارات سوره مهر

● شاید در دنیا برای صحبت کردن زبان‌های متفاوتی وجود داشته باشد، اما همه ما فقط به یک زبان سکوت می‌کنیم و آن زبان مادری ماست. این کتاب مجموعه اشعاری است، در قالب نیمایی و چهارپاره که برای نوجوانان سروده شده است و از دغدغه‌های امروزی آن‌ها، مانند دوستی، تلاش، دلتنگی می‌گوید و از کودکان کار. همچنین موضوعات مذهبی، عاشقانه، اجتماعی و ملی را نیز شامل می‌شود. در شعر «سکوت به زبان مادری»، آمده است: «می‌توان غزل سرود، می‌توان ترانه گفت، با دهان بسته هم شعر عاشقانه گفت. می‌توان سکوت کرد، با زبان مادری یا کمی نگاه کرد...»

چی دیدم، چی چیدم؟

نویسنده: شفیعی، شاهده

ناشر: لوبه تو

● کتاب «چی دیدم، چی چیدم» از مجموعه‌ی «ترانه‌های فندقی» است. شاعر در این کتاب کوشیده تا با شعرهای ساده و لطیف، کودک را به دنیای خیال‌انگیز میوه‌ها ببرد. تصویرسازی‌های جذاب از میوه‌ها در این کتاب کمک می‌کند تا کودک ارتباط قوی‌تری با دنیای خیالی شعر برقرار کند. «سیب»، «هندوانه»، «انجیر»، «طالبی» برخی از شعرهای این کتاب هستند.

جواد عینی‌پور

علی محبی

مژگان فرهد

احمد رضانی

بیانیه

گروه داوری علوم تربیتی و روانشناسی

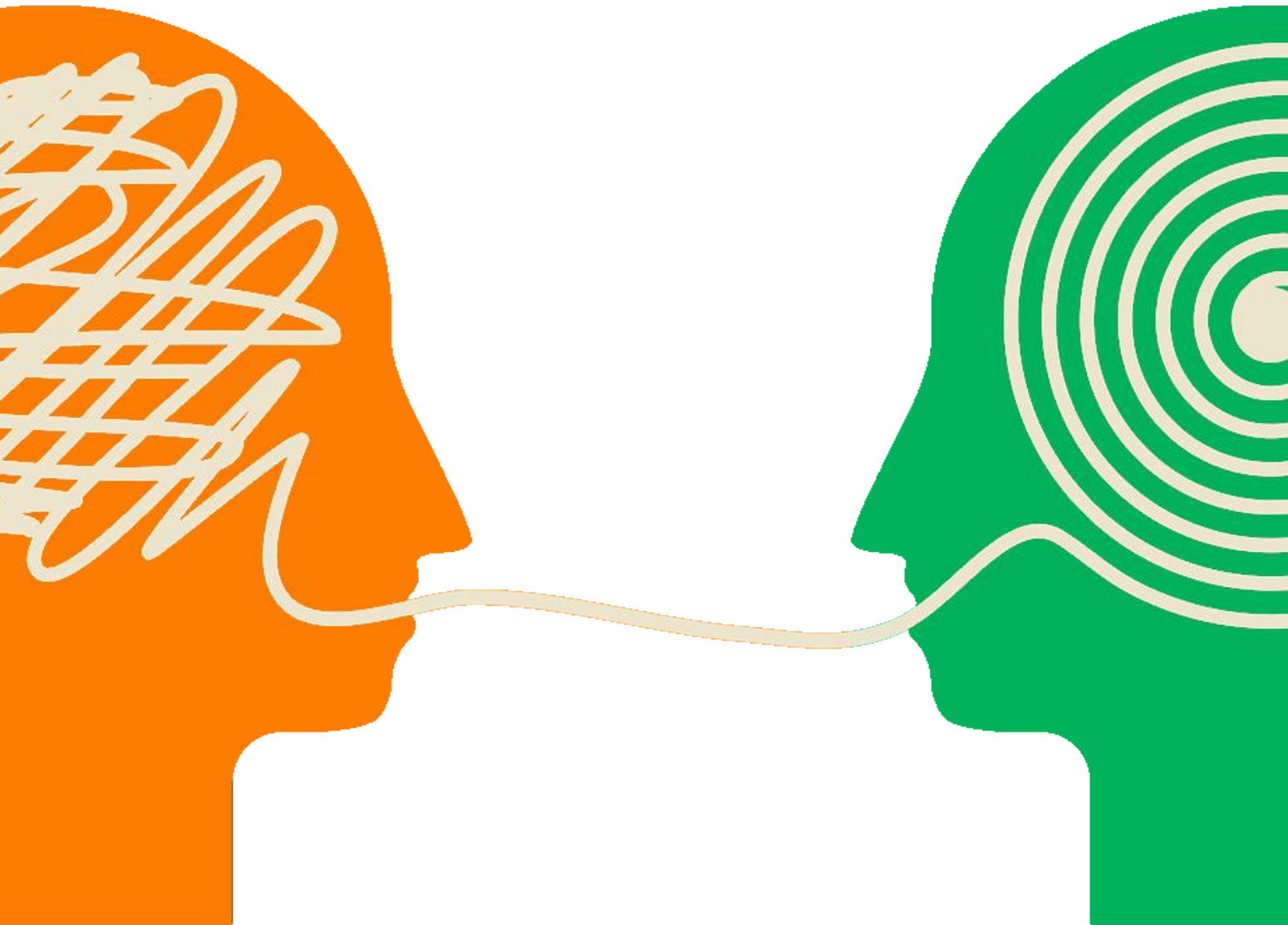
علوم تربیتی شاخه‌ای از علوم انسانی است که به موضوع آموزش و پرورش آدمی می‌پردازد و وجوه بی‌پایان آن از جمله یادگیری، رشد، به‌کارگیری و تقویت نیروهای فکری و بدنی و... را مورد بررسی قرار می‌دهد. هر چه که به نوعی به تعلیم و تربیت انسان‌ها مربوط می‌شود شاخه‌ای از حیطه‌ی وسیع علوم تربیتی است. روانشناسی از دسته علوم ضروری و حیاتی برای جامعه امروزی می‌باشد. روانشناسی علم بررسی رفتار، عملکرد و ساختار روانی افراد است. همچنین روانشناسی کاربرد علم برای شناسایی رویدادها، درمان مشکلات سلامت روان، بهبود آموزش، اشتغال و روابط است. علم روانشناسی تلفیقی از علوم کاربردی، آموزشی و تئوری است. بهره‌گیری از این دانش به تصمیم‌گیری بهتر و اجتناب از موقعیت‌های استرس‌زا کمک می‌کند. روانشناسی به مدیریت زمان، هدف‌گذاری، رسیدن به اهداف و شیوه زندگی مؤثر کمک می‌کند. از طرفی با توجه به فلسفه و آموزش فراگیر، لزوم حضور کودکان و افراد با نیازهای ویژه در سطح جامعه و بهره‌مندی این قشر از تمامی امکانات موجود بویژه امکانات آموزشی، همانند سایر افراد جامعه، اهمیت توجه به روانشناسی کودکان استثنایی را دوچندان می‌کند. لذا توجه به این دو موضوع در جشنواره کتاب‌های آموزشی و تربیتی رشد قطعاً سبب خواهد شد که مؤلفان به منظور افزایش اطلاعات ناشران، مترجمان و عموم جامعه به این دو حیطه علمی توجه ویژه و بیشتر داشته باشند. توجه به نوآوری، جذابیت، انسجام و تناسب کتاب، ترویج ارزش‌های دینی، عدم تبلیغ الگوها، همسویی محتوا با سند تحول بنیادین و آینده‌نگری و ساختار طراحی جلد با توجه به محتوا؛ توجه به صفحه‌آرایی و رعایت اصول و مبانی حرفه‌ای و خلاقیت و نوآوری در صفحه‌آرایی؛ توجه به گروه سنی و تناسب تکنیک با گروه سنی و نگاه به فرهنگ بومی و ایرانی - اسلامی از جمله شاخص‌های داوری این دوره از جشنواره بوده است. هیئت داوران بر این باور است که تنوع کیفی آثار رسیده به دبیرخانه جشنواره قابل توجه است. همچنین اعتقاد داریم در کنار کوشش‌های خلاقانه و ستودنی در این عرصه تا رسیدن به وضعیت مطلوب با عنایت به هویت ایرانی اسلامی و سابقه درخشان کتاب‌آرایی در دوران پس از اسلام هنوز فاصله وجود دارد.

کاهش طول مدت درمان اختلالات گفتار و زبان با روش STH

نویسنده: طاهباز، سایه

ناشر: گیسسا

● دسترسی به روشی که سرعت یادگیری را افزایش دهد، در کودکانی که به هر دلیل دچار تأخیر زبانی هستند، هدفی بسیار مهم و حیاتی است. چنانچه ما بتوانیم به شیوه‌ای سرعت یادگیری مهارت‌ها را افزایش دهیم، می‌توانیم اختلاف میان چنین کودکی با همسالان طبیعی‌اش را به کمترین میزان برسانیم و او را از فرصت‌های تحصیلی و شغلی برابری با دیگر کودکان بهره‌مند کنیم. در این کتاب، روش درمانی‌ای (STH) پیشنهاد شده است که سعی دارد سرعت یادگیری و تثبیت مهارت‌ها را تا اندازه زیادی بالا ببرد و سپس با تعمیم منظم، سیستماتیک و گام‌به‌گام اهداف تثبیت‌شده به موقعیت‌های مختلف و ارتباط روزانه، سطح مهارت‌های زبانی کودک را هرچه سریع‌تر افزایش دهد.

افشار بهمنی

محمد رضا شکرریز

پرستو آریانزاد

محمد نیک افروز

گروه داوری علوم کاربردی

بیانیه

بیستمین دوره جشنواره ملی کتاب رشد در حالی به ایستگاه پایانی می‌رسد که حوزه تولید، تألیف و انتشار کتاب‌های آموزشی به دلیل شیوع ویروس کرونا در جهان، با چالش‌های متعددی روبرو بوده و فرصت‌های بسیاری را تا حد زیادی از دست داده است. اما در عین حال با خلاقیت کودکان و نوجوانان، خانواده‌ها و ناشران عزیز و با استفاده از ظرفیت‌های ارتباطی جدید، از همین چالش‌ها به عنوان فرصتی برای رشد کتاب‌خوانی می‌توان بهره برد. هیئت داوران گروه علوم کاربردی بیستمین جشنواره ملی کتاب رشد، پس از مطالعه و بررسی کتاب‌های رسیده به دبیرخانه جشنواره، کتاب‌های برگزیده و تقدیری را انتخاب و حاصل نقدها و نظرات خود را به شرح زیر اعلام می‌دارند:

۱- هیئت داوران، خرسندی و مسرت و تشکر ویژه خود را از ارسال کتاب‌های مختلف در علوم کاربردی به وسیله ناشران عزیز اعلام می‌دارد. ۲- تغییرات گسترده اجتماعی و سیر شتابان رشد و تکوین علم و دانش، ایجاد می‌نماید که همگام با رشد دامنه دانش و فناوری، به چگونگی کاربری ساحت‌های مختلف متناسب با نیازهای روز و توجه به برنامه درسی ملی و نیازهای آموزشی، توجه بایسته‌ای از طرف نویسندگان، پژوهشگران و اهالی دانش در کتاب‌های آموزشی صورت بگیرد. ۳- با وجود تنوع کتاب‌ها و تغییرات مناسب در ظاهر و طراحی جلد و شکل کتاب‌ها، جای خالی ویراستاری مجرب و متن‌شناس به‌عنوان همراه و راهنمای نویسنده، به‌خصوص در کنار نویسندگان جوان، می‌تواند به بهبود و ارتقاء متن کمک شایانی کند. از سوی دیگر، ویراستار علمی، به‌ویژه در بخش کتاب‌های کمک آموزشی شاخه‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش، ضرورتی انکارناپذیر است. ۴- ضمن ابراز امتنان از ناشران و اهالی صنعت چاپ در همراهی با نویسندگان با وجود چالش‌های مختلف حرفه‌ای، انتظار می‌رود در ارتقای روزافزون کیفیت علمی کتاب‌های آموزشی و متناسب‌سازی محتواها با برنامه درسی بسته‌های تربیت و یادگیری، تلاش مداومی صورت گیرد. ۵- سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی دست‌یاری خود را به سمت نویسندگان، مترجمان و اهالی تفکر و پژوهش، دراز می‌کند و امیدوار است در سال‌های آینده شاهد درخشش بیشتر کتاب‌های حوزه فنی و حرفه‌ای و کاردانش باشیم.

برنامه‌ریزی شهری For Dummies

نویسنده: بین، جردن

مترجمان: حسین‌پور حجار، علی

ناشر: آوند دانش

● برنامه‌ریزی شهری برای موفقیت آینده شهرهای بزرگ و کوچک، امری حیاتی است. برنامه‌های شهری به مرکز محله‌ها کمک می‌کند وضعیت فعلی خود را ارزیابی کنند و برای آینده بهترین برنامه‌ریزی را انجام دهند. با توجه به تمایل اکثر مردم برای زندگی در محدوده‌های شهری، برنامه‌ریزی شهری بیش از پیش به حرفه‌ای مهم تبدیل شده است. کتاب حاضر در ۵ بخش به بررسی بهترین کاربری‌های اراضی و برنامه‌ریزی برای توسعه اقتصادی و حمل و نقل و کشف نحوه طراحی و اجرای برنامه‌های شهری می‌پردازد.

برنامه‌نویسی اسکرچ جونیور

نویسنده: باقری، ابوالفضل

ناشر: مؤسسه فرهنگی فاطمی

● به راستی که پرورش خلاقیت و نوآوری، آینده درخشانی را به فرزندانمان هدیه می‌دهد. کسانی که به پرورش این استعدادها و نبوغ فرزندان‌شان اهتمام ورزیده‌اند، میراث ماندگار و ارزشمند برای نسل بشری به یادگار گذاشته‌اند. در این کتاب سعی شده است، نرم‌افزار «اسکرچ جونیور» با هدف یادگیری برنامه‌نویسی برای کودکان معرفی شود. در این اثر با ساخت پویانمایی، داستان و بازی، مفاهیم اولیه برنامه‌نویسی به کودکان شش تا نه سال آموزش داده می‌شود. برای هر موضوع، فیلم تدریس آن نیز تهیه و ارائه شده است. فصل پایانی کتاب شامل فعالیت‌های تکمیلی است که با موضوعات دروس دوره اول ابتدایی، تلفیق شده است.

محمد آذرفر

مصطفی زراوندیان

وحید گلستان

گروه داوری
فرهنگ و هنر

بیانیه

تفکر و بازتفکر در اندیشه‌ها، نیاز مستمر همه‌ی ماست و کتاب است که نسبت‌مان را با خود، با جهان شگفت انگیز، با دیگران و با خدای خود به شکلی اثربخش جهت می‌دهد، نو به نو و همیشگی و در نسبت با «فرهنگ»، به‌عنوان پدیداری زنده و پویا، بس پر اهمیت‌تر است.

هر چند جریان تألیف و بالاخص نشر نیاز به حمایت و توجه جدی دارد و مجموعه‌ای از تلاش‌های متنوع، قبل و بعد از جشنواره، نیاز است تا به مطلوب نزدیک شود، اما نکته حائز اهمیت آن است که کتاب‌های مورد داوری در بخش «فرهنگ و هنر» مسطوره قابل دفاع از کمیت و کیفیت موجود هم نبوده و ضروری است در شیوه جذب اثر به دبیرخانه و اشاعه جشنواره برای ادوار آتی تغییری در شیوه جذب اثر مد نظر قرار گیرد. توجه به حوزه رسانه‌ها و فضای دیجیتال توسط مؤلفین، مترجمین و انتشارات مختلف که نشان از یک نیازسنجی عمومی دارد. توجه به رویکرد تربیتی و دارا بودن ارزش‌های آموزشی در غالب آثار این بخش از جمله نقاط قوت کتاب‌های راه‌یافته به این دوره از جشنواره است.

شمار اندک کتاب‌های این بخش نسبت به حوزه وسیع زمینه‌ای و تعدد موضوعات - نبود تنوع کافی کتاب‌ها در همه رشته‌های هنری نیز از جمله نکات ضعیف این دوره از جشنواره به‌شمار می‌رود.

هیئت داوران بخش فرهنگ و هنر تغییر و توسعه در شیوه جذب آثار؛ اشاعه بیشتر جشنواره؛ معرفی و ایجاد فرصت‌های متنوع برای کتاب‌های برگزیده و تقدیری؛ ایجاد حمایت‌های مختلف در طول سال از مؤلفین و مترجمین در راستای جشنواره، ایجاد فعالیت‌های تکمیلی برای دانش‌آموزان و معلمان در راستای جشنواره، مطالعه و پژوهش پیرامون نیازسنجی کتاب‌ها با مخاطب بالاخص دانش‌آموز و در اختیار قرار دادن نتیجه مطالعه به ذی‌نفعان را از جمله نکاتی می‌داند که لازم است ناشران و دبیرخانه جشنواره به آن توجه نمایند.

نویسندگان: طالب زاده، نادر/ اشجع، ابوالفضل
 ناشر: کانون اندیشه جوان

نامزد

تاریخ، روشن: تصویر خانواده در سینمای ایران

این کتاب به تحلیل کمی و کیفی نهاد خانواده در سینمای ایران از فاصله تاریخی سال ۱۳۵۷ تا چهل سال پس از آن می‌پردازد. محورهای مهمی که در این کتاب بررسی می‌شوند عبارت‌اند از: تعریف خانواده، بازنمایی نقش‌های خانوادگی، آسیب‌های مرتبط با خانواده در فیلم‌های ایرانی، تأثیر مکتب‌های غربی در نمایش خانواده در سینمای ایران و کارکردهای خانواده در سینمای ایران.

تاریخ رنگ‌ها: چگونه رنگ‌ها به دنیای ما شکل دادند؟

نویسنده: گیفورد، کلایو

مترجم: شهاب‌الدین عباسی

ناشر: نخستین

● رنگ‌ها نقشی مهم در زندگی ما دارند. بعضی از رنگ‌ها در دوره‌هایی از تاریخ مثل طلا قیمتی بودند. بعضی رنگ‌ها آن‌قدر محبوب بودند که بر سر آنها جنگ می‌شد! کتاب تاریخ رنگ‌ها شما را به سفری هیجان‌انگیز در مکان‌ها و زمان‌های گوناگون در تاریخ می‌برد. در این کتاب خواهیم دید که بعضی از رنگ‌های مهم و پر استفاده، چه نقشی در تاریخ بازی کرده‌اند... این کتاب، خواننده را با رنگ‌هایی جدید آشنا می‌کند و اطلاعات ریز و درشتی در این زمینه به خواننده می‌دهد. مثلاً در فصلی به گران‌ترین رنگ‌ها، نماد عشق، خشم، هیجان و نفرت اشاره می‌کند.

بررسی تحول‌های روانی، فرهنگی و اجتماعی نسل دهه ۹۰

نویسنده: منطقی، مرتضی

ناشر: بعثت

● این کتاب، جلد دوم از کتاب «بررسی تحول‌های روانی، فرهنگی و اجتماعی نسل دهه ۹۰» است که در آن ضمن بررسی مباحث نظری با استفاده از نتایج یافته‌های میدانی پژوهش‌های ایران و جهان، توصیفی واقع‌گرایانه از شدت تحولات نسل جدید، ارائه می‌شود. نسل مورد بررسی در این کتاب، «کودکان پیش‌دستانی» هستند که سن هیچ‌یک از آن‌ها به ۷ سال نمی‌رسد. در این جلد مباحث «سبک زندگی لذت‌مدار»، «تهدید بهداشت روانی کودکان»، «کاهش سن در برخی از اختلال‌های روانی»، و... بررسی می‌شود.

مریم انصاری

الهام رخشنده‌دوست

خسرو داودی

کمک آموزشی - ابتدایی

بیانیه

کتاب‌های کمک آموزشی نقش مهمی در تکمیل برنامه‌های درسی دارند و به عنوان آثار و رسانه‌های مکتوب می‌توانند وجهی از برنامه درسی را که در کتاب‌های درسی به آنها کمتر پرداخته می‌شود، پوشش دهند. از این بابت این نوع از کتاب‌ها همیشه در کانون توجه دانش‌آموزان و خانواده‌های آنها قرار می‌گیرد. بازار فروش نیز مؤید این نکته می‌باشد.

جشنواره امسال یک ویژگی مهم داشت و آن هم تجمیع تمام کتاب‌های کمک آموزشی در تمام رشته‌ها و موضوعات بود به همین علت هم تعداد آثار رسیده به این مرحله زیاد بود و هم تنوع آنها مقایسه و انتخاب را برای هیئت داوران دشوار می‌کرد. در مجموع از ۱۰۹ اثر رسیده به جشنواره در مرحله اول؛ کتاب‌ها با نظر داوران غربالگری شد تا فرصت بیشتر برای بررسی دقیق تر آثار منتخب فراهم کند به این ترتیب تعداد ۴۳ عنوان کتاب یا مجموعه به مرحله نهایی داوری رسیدند. از این میان تعداد ۶ اثر (مجموعه) شامل ۳۱ جلد کتاب نامزد دریافت جایزه شدند. هیئت داوران با توجه به جمیع جهات دو مجموعه (شامل ۳ و ۴ جلد کتاب) را شایسته تقدیر و یک مجموعه دو جلدی را به عنوان برگزیده این جشنواره انتخاب کرد.

از نقاط قوت جشنواره امسال به تعداد قابل توجه کتاب‌های تألیفی در این مرحله می‌توان اشاره کرد. تمام عناوین منتخب و عمده آثار نامزده شده تألیفی بودند و امیدواریم این روند در سال‌های بعد نیز ادامه داشته باشد. همچنین تعداد قابل ملاحظه‌ای از آثار رسیده به جشنواره به موضوعات محیط زیستی و توجه به حفظ محیط زیست، بقای جانوران و گیاهان و مصرف درست پرداخته بودند.

کماکان کتاب‌های ترجمه‌ای که اغلب آنها به بومی‌سازی شدن نیز توجه ندارند در بین کتاب‌ها دیده می‌شوند. ساده‌تر بودن تولید چنین کتاب‌هایی و هم چنین پر هزینه بودن کتاب‌های تألیفی به خصوص آثاری که نیاز به تصویرسازی‌های جذاب یا عکاسی‌های حرفه‌ای دارند، ناشران را به‌طور طبیعی به سمت کتاب‌های ترجمه‌ای سوق می‌دهد.

در این دوره کتاب برای مخاطب معلم و دانشجویان جهت کمک به کار معلمی وجود نداشت. اغلب ناشران نسبت به این موضوع کم توجه هستند و دلیل آن عدم وجود بازار مناسب است و در این خصوص مسئولان آموزشی باید راهکارهای حمایتی از جمله خریدهای سازمانی را در پیش بگیرند تا ناشران کتاب‌ها به این موضوع تمایل پیداکنند. از طرفی دیگر ناشران نیز می‌توانند در میان آثار خود جایی برای این موضوع باز کنند.

جنگل‌های زاگرس

نویسنده: زرنیدیان، اردوان

ناشر: شرکت انتشارات فنی ایران

● جنگل‌ها و منطقه رویش زاگرس در رشته کوه زاگرس قرار دارد. زاگرس با بیش از ۱۳۰۰ کیلومتر طول و حدود ۲۰۰ کیلومتر عرض و ۴۰ درصد آب‌های جاری، یک‌سوم جمعیت کشور را در خود جای داده است. این کتاب، جلد دوم از مجموعه «زیست ایران» است. در این کتاب با بوم‌سازگان (زیست‌بوم) ویژه‌ی جنگل‌ها و منطقه‌ی پوشش زاگرس، پوشش گیاهی و جانوری و عوامل تخریب آن‌ها، آشنا می‌شوید.

جنگل‌های هیرکانی

نویسنده: زرنیدیان، اردوان

ناشر: شرکت انتشارات فنی ایران

● جنگل‌های هیرکانی یکی از ارزشمندترین اکوسیستم‌های ایران است. قدمت جنگل‌های هیرکانی شمال ایران به ۲۵ تا ۵۰ میلیون سال می‌رسد. گونه‌های گیاهی و جانوری این جنگل، عصر تاریخی یخبندان را پشت سر گذاشته‌اند. در اهمیت جنگل‌های هیرکانی همین بس که در سال ۱۳۹۸، بعد از دشت لوت، دومین اثر طبیعی ملی ایران است که در فهرست میراث جهانی یونسکو به ثبت رسیده است. در این کتاب با بوم‌سازگان ویژه‌ی جنگل‌ها و منطقه‌ی پوشش هیرکانی، پوشش گیاهی و جانوری و عوامل تخریب آن‌ها، آشنا می‌شوید.

مجموعه سه جلدی: تماشای پرندگان

نویسنده: بختیاری، پرویز

ناشر: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

● مجموعه سه جلدی «تماشای پرندگان» با هدف آشنایی کودکان و نوجوانان با گونه‌های مختلف پرندگان و نوع زیست آن‌ها تهیه شده است. ترویج پرندنگری، شناسایی ارزش‌های پرندگان، حفظ آن‌ها برای نسل آینده و ایجاد اشتغال برای جوانان از اهداف این مجموعه است. در جلد سوم از این مجموعه به معرفی و طبقه‌بندی گروه‌های مختلف پرندگان مانند بادخورک‌سانان، سبزه‌قیاسانان، منقارشاخیان، دارکوب‌سانان، و... پرداخته شده است. شایان ذکر است که تصاویر پرندگان بر جذابیت دیداری این کتاب افزوده است.

نگین صدری زاده

مسلم قاسمی

حسن دولت آبادی

فهیمة شانه

زهرا محسنی فرد

داستان کودک و خردسال

گروه داوری

بیانیه

گسترش روز افزون رسانه‌های دیجیتال سبب تهدید جایگاه کتاب و شوق کتابخوانی در میان کودکان ایرانی شده و کاهش چشمگیر تیراژ کتاب در کشور ما موجبات نگرانی‌های جدی صاحب‌نظران و اندیشمندان را فراهم کرده است. این در شرایطی است که با مراجعه به آمار سرانه مطالعه در جوامع پیشرفته درمی‌یابیم کتابخوانی و مطالعه از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است و شوق مطالعه در میان مردمان آن جوامع همچنان وجود دارد. بی‌تردید برنامه‌ریزی‌های اصولی برنامه‌ریزان فرهنگی هر کشور یکی از عوامل حفظ شرایط مطالعه کتاب در آن مرزبوم است. جای خرسندی است که وزارت آموزش و پرورش ایران نیز سال‌هاست که با برگزاری جشنواره کتاب رشد اقدام به شناسایی آثار برتر نویسندگان نموده و علاوه بر معرفی این آثار به علاقه‌مندان، زمینه تشویق ناشران را برای انتشار بیشتر این کتاب‌ها فراهم ساخته است. دو بخش از این جشنواره شامل داستان‌های خردسالان و داستان‌های کودکان است که امسال تعداد ۱۶۰ کتاب از سوی داوران این بخش‌ها مورد بررسی قرار گرفت.

هیئت داوران این بخش‌ها، پس از بررسی آثار، پیشنهادات خویش را به شرح ذیل اعلام می‌دارد:

۱- از آنجا که نثر مترجمان صاحب‌قلم بخش مهمی از ادبیات هر کشور را در بر می‌گیرد، ضرورت آشنایی با تجارب صاحب‌نظران جهانی ایجاب می‌کند که ترجمه کتاب‌های داستان کودک دیگر کشورها نیز در بخشی مستقل در این جشنواره بررسی شوند.

۲- به دلیل تفاوت‌های جدی داستان‌های تصویری بدون متن با داستان‌های مکتوب و مصور و تأثیرات گسترده این آثار بر بالندگی خلاقیت کودکان، پیشنهاد می‌شود این گونه آثار نیز مستقلاً بررسی و ارزیابی شوند.

۳- پیشنهاد می‌شود در روند بررسی و ارزیابی، کتاب‌های دربرگیرنده مجموعه چند داستان هم، مستقل از کتاب‌های دارای یک داستان بررسی شوند.

برای همه نویسندگان و ناشران اندیشمند کتاب‌های داستان که مهم‌ترین تولیدکنندگان کتاب‌های کمک آموزشی هستند و نیز برگزارکنندگان محترم جشنواره کتاب رشد، توفیق هرچه بیشتر آرزو می‌کنیم.

قایم باشک فیلی

نویسنده: طاق‌دیس، سوسن

ناشر: شب‌ابویز

تقدیری

فیل از بچگی بازی قایم‌باشک را دوست داشت؛ اما حالا خیلی بزرگ شده بود. یک روز دوباره هوس قایم‌باشک کرد و از دوستانش، ببری و سنجاب و قورباغه خواست تا با هم قایم‌باشک، بازی کنند. سنجاب چشم‌هایش را بست و شروع به شمردن کرد. قورباغه توی گل نیلوفر قایم شد و ببری لابه‌لای علف‌های خشک. فیل به طرف رودخانه رفت و فکر کرد مثل همیشه می‌تواند زیر آب قایم شود؛ اما آب تا زانویش بود! حالا او کجا قایم شود؟

آهای مواظب باشید

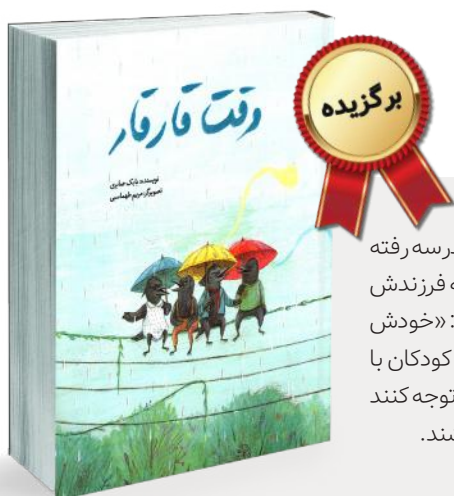
نویسنده: جمعی از نویسندگان

ناشر: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

تقدیری

مجموعه‌ی «آهای مواظب ما باشید»، داستان‌هایی درباره‌ی گروهی از جانوران است که در سرزمین ما زندگی می‌کنند. این مجموعه به کمک داستان‌ها و تصویرهایش، کودکان را با این گروه جانوران آشنا می‌کند و به آن‌ها می‌آموزد که چرا و چگونه این جانوران در معرض خطر هستند. کودکان بعد از خواندن داستان‌ها یاد می‌گیرند که چگونه به محیط‌زیست و جانورانی که در آن زندگی می‌کنند.

وقت قارقار

نویسنده: صابری، بابک

ناشر: مؤسسه فرهنگی فاطمی

● در این کتاب، داستان بچه‌کلاغی روایت می‌شود که تازه به مدرسه رفته است. مادرش از مدیر مدرسه می‌پرسد که در مدرسه چه چیزی به فرزندش می‌آموزند و معلم پاسخ می‌دهد: «قارقار!» مادر با تعجب می‌گوید: «خودش که قارقار کردن بلد است!» اما معلم پاسخ جالبی به او می‌دهد. کودکان با خواندن این کتاب تشویق می‌شوند به مسائل پیرامون‌شان بیشتر توجه کنند و درباره نقش و جایگاه صحبت کردن در زندگی‌شان بیشتر بیندیشند.

من روی دستم ایستم!

نویسنده: خدایی، علی

ناشر: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

● مهم‌ترین کارکرد کتاب‌های تصویری بدون کلمه این است که می‌توانند جنبه‌های مهمی از هنرهای تصویری تجسمی را به نمایش بگذارند. بیننده با نشانه‌های دیداری ساده و پیچیده‌ای روبه‌رو می‌شود که سعی می‌کند معنای آن‌ها را کشف کند و به یک روایت و داستان برسد. کتاب‌های تصویری بدون کلمه، تنها در تعامل با مخاطب معنا پیدا می‌کنند و کارکرد آن‌ها به مخاطب وابسته است، بنابراین می‌توان این کتاب‌ها را مشارکتی و تعاملی نامید. این کتاب داستان موشی است که به دنبال پروانه‌ای می‌رود و در این مسیر به کشف‌هایی می‌رسد.

سیدسجاد طباطبایی نژاد

رضا سلامت‌پناه

یاسین شکرانی

بیانیه

مطالعات دینی

گروه داوری

در روزگار ما، هویت ایرانی - اسلامی نوجوانان و جوانان سرزمینمان، پژواک بلندی از خداجویی و عاملی برای رهایی از بندهای جهان پرفسون و دنیای سرمایه‌پرست است و راز این همه همه‌جمله بر ما نیز پیداست: تا چراغ آیین و فرهنگ از کف ما برآیند و بیراهه را راه نشان دهند.

جشنواره رشد در این موج خیز، فانوسی است که می‌کوشد تا پیش پای روشن کند و راهی گشاید و آثاری شایسته را نشان کرده و بر چشم دانش‌آموزان و معلمان برنشانند. از این روی بخش مطالعات دینی کتاب رشد، کوشید تا با بررسی و داوری کتاب‌های واصله در این حوزه آنچه را که مناسب‌ترین است را برگزیند. استواری علمی معرفتی و تناسب با مخاطبان حوزه تعلیم و تربیت دو اصل مهم این‌گزینش بوده است. آنچه از کتاب‌های حوزه دین که در این جشنواره به دست ما رسید، جملگی سرمایه و ظرفیت‌های این عرصه نبود و جای بسیاری از کتاب‌ها و ناشران توانمند دینی خالی بود و این نقیصه‌ای مکرر است که هر ساله تکرار می‌شود و جای آن دارد که اولیاء و دست‌اندرکاران این جشنواره تربیتی فراهم آورند تا کتاب‌های اصلی این حوزه مجال حضور و بروز یابند. با این حال از میان آثار واصله کتاب‌های اندکی با رویکرد مخاطبان آموزش و پرورش و با نظر داشت نیازهای دینی و تربیتی ایشان نگارش شده بودند که البته در شمار آثار منتخب جای گرفتند. کمبود آثار پاسخگو به زیست و نیازهای نو شونده دانش‌آموزان در میان آثار پرشمار معارف دین بسیار به چشم می‌آید و شایسته است تا در معارف نگاری ما بیش از آنکه مطلوبیات مؤلفان و کتاب‌پردازان اصالت یابد، مطالبات و نیازهای جامعه دینی اولویت یابد. همچنین رواج کتابسازی و تبدیل مجالس و جلسات به کتاب‌های گفتاری، هنوز از جمله بیماری‌های رایج در حوزه نشر آثار دینی است که در این دوره نیز نمود داشته است. با آنکه ناشران خلاق و هنرور کم نیستند ولیکن هنوز بسیاری از آثار با ضعف‌های مفرط هنری و کتاب آرای می‌موانند. شمارگان محدود کتاب‌ها جدای از آنکه بازتابی از افول نشر کاغذی است ولیکن زنگ خطری برای متولیان فرهنگ و تعلیم و تربیت کشور نیز هست تا تدابیری فرهنگ‌ساز در این مسدله اندیشه و اجرا نمایند.

هیئت داوران این دوره از جشنواره ضمن تقدیر از همه ناشرانی که آثار خود را به دبیرخانه جشنواره ارسال کرده اند پیشنهاد می‌کند؛ فرآیند مناسب برای حضور اکثریت کتاب‌های منتشره در عرصه مطالعات دین در این جشنواره باز طراحی شود؛ چاره‌اندیشی برای معرفی و ترویج و بهره‌مندی جامعه تعلیم و تربیت از آثار منتخب و فرهنگ‌سازی کتابخوانی در قالب جشنواره‌های مکمل جشنواره رشد در سطح مدارس تدبیر شود. کشف و هدایت ناشران و مؤلفان توانمند در مسیر تألیف و نشر کتاب‌های همسو با اهداف برنامه درسی و سنجش مستمر اثربخشی جشنواره رشد نزد معلمان و دانش‌آموزان و بازآفرینی و بازطراحی فرایندهای مدیریت و اجرای جشنواره بر این اساس صورت پذیرد.

تمثیلات اعتقادی علمی

نویسنده: حائری شیرازی، محی‌الدین

ناشر: دفتر نشر معارف

تقدیری

● تمثیل، یعنی درک نطق اشیا، همه اشیا ناطق‌اند. همه چیز، پیامی دارد. اساس تمثیل این است که انسان سخن و پیام اشیا را درک کند. این کتاب که جلد نخست از کتاب «تمثیلات» است، دو فصل دارد. در فصل اول به تمثیلات اعتقادی همچون خداشناسی، رابطه انسان و خدا، اسماء و صفات الهی و... و در فصل دوم به تمثیلات علمی مانند علم، دانش و آگاهی، فلسفه احکام، انسان‌شناسی، جهان‌شناسی و... پرداخته می‌شود.

معاد (طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن)

نویسنده: جعفری هرسستانی، علی

ناشر: دفتر نشر معارف

تقدیری

● کتاب «طرح کلی اندیشه‌های اسلامی در قرآن»، حاصل پیاده‌سازی سخنرانی‌های آیت‌الله العظمی خامنه‌ای در ماه مبارک رمضان سال ۱۳۵۳ هجری شمسی است. «ایمان»، «توحید»، «نبوت» و «ولایت» چهار موضوعی بودند که در این سلسله سخنرانی‌ها با رویکردی بدیع و منسجم مورد بحث قرار گرفته است. این کتاب علاوه بر تبیین کلی مبانی اندیشه اسلامی، بن‌مایه‌های فکری مکتب امام خمینی (ره) و انقلاب اسلامی را به خوبی نشان می‌دهد. این کتاب بازسازی فصل معاد از آن کتاب است که مرگ و زندگی پس از آن را از دریچه‌ای نو می‌کاود.

من با خدای کوچکم قهرم: خدارو باید بزرگ دید...

نویسنده: عباسی ولدی، محسن

ناشر: انتشارات آیین فطرت

برگزیده

● مجموعه «طعم شیرین خدا» با تکیه بر آیات قرآن مجید و احادیث اهل بیت (ع)، خدا را معرفی می‌کند و از معرفی خدا به معرفی ابعاد مختلف دین می‌رسد. کتاب اول از این مجموعه، به موضوع بزرگ دیدن خدا می‌پردازد. نویسنده در این کتاب می‌گوید که اگر ما به وجود خدا اعتقاد داشته باشیم اما به بزرگی‌اش ایمان نیاوریم آن اعتقاد نمی‌تواند تأثیر زیادی در زندگی‌مان بگذارد. نویسنده در این کتاب، راه‌هایی را معرفی می‌کند که به کمک آن‌ها می‌توانیم بزرگی خدا را درک کنیم.

سید مهدی باقریان

علی اکبر ناسرخیان

لطیف عیوضی

سمیه سادات طباطبایی

محمد صادقیان

مطالعات اجتماعی، فرهنگی و تاریخی

گروه داوری

بیانیه

روز تنعم و شب عیش و طرب مرا/ غیر از شب مطالعه و روز درس نیست شاید مطلوب جشنواره کتاب رشد این باشد که بر مدار تربیت و یادگیری، مرز کتاب درسی، کمک درسی و غیر درسی را کمرنگ کند تا مخاطبان را با کتاب و کتابخوانی دم‌خور و مانوس سازد و برای تلاقی تولید، توزیع و مصرف فرهنگی و تربیتی، همه کنشگران عرصه تربیت را مخاطب ساخته و گرد هم آورد. بی‌شک این هدف، توش و توان و همت و حمیتی می‌طلبد که شاید بیش از رزق مقسوم جشنواره کنونی به نظر آید، ولی بی‌تردید همین ظرفیت و قابلیت موجود نیز پذیرفتنی و چه بسا ستودنی است و به هیچ بها و بهانه‌ای نباید آن را مهمل و عاقل گذاشت و بر اهالی فرهنگ و تربیت است که برای کارایی و اثربخشی آن همت کنند.

آنچه از کتاب‌های حوزه مطالعات اجتماعی و فرهنگی در این دوره از جشنواره به دست ما رسید، تمامی محصولات این عرصه نبود و جای بسیاری از کتاب‌ها و ناشران خالی بود و این نقیصه هر ساله تکرار می‌شود. این شرایط، اقتضا می‌کند دست اندرکاران جشنواره رشد از یک‌سو و ناشران و نویسندگان از سوی دیگر برای حضور و بروز کتاب‌های این حوزه، همت کنند و چاره بیندیشند. به هر تقدیر از میان آثار رسیده نیز کتاب‌های پرشماری در شمار آثار منتخب قرار نگرفت. هیئت داوران با دقت و ملاحظه جمیع جهات از کتاب‌های تألیفی، یک مجموعه ۵ جلدی و یک کتاب مستقل را شایسته تقدیر دانست. کتاب‌های ترجمه‌ای در بین کتاب‌های رسیده به جشنواره از کمیت قابل توجهی برخوردارند.

باید تأکید کرد که عواملی چند همچون اقتصاد نشر و وضعیت بازار کتاب و فرهنگ کتاب و کتابخوانی و... می‌تواند ضریب آثار مخرب غفلت‌ها، کم‌توجهی‌ها و سوء تدبیرها را به‌گونه‌ای افزایش دهد که لطامت جبران ناپذیری به پیکره فرهنگ و تربیت جامعه وارد سازد. کمیت و کیفیت تولیدات حوزه مطالعات اجتماعی و فرهنگی سهم ویژه‌ای در رشد و تعالی هویت فرهنگی ما دارند و افت و خیزهای آن از اهمیت بی‌بدیلی برخوردار است. بی‌شک این نقش و سهم از شاهراه تعلیم و تربیت رسمی و عمومی، اهمیت فزاینده می‌یابد. لذا کشف و هدایت ناشران و مؤلفان اصیل، فاخر و توانمند برای تألیف و نشر کتاب‌های همسو با برنامه درسی و تربیتی کشور از طریق جشنواره رشد و البته ارزیابی مستمر کارایی و اثربخشی خود جشنواره، در نزد همه کنشگران تربیت و بازخوانی و بازسازی فرایندهای آن، بر این اساس، پیشنهاد می‌گردد.

درآمدی بر اندیشه فرهنگی آیت‌الله خامنه‌ای

نویسنده: جمشیدی، مهدی

ناشر: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

● این کتاب فضای اندیشه و نوع نگاه مقام معظم رهبری در حوزه فرهنگ را ترسیم می‌کند و روح فرهنگ توحیدی ایشان را در موضوعات مختلف فرهنگی برای مخاطب بازشناسی می‌کند. این کتاب، نوع نگاه مسئله‌محور رهبر معظم انقلاب اسلامی را به تاریخ و فرهنگ جامعه، به‌عنوان یک فقیه و سیاست‌مدار توضیح می‌دهد.

هزینه نهایی صفر

نویسنده: ریفکین، جرمی

مترجم: سعید زرگریان

ناشر: آموخته

● اینترنت اشیا همه‌پدیده‌های جان‌دار و بی‌جان را در شبکه جهانی یکپارچه به هم متصل می‌کند. این فناوری نوظهور سبب افزایش شدید بهره‌وری، حرکت شتابان به سمت جامعه‌ای با هزینه نهایی نزدیک به صفر و طلوع پارادایم‌های اقتصادی جدید می‌شود. این کتاب در ۱۶ فصل به این پرسش پاسخ می‌دهد که شرکت‌ها، سازمان‌های غیرانتفاعی و دولت‌ها چه کاری باید انجام دهند تا در همدار مشارکتی جدید جایگاه تازه‌ای به دست آورند.

آسمان به زمین الصاق شد

نویسنده: معاونت مطالعات و تحقیقات سازمان ملی جوانان

ناشر: دفتر نشر معارف

● این کتاب، نخستین جلد از مجموعه «روایت تفکر، فرهنگ و تمدن از آغاز تاکنون» است که با هدف تبیین صحیحی از تاریخ تمدن بشری، تهیه شده است. در این کتاب تمدن‌های مهم مشرق‌زمین و ویژگی‌های مشترک هر یک، بیان و فلسفه جنگ با ایران، تبیین شده است. از آنجا که رویکرد کتاب، تاریخی و فلسفی است، تاریخ میلاد مسیح و شکل‌گیری «اپیکوری‌ها» شرح داده شده و اطلاعاتی درباره مسیحیت و تمدن مسیحی، دین و کلیسا و جنگ‌های صلیبی، ارائه شده است.

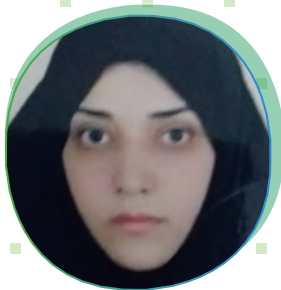
مهدی جمشیدی

محسن ردادی

فرزانه جعفریان

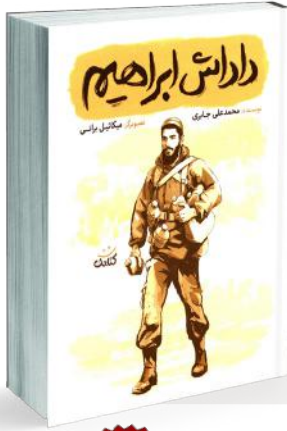

طیبه سادات رضوی

گروه داوری
اولویت ویژه

بیانیه

پیروزی انقلاب اسلامی ایران سبب تحولی بنیادین شد و معادلات نظام بین الملل را در جهان و منطقه تغییر داد؛ بدون شک لازم است مؤلفه‌ها و عناصر این انقلاب تأثیرگذار با رویکردی توصیفی - تحلیلی برای مخاطب امروز بیان شود تا دریابد که نظام سلطه در ایدئولوژی و تفکر، مادی‌گرا، به دنبال منافع حداکثری، فرقه‌گرا، نژادپرست و استثمارگر است و در مقابل، گفتمان مقاومت، به دنبال خدمت به بندگان، گسترش عدالت، معنویت، جهاد مستمر و ایثار است. نظام سلطه به دنبال نفی استقلال و هویت و ارزش‌های دیگر ملت‌هاست، در حالی که هدف جبهه مقاومت، همگرایی ملت‌های اسلامی برای تشکیل امت واحد، پیروزی مستضعفان در مقابل مستکبران و... است؛ این شاخص‌ها در محور «روشنا» در بخش ویژه مورد تأکید قرار داشته است. حرکت ملت ایران در جریان انقلاب اسلامی و رویدادهای پس از آن، فراتر از اهداف سیاسی معمول انقلاب‌ها و دارای جهت‌گیری و اهداف کلانی بوده است. هدف ملت ایران صرفاً در جابجایی قدرت سیاسی مستقر و تغییر حاکمان خلاصه نمی‌شد چراکه اگر اینچنین بود کار انقلاب از فردای پیروزی آن پایان یافته تلقی شده و انقلاب اسلامی مختومه اعلام می‌شد. توجه به این نکته بنیادین ضروری است که تغییر حکومت طاغوتی و شکل‌گیری جمهوری اسلامی صرفاً نقطه‌ی آغازین این حرکت بوده است اما هدف نهایی و کلان این ملت و رهبری انقلاب اسلامی چه بوده است؟ جواب در یک کلمه خلاصه می‌شود: پیشرفت. در نگاه غیردینی پیشرفت تنها در بعد مادی تعریف شده و نگاهی ابتر و ناقص به انسان و جهان دارد، اما پیشرفت اسلامی نگاهی جامع و همه‌جانبه به انسان، نحوه‌ی زیست او در جهان و هدف غائی‌اش دارد، در منطق اسلامی، پیشرفت ابعاد بیشتری دارد: پیشرفت در علم، پیشرفت در اخلاق، پیشرفت در عدالت، پیشرفت در رفاه عمومی، پیشرفت در اقتصاد، پیشرفت در عزت و اعتبار بین‌المللی، پیشرفت در استقلال سیاسی و... این مؤلفه‌ها در محورهای «پیروزم» و «افتخار ایران» در بخش ویژه جشنواره کتاب رشد مورد التفات قرار گرفته است.

نویسنده: جابری، محمدعلی
ناشر: کتابک

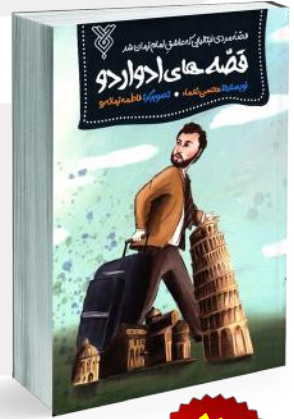

داداش ابراهیم

وجود الگوهای مناسب در زندگی هر فردی تأثیر بسزایی در رشد روحی و روانی او دارد. شهدا یکی از بهترین الگوهایی هستند که می‌توان در زندگی از راه و منش آن‌ها استفاده کرد. این کتاب مشتمل بر روایت‌ها و داستان‌هایی کوتاه در وصف زندگی شهید «ابراهیم هادی» است. در این روایت‌ها به صفاتی چون شوخ‌طبعی، علاقه به یادگیری اخلاق و ایمان در شهید ابراهیم هادی، اشاره شده که ایشان را به یکی از الگوهای مناسب برای نوجوانان تبدیل کرده است.

نویسنده: نعماء، محسن
ناشر: جمال

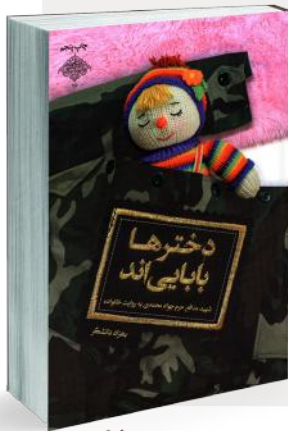

قصه‌های ادواردو

«ادواردو» خودش را خوشبخت‌ترین مرد ایتالیا می‌دانست؛ چراکه تمام پول‌های پدرش به او رسیده و در سن جوانی یکی از ثروتمندترین آدم‌های جهان شده بود. آن روز ادواردو مثل بقیه روزها به کتابخانه دانشگاه‌شان رفته بود که ناگهان چشمش به کتابی خورد که در میان بقیه کتاب‌ها فرو رفته بود و مقداری هم خاک رویش نشسته بود. جلدش را نگاه کرد و دید با خط انگلیسی نوشته: «ترجمه انگلیسی قرآن کریم». دیدن این کتاب سرنوشت او را عوض کرد...

نویسنده: دانشگر، بهزاد
ناشر: شهید کاظمی

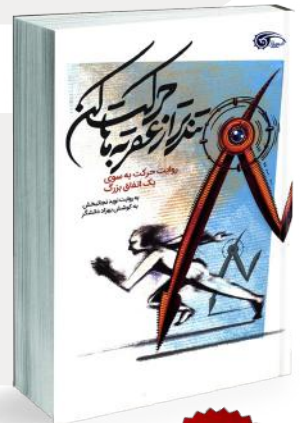

دخترها بابایی‌اند

این کتاب مجموعه روایاتی از شهید مدافع حرم، «جواد محمدی»، به روایت خانواده این شهید است. جواد محمدی چهارمین شهید مدافع حرم، از شهر «درچه»، از توابع اصفهان است. او در یازده خردادماه سال ۱۳۹۶ به سوریه رفت و در شانزده خردادماه ۱۳۹۶ با اصابت گلوله به پا و پهلویش، همزمان با ۱۱ ماه مبارک رمضان به شهادت رسید و پیکرش بعد از ۲۵ روز چشم‌انتظاری، پیدا شد و به وطن بازگشت. کتاب شرحی از روابط پراحساس این شهید با خانواده‌اش را ارائه کرده است.

نویسنده: دانشگر، بهزاد
ناشر: دفتر نشر معارف

تندرت از عقربه‌ها حرکت کن

این کتاب روایتی از مسیر پرفراز و نشیب و پرچالش جوانی است که در جامعه امروزی نه ارثیه چندانی دارد و نه حاضر است برای موفق شدن شرکتش به احدی باج بدهد و رشوه بگیرد. چارچوب‌های خودش را دارد و با همان چارچوب‌ها که برگرفته از روایات بزرگان دین اسلام و راهنمایی‌های علما و رهبر انقلاب است، تلاش می‌کند تا شرکتش را گسترش دهد؛ اما اطرافیان او و مدیران دولتی چنین کاری را غیرممکن می‌دانند.

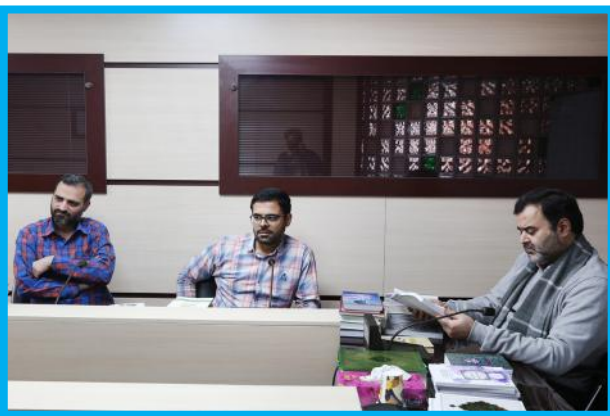

نویسنده: عباسی ولدی، محسن
ناشر: انتشارات آیین فطرت

با رشته محبتت به کجا می‌کشی مرا!!

نامیدی از خداوند از بزرگ‌ترین گناهان است، از سویی هم امید به خدا به معنای سبک شمردن گناهان نیست. این کتاب که جلد چهارم از مجموعه‌ی «طعم شیرین خدا» است، سعی دارد با تکیه بر آیات و احادیث اهل بیت (ع) با توضیح کامل بحث «حسن‌ظن به خدا» را در ذهن مخاطب زنده کند و به این نکته می‌پردازد که «مؤمن بین خوف و رجاست».

کتابینما

رویداد

از تمامی اهالی کتاب، هنرمندان، معلمان و دانش آموزان دعوت می‌شود تا آثار خود را جهت شرکت در رویداد «کتابینما» به دبیرخانه بیست‌ویکمین دوره جشنواره ملی کتاب رشد ارسال نمایند.

نحوه ارسال آثار

علاقه‌مندان می‌توانند آثار خود را تا بیست‌ودوم بهمن‌ماه ۱۴۰۲ به سامانه جشنواره کتاب رشد به نشانی الکترونیکی:

<http://ketab21.roshd.ir>

ارسال نمایند.

دانشگاه فرهنگستان
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
دفتر نشر و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

پویش‌های ویژه «رویداد کتابینما»

رویداد «کتابینما» در حوزه ترویج گفت‌وگو کتاب‌خوانی کودکان و نوجوانان، پنج پویش به شرح زیر برگزار می‌کند:

- پویش «کتاب‌نشان» در قالب عکس و تصویر
- پویش «کتاب‌جو» در قالب سامانه‌ها، کانال‌ها، صفحات مجازی، نرم‌افزارهای کاربردی
- پویش «کتاب‌بین» در قالب فیلم کوتاه، پویانمایی، مستند، نماهنگ، پادکست
- پویش «کتاب‌ران» با موضوع ایده‌پردازی و ارائه راهکارهای نوین
- پویش «کتاب‌یار» در قالب ابزارهای کمکی، اسباب‌بازی، بازی رایانه‌ای، بازی‌وارسازی کتاب

